

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI**

**ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ,
ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I ENBİYÂ
(İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

Yasin KARAKUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2015

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI**

**ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ,
ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I ENBİYÂ
(İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

Yasin KARAKUŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hamit DİKMEN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. H. Dilek BATISLAM

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Atabey KILIÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2015

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Hamit DİKMEN
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Hanife Dilek BATİSLAM

Üye: Prof. Dr. Atabey KILIÇ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2015

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 2015

Yasin KARAKUŞ

ÖZET**ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ,
ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I ENBİYÂ
(İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN)****Yasin KARAKUŞ****Yüksek Lisans Tezi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı****Danışman: Yrd. Doç. Hamit DİKMEN****Mayıs 2015, 194 sayfa**

Bu çalışmada, XIX. asırda yaşamış, dinî-tasavvufî eserler vermiş bir şair olan İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecîhî Paşa'ya ait olan *Âsâr-ı Kemâl*'deki Şerh-i Esmâ'-i Hüsna, Esmâ'-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ'yı inceledik. Ayrıca müellifin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında kısaca bilgi verdik. Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmamızın konusunu, amacını ve araştırmada kullandığımız yöntem ve teknikleri açıkladık. İkinci bölümde İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecîhî Paşa'nın hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında bilgi verdik. Üçüncü bölümünde eserin şekil ve muhteva yönünden incelemesini yaptık. Dördüncü bölümde ise eseri transkripsiyonlu olarak yazdık. Beşinci bölüme de sonuç kısmını aldık.

Anahtar kelimeler: İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecîhi Paşa, Esmâ'-i Hüsna, Esmâ'-i Nebî, Na't-ı Enbiyâ.

ABSTRACT**ÂSÂR-I KEMÂL'S ASMA AL-HUSNA,
ASMA AN-NABIYY AND NAT AN-NEBIYY SECTIONS
(ANALYSE-TEXT)****Yasin KARAKUŞ****Master Thesis, Department of History of Islamic and Arts****Supervisor: Asst. Prof. Hamit DIKMEN****May 2015, 194 pages**

In this study, we examine *Âsâr-ı Kemâl's* Asma al-Husna, the Asma an-Nabiyy and Nat an-Nabiyy which was written by Sadik Ismail Kemal b. Muhammad Pasha, a poet who lived in XIX century and gave religious - mystical works. In addition, we give an overview of the author's life, his works and literary personality. Our study consists of five chapters. In the first part, we explain the purpose methods and techniques that we use in this research. In the second part, we provide information about Sadik Ismail Kemal b. Muhammad Vecihi Pasha's life, the works and literary personality. We examine the form and content of the work in the third chapter. In the fourth chapter, we write in transcription work. We write about the results in the fifth section.

Key words: Sadik Ismail Kemal b. Muhammad Vecihi Pasha, Asma al-Husna, Asma an-Nabiyy, Nat an-Nabiyy.

ÖN SÖZ

İslamiyet'ten sonra Türklerin sosyal ve kültürel hayatında önemli değişiklikler olmuştur. Araplardan öğrendikleri bu yeni dine ve onun peygamberine olan muhabbetleri öylesine büyük olmuş ki onun uğrunda canlarını bile vermekten çekinmemişler, “Cihat” adı altında tüm dünyaya bu dini yaymak için Müslüman olmayanlarla büyük savaşlar yapmışlardır.

Türkler, İslamiyet'in emir ve yasaklarını Allah'ın buyurduğu şekilde her alanda uygulamaya ve bunları herkese öğretmeye çalışmışlardır. Bunun için ilim yuvaları açmışlar ve âlimler yetiştirmişlerdir. Dinin gereklerinin yanı sıra Hz. Peygamber (s.a.s.)'in hayatını, onun mucizelerini, dini yaymak için katlandığı sıkıntıları, yaşadığı dönemi ve en önemlisi de ona olan büyük muhabbetlerini de anlatmışlardır.

Hiç şüphesiz ki bu anlatımların en etkili yolu edebiyattır ve Türkler, Hz. Peygamber (s.a.s.)'i anlatmak için edebiyatın her türünü ve anlatım yöntemini kullanmışlardır. Şairler ve yazarlar, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e olan sevgi ve sadakatlerini dile getirmek için onun hakkında değişik türlerde eserler yazmışlar, hünelerini gösterme yolunda adeta birbirleriyle yarışmışlardır. Hem divan edebiyatı sanatçıları hem de halk edebiyatı sanatçıları kendi edebî şekil ve yöntemleriyle Hz. Peygamber (s.a.s) hakkındaki duygu ve düşüncelerini anlatmaya çalışmışlardır. Bunun yanı sıra diğer peygamberleri, evliya, âlim ve din büyüklerini ve tabî ki yüce yaratıcı Cenâb-ı Allah'ı da edebî eserlerine konu etmişler ve bu konularda eser vermekle de övünmüşlerdir.

Edebiyatımızda şairler, Hz. Peygamber (s.a.s.)'e olan sevgilerini göstermek için na'lar yazmışlardır. Ancak diğer peygamberler için na't yazıldığı pek görülen bir durum değildir. Peygamberlerin hikâyeleri daha çok mensur olarak yazılmıştır. İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecihî Paşa, bunlardan farklı olarak diğer peygamberler için de na'lar yazmış, edebiyatımıza farklı bir eser kazandırmıştır.

İşte, biz bu çalışmamızda, İsmâil Sâdık Kemâl'in önce müstakil olarak yazdığı daha sonra bir külliyat halinde matbu olarak bir araya getirdiği eserlerinden oluşan *Âsâr-ı Kemâl*'deki Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ'yı inceledik. Ayrıca edebiyatımızdaki Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî, na't ve hilye türleri ve kasîde şekli hakkında da genel bir bilgi verdik.

Çalışmamız beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmamızın konusunu, amacını ve araştırmada kullandığımız yöntem ve teknikleri açıkladık. Daha sonra, İsmâil Sâdık Kemâl'in hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkındaki bilgi kaynaklarını tespit ettik. Tespit ettiğimiz bu kaynaklardan edindiğimiz bilgileri bir araya topladık ve bunları ikinci bölümde verdik. Üçüncü bölümde *Âsâr-ı Kemâl*'deki Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ'nın şekil ve muhteva yönünden incelemesini yaptık. Dördüncü bölümde ise bunları transkripsiyonlu olarak yazdık. Beşinci bölüme de sonuç kısmını aldık.

İsmâil Sâdık Kemâl'in farklı yönleriyle öne çıkan bu çalışmasını edebiyat dünyamıza tanıtmak ve kazandırmak amacıyla hazırladığım bu tezimde, çalışmanın okunup kontrol edilmesinde değerli vakitlerini ayırarak büyük destek veren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hamit DİKMEN'e, tezin oluşumunda zaman zaman düşüncelerine başvurduğum ve hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Fatih Yahya AYZAZ'a, Doç. Dr. Nuran ÖZTÜRK'e ve Doç. Dr. İsmâil ŞIK'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bu çalışmamın başından beri manevî desteğini her zaman yanımda hissettiğim sevgili eşime ve çocuklarıma da ayrıca teşekkür ederim.

Yasin KARAKUŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iii
ABSTRAC	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	ix
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	1
1.3. Araştırmada Uygulanan Yöntem ve Teknikler.....	2

BÖLÜM II

İSMAİL SÂDİK KEMÂL BİN MUHAMMED VECİHÎ PAŞA'NIN HAYATI ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. Hayatı	4
2.2. Eserleri.....	5
2.3. Edebî Kişiliği.....	6

BÖLÜM III

ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ, ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I ENBİYÂ'NIN İNCELENMESİ

3.1. Eserin Şekil Yönünden İncelenmesi.....	8
3.1.1. Başlıklar.....	8

3.1.2. Nazım Şekli ve Türleri	8
3.1.3. Dil ve Üslup	9
3.2. Eserin Muhtevâ Yönünden İncelenmesi.....	14
3.2.1. Esmâ'-i Hüsnâ	14
3.2.2. Esmâ'-i Nebî.....	18
3.2.3. Na't-ı Enbiyâ.....	22
3.2.4. Hilye.....	32

BÖLÜM IV

ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ, ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I ENBİYÂ'NIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

4.1. <i>Âsâr-ı Kemâl</i> 'deki Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ'nın Transkripsiyonlu Metni.....	35
---	----

BÖLÜM V

SONUÇ

5.1. Sonuç.....	190
KAYNAKÇA.....	192
ÖZGEÇMİŞ.....	194

KISALTMALAR

<i>a.g.e.</i>	: Adı geçen eser
<i>a.g.m.</i>	: Adı geçen makale
<i>a.g.md.</i>	: Adı geçen madde
<i>a. mlf</i>	: Aynı müellif
<i>a.g.t.</i>	: Adı geçen tez
<i>a.g.tb.</i>	: Adı geçen tebliğ
<i>b.</i>	: İbn/bin
<i>bkz.</i>	: Bakınız
<i>C.</i>	: Cilt
<i>çev.</i>	: Çeviren
<i>d.</i>	: Doğumu
<i>DİA</i>	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
<i>DİB</i>	: Diyanet İşleri Başkanlığı
<i>haz.</i>	: Hazırlayan
<i>MEB</i>	: Milli Eğitim Bakanlığı
<i>m.ö.</i>	: Milâttan önce
<i>ö.</i>	: Ölümü
<i>s.</i>	: sayfa
<i>S.</i>	: Sayı
<i>AÜ</i>	: Ankara Üniversitesi
<i>ÇÜ</i>	: Çukurova Üniversitesi
<i>CÜ</i>	: Cumhuriyet Üniversitesi
<i>DEÜ</i>	: Dokuz Eylül Üniversitesi
<i>ÇÜSBE</i>	: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
<i>TDAY</i>	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
<i>TDK</i>	: Türk Dil Kurumu
<i>TDVY</i>	: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
<i>ts.</i>	: tarihsiz
<i>vb.</i>	: ve benzeri
<i>vd.</i>	: ve diğerleri
<i>vr.</i>	: varak

- yy : yüzyıl
H. : Hicrî
M. : Milâdî
Yay. Haz. : Yayına hazırlayan
(s.a.s.) : Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
(a.s.) : Aleyhi's-selâm

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā	ص	ş
ا	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
ب*	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ت*	ṣ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك*	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö, ō
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Araştırmanın konusu, İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecihî Paşa'nın eseri *Âsâr-ı Kemâl*'in Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ bölümleridir. Ayrıca çalışmamızda İsmâil Sâdık Kemâl'in hayatı, eserleri, edebî kişiliği hakkında kısaca bilgi verdik. Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmamızın konusunu, amacını ve araştırmada kullandığımız yöntem ve teknikleri açıkladık. İkinci bölümde İsmâil Sâdık Kemâl'in hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında bilgi verdik. Üçüncü bölümde eserin şekil ve muhteva yönünden incelemesini yaptık. Dördüncü bölümde ise eseri transkripsiyonlu olarak yazdık. Beşinci bölüme de sonuç kısmını aldık.

1.2. Araştırmanın Amacı

Edebiyatımızda Hz. Peygamber (s.a.s.)'i övme amacıyla yazılan na'tlarda Hz. Peygamber (s.a.s.)'in isim ve sıfatları, örnek ahlâkı, üstün vasıfları, fizikî özellikleri, mucizeleri, diğer peygamberlerden üstünlüğü âyet ve hadislerle dayanılarak dile getirilir. Diğer peygamberler için bu şekilde eserlerin yazıldığı pek görülen bir durum değildir. Ancak İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'de hem Peygamberimiz için hem de Peygamberimizden önce gelip ismi Kur'an'da geçen ve ismi geçmediği halde peygamber olduğu düşünülen bazı kişiler için de na'tlar yazmıştır. Ayrıca İsmâil Sâdık Kemâl bu eserinde, na'tlardan sonra bir de hilye yazmış ve Peygamberimize olan sevgisini bu şekilde de göstermeye çalışmıştır.

Biz bu çalışmada, XIX. yüzyılda dînî eserler veren İsmâil Sâdık Kemâl'in bahsettiğimiz farklı yönüyle de öne çıkan eserini tanıtmayı, ilgili kısımlarını incelemeyi hedeflemekteyiz. Ayrıca edebiyatımızdaki Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî, na't ve hilye türleri ve kasîde şekli hakkında genel bilgi vermeyi amaçlıyoruz.

1.3. Araştırmada Uygulanan Yöntem ve Teknikler

Araştırmamızda anılan eseri iki aşamada inceledik. Öncelikle eseri matbû ve yazma metinden karşılaştırarak transkripsiyonlu olarak yazdık. Daha sonra şekil ve muhtevâ yönünden incelemesini yaptık.

Öncelikle, Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî, na't, hilye ve kasîde ile yazarımız İsmâil Sâdık Kemâl ve eseri *Âsâr-ı Kemâl* ile ilgili yazılan gerek kitap gerekse makale türündeki kaynaklarda yer alan bilgileri topladık. Daha sonra bu bilgiler eşliğinde eserin incelemesini üçüncü bölümdeki başlıklar altında yaptık. Burada, eserde yer alan şiirlerin şekil ve muhteva, dil ve anlatım özelliklerini, şairin yaşadığı dönemi de göz önüne alarak açıklamaya çalıştık. İncelediğimiz bölümde yer alan Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî ve hilye dışındaki diğer şiirleri ayrı bir başlık altında incelemek yerine bunların muhtevâsını "Na't-ı Enbiyâ" altında verdik.

Eserin incelenmesinden sonra birtakım esasları gözeterek eseri transkribe ettik. Bu esasları maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

1. Metindeki şiirler, başlıklar altında kasîde nazım şekliyle ve aruz vezniyle yazılmıştır. Biz de şiirlerde başlığın hemen altına ilk mısradan evvel şiirin veznini yazdık.
2. Vezni sorunlu beyitleri vezne uygun şekilde yazmaya çalıştık ve asıl şeklini dipnotla belirttik.
3. Beyitler matbû nüshada numaralandırılmamış, yazma nüshada numaralandırılmıştır. Biz de çalışmamızda yazma nüshadaki gibi beyitleri numaralandırdık.
4. Şiirlerde geçen âyetleri parantez işareti () içinde yazdık ve hangi surede olduğunu dipnotta belirttik. Ancak âyetlerin tercümesini yazmadık.
5. Eserde yer alan Farsça edat ve ön ekler ile yapım eki fonksiyonundaki Farsça ekleri, eklendikleri kelimelerden kısa çizgi ile "-" ayırdık.
6. Eserin okunmasında XIX. yüzyıl dil özelliklerini göz önüne aldık, sözcük ve eklerin yazılışında metne sadık kaldık. (virür, virmez, bilüp, girüp...) Özellikle hareke kullanılan kelimelere müdahale etmedik.
7. Eserdeki özel isimlerin yazımında günümüz yazım kurallarını esas aldık. Ayrıca nokta, virgül, ünlem ve soru işareti gibi işaretler kullanmadık.
8. Türkçe olup da "b" harfi ile biten kelimeleri günümüzdeki şekli olan "p" harfine çevirdik. Bilüp, idüp ve girüp kelimelerinde olduğu gibi.

9. Metnin Na‘t-ı Enbiyâ kısmının na‘t başlıklarında, na‘tın kime ait olduğunu belirten “Der” ifadesi metnin aslında olmadığı için bunu [Der] şeklinde ilave ettik.
10. Yazma eser ile matbû nüsha arasındaki farklılıkları dipnotta gösterdik.
11. İnceleme kısmında örnek aldığımız beyitlerin hangi sayfada olduğunu yay ayraç () içinde yazdık. İlk rakam sayfa numarasını, diğer rakam beyit numarasını ifade edecek şekilde kullandık.

BÖLÜM II

İSMAİL SÂDİK KEMÂL B. MUHAMMED VECÎHÎ PAŞA'NIN HAYATI

ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. Hayatı

İsmâil Sâdik Kemâl b. Muhammed Vecîhî Paşa, XIX. asırda yaşamış, dinî-tasavvufî eserler vermiş bir şairdir. Hayatı hakkında sınırlı bilgilere sahip olduğumuz şairin doğum tarihini ve yerini kendi kaleminden H. 1240/M. 1824 Edirne olarak öğreniyoruz.¹ Ölüm tarihi ise 10 Safer 1310 (3 Eylül 1892) olan şair, önce İstanbul'da bulunan Dügümlü Baba Tekkesi'nin haziresine defnedilmiş, daha sonra kabri, yenileme çalışmaları nedeniyle Dügümlü Baba'nın kabri ile birlikte Sultan Ahmet Meydanı'ndaki Sultan I. Ahmet türbesinin bahçesine nakledilmiştir.²

Devlet kademelerinde çeşitli yerlerde görev alan şair hakkında muhtelif kaynaklarda var olan bilgiler birbirinin tekrarı mahiyetindedir.³ Bu bilgileri kısaca İbnülemin Mahmud Kemâl İnal'in sözleriyle şöyle özetleyebiliriz:

“Tahsîl-i ilim ederek icâzetname aldı. Kalemlerde ve memuriyetlerde bulundu. Mîr-i mîran rütbesi ve 1856'da Rumeli Beylerbeyliği pâyesi tevcîh olundu. Bir aralık Meclis-i Maliye azalığına tayin kılındı. Hayatının kısım-ı a'zamı ma'zulen geçti. İlk defa teşkil olunan Meclis-i Âyan azalığına nasb edildi.”⁴

İsmâil Sâdik Kemâl, uzun yıllar devlette görev yaptıktan sonra, ömrünün kalan kısmını kendisine mürşid edindiği Dügümlü Baba'ya ve eserlerine ayırmış hayatının çoğunu yalısında ailesiyle geçirmiştir.⁵

¹ İsmail Sâdik Kemâl (H. 1284), *Validem Müslime Hanım-ı Merhûme'nin Terceme-i Hâlidir*, (Âsâr-ı Kemâl İçerisinde), İstanbul.

² Fatih Işıl (2015), *Edebiyatımızda Hadîs-i Şerifler ve Âsâr-ı Kemâl'deki Bin Ehâdis Şerhi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, ÇÜSBE, Adana.

³ Mehmed Süreyya (1996), *Sicill-i Osmânî veya Tekire-i Meşâhir-i Osmaniye*, Yay. Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, c. III, s. 881; Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Yay. Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, Meral Yayınevi, İstanbul, 1972, C. II, s. 209; Bağdatlı İsmail Paşa (1951), *Hediyetü'l Ârifîn, Esmâü'l-Müellifîn, ve Âsârü'l-Musannifîn*, MEB Yayınları, İstanbul, C. I, s. 223; İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988), *Son Asır Türk Şairleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, C. II, s. 835; Nâil Tuman(2001), *Tuhfe-i Nâilî*, Yay. Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara, C. II, s. 863; Sinan Kuneralp (1999), *Son Dönem Erkan ve Ricâli (1839 – 1922) Prosopografik Rehber*, İsis Press, İstanbul, s. 85.

⁴ İbnülemin Mahmut Kemal İnal (1988), *a.g.e.* C. II, s. 835.

⁵ İsmail Sâdik Kemâl b. Muhammed Vecîhî Paşa'nın hayatı, ilmî kişiliği, ailesi ve Dügümlü Baba'nın hayatındaki yeri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Fatih Işıl, *a.g.t.* ÇÜSBE, 2015.

2.2. Eserleri

İsmâil Sâdık Kemâl, dinî-tasavvufî eserler kaleme almıştır. Eserlerinin bir kısmının isimlerini Bursalı Mehmet Tâhir şu şekilde listeler:

1. *Âsâr-ı Kemâl*
2. *Tefsîr-i Sure-i İhlâs*
3. *Müflihîn-i Hazîne*
4. *Rûh-ı Kemâl*
5. *Kitâb-ı Şerh-i Delâil-i Şerîf*
6. *Şerh-i Fezâil-i Salavât*
7. *Menâkıb-ı Düğümlü Baba*
8. *Hayrü'l-Kasâs*⁶

Bunların dışında İsmâil Sâdık Kemâl'e ait olan şu eserler de vardır: *Manzum Tefsîr*, *Kitâbü'l-İbrâ*, *Dinî Bir Manzûme*, *Ebcedli Manzûmeler*, *Sâdıkü'l-Makâl Mecmau'l-Kemâl*, *Kitâb-ı Tefeyyüz*, *Şiirler*. Bu eserler ülkemizde İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümünde, Ankara Milli Kütüphanede ve İstanbul Atatürk Kitaplığında bulunmaktadır. Eserlerin içeriği tasavvuf, tefsir, hadis ve fıkıh gibi dinî konularla birlikte, Hz. Peygamber (s.a.s.), peygamberler, evliya ve ilim sahibi insanların hayatları hakkındaki bilgilerdir.⁷

Âsâr-ı Kemâl: *Âsâr-ı Kemâl*, İsmâil Sâdık Kemâl'in en önemli ve bilinen eseri olup H. 1284 / M. 1867 yılında İstanbul'da yazılmıştır. Bu tarih, eserin yazma nüshasının ilk sayfasında bulunmaktadır. Eser önce elle yazılmış, daha sonra matbû hâle getirilmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla yazma nüsha bir müsvedde hüviyetinde tasarlanmış, daha sonra bazı ilâve ve düzeltmeler yapılmıştır. İki eser karşılaştırıldığında ortaya çıkan farklılıklar bu kanaatimizi teyit eder mahiyettedir. “Olgunluk eserleri” anlamına gelen *Âsâr-ı Kemâl*, şairin daha önce yaptığı birçok çalışmasını bir araya getirdiği eserdir. Eserin yazma nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesindedir, ancak matbû nüshalarını birçok kütüphanede görmek mümkündür.

Âsâr-ı Kemâl, üç ana bölümden oluşur. Bunlar; Şerh-i Esmâ, Enbiyânın, Evliyânın Kıssası ve Bin Ehâdis ve Akâid Şerhi'dir. Müellif, yazma nüshanın ilk sayfasında eserin üç ana bölümünün adını yazmış, sonrasında esere bir dua ile devam

⁶ Bursalı Mehmet Tahir, *a.g.e.* C. II, s. 209.

⁷ Burada İsmail Sâdık Kemâl'in eserlerini ismen zikrettik, sadece çalışmamızın konusu olan *Âsâr-ı Kemâl* hakkında bilgi verdik. Eserleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Fatih Işıl, *a.g.t.*

etmiştir. Matbû nüshanın ilk sayfasında da üç ana bölümün adı yazılmış, ayrıca ilk iki bölümde yer alan şiirlerin bir fihristi verilmiştir. Dua kısmı da fihristin yan tarafına yazılmıştır. Yazma nüshada ise herhangi bir fihrist bulunmamaktadır.

Yazma nüshada şiirlerin beyitleri numaralandırılmış, ancak matbûda beyitlere numara verilmemiştir. Numaralandırma işinin sonradan ve matbû olarak basıma hazırlık evresinde yapıldığını düşünüyoruz. Çünkü yazma sayfalarda beyitler bir düzende yazıldıktan sonra boşluklara başka beyitler yazılmış, bazılarının üstü çizilmiş ve konu bütünlüğüne bağlı olarak numaralandırılmıştır.

İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in evliya kıssalarını anlattığı bölümünde ailesi hakkında bilgiler de vermiştir.

İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bölümünün sonunda, yazmada olmayan ancak matbûda yer alan, bu bölümlerin bittiğini şöyle bir beyitle ifade eder:

Dindi esmâ vü 'akâ'id şerhi ve na't-ı enbiyâ
Hamd ola lillâhi Rabbi'l-'âlemîn el-fâtiha⁸ (189/31)

2.2. Edebî Kişiliği

XIX. yy'da yaşamış olan İsmâil Sâdık Kemâl, edebiyat dünyamızda pek tanınan bir müellif değildir. Daha çok devlet adamı kimliği ile tanınmış, aynı zamanda edebiyatla uğraşmış ve dinî-tasavvufî eserler yazmıştır. Bursalı Mehmet Tahir, kendisinden “Âyân meclisi âzâlarından fazilet sahibi, edîp bir zattır. Üç lisanda şiir inşâdında muktedir idi.”⁹ şeklinde bahseder.

İsmâil Sâdık Kemâl'in eserlerini kaleme aldığı dönem, Türk edebiyatının İslam medeniyeti kadrosu içinde doğmuş olan divan edebiyatından ayrılarak Avrupaî bir karaktere bürünmeye başladığı XIX. asrın ikinci yarısına rastlar. Özellikle 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilân edilmesiyle resmî bir boyut kazanan batılılaşma hareketleri, bu yüzyılda idarî, siyasî, hukukî, askerî, sosyal, kültürel ve malî yönden iyice kendini hissettirmiş, özellikle dönemin devlet adamları tarafından bu yönlerde topluma birçok yenilik getirmek bir amaç olmuştur.¹⁰ Toplumda çeşitli alanlarda yapılmaya çalışılan yenilik hareketlerine paralel olarak XIX. yüzyılda edebiyatta da edebî türler ve içerik

⁸ Bu beyit yazmada yoktur. Bu beyitte vezin sorunludur.

⁹ Bursalı Mehmet Tahir, *a.g.e.* C. II, s. 209.

¹⁰ Kenan Akyüz (ts. 5. Baskı), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, s.5, 23-40.

açısından yeni bir edebî anlayışın ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Ancak yeni ortaya çıkan edebiyat eskiden tamamıyla kopmamış, özellikle şiirde eski ile yeni arasında önemli bir fark olmamıştır. Dil, vezin ve nazım şekilleri büyük ölçüde aynıdır.¹¹

İsmâil Sâdık Kemâl'in şiirlerinde de eskinin bu devamını görmekle birlikte, bazı yenilikleri de kısmen görmek mümkündür. Yani İsmâil Sâdık Kemâl, divan edebiyatı nazım şekillerini ve türlerini kullanmış, eski edebiyat geleneğini sürdürmüştür.

İsmâil Sâdık Kemâl zamanındaki dil, oldukça karmaşık bir yapıya sahipti. Arapça, Farsça ve Türkçeden meydana gelmiş olan Osmanlı Türkçesi gramer yapısı ve söz varlığı bakımından uzun tarihi içinde çeşitli aşamalar geçirmiştir. Araştırmacılar tarafından bu aşamalar farklı şekillerde tasnif edilmiştir.¹²

Osmanlıcanın XV. asrın sonu ile XVI. asrın büyük bir kısmını içine alan döneminde Eski Anadolu Türkçesinde yazı diline sokulmaya başlayan Arapça ve Farsça unsurların Türkçeyi istilâ işinin çok süratlendiği görülmektedir. XVI. asrın sonundan XIX. asrın ortalarına kadar süren dönemde dilin bu karışıklığı son haddine varmış, Arapça ve Farsça unsurlar arasında Türkçe unsurlar adeta görünmez olmuştur.¹³

İsmâil Sâdık Kemâl'in şiirlerinde de dildeki bu karmaşıklığı görmek mümkündür. Yani şiirlerinde üç dilin de kelime ve terkiplerini kullanmıştır. Ancak onun şiirlerinin dönemin dil yapısına göre daha sade olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü İsmâil Sâdık Kemâl, şiir yazmada şairlik iddiasında bulunmamış, usta şair olmak gibi bir kaygı gütmemiş, süsten sanattan mümkün olduğunca uzak kalmıştır. Ancak yine de eski edebiyat geleneği çerçevesinde şiirlerini yazmıştır. Onun asıl amacı şiirleri aracılığı ile insanları bilgilendirmektir.

Dinî-tasavvufî eserler veren İsmâil Sâdık Kemâl'in edebî kişiliğinin oluşmasında, yukarıda kısaca bahsettiğimiz durumlarla dönemin dil, edebî ve siyasî yapısı etkili olmuştur.

¹¹ Mine Mengi (1998), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Adana, s. 231.

¹² Faruk Kadri Timurtaş (1994), *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, İstanbul, s. 8; Muharrem Ergin (1993), *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul, s. 17-20; Mustafa Özkan (2009), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul, s. 43-45; Zeynep Korkmaz (2005), "Türkiye Türkçesi", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, Ankara, s. 561.

¹³ Muharrem Ergin, *a.g.e.* s. 18.

BÖLÜM III

ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ, ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I ENBİYÂ'NIN İNCELENMESİ

3.1. Eserin Şekil Yönünden İncelenmesi

3.1.1. Başlıklar

İsmâil Sâdık Kemâl, eseri *Âsâr-ı Kemâl*'de şiirlerini başlıklar altında yazmıştır. Bu başlıklar, bize şiirin muhteviyatının ne olacağı hakkında kısa bir bilgi vermektedir. Matbûda yer alan fihrist bu şiirlerin başlıklarından oluşmaktadır.

Matbû nüshada yer alan fihriste baktığımızda şiirlerin sıralamasının yazma nüsha ile aynı olduğunu görüyoruz, ancak yazmada, Na't-ı İsmâil (a.s.)'den sonra Na't-ı Zül-karneyn (a.s.) geliyor. Na't-ı Zül-karneyn (a.s.) olan sayfanın sağ üst köşesine kırmızı renkle “Hâzret-i İshâk na't-ı şerîfinden sonra iş bu na't-ı Hâzret-i Zül-karneyn yazılacak” şeklinde bir not yazılmış. Matbûda bu not esas alınarak Na't-ı Zül-karneyn (a.s.), Na't-ı İshâk (a.s.)'tan sonra yazılmıştır.

Âsâr-ı Kemâl'in incelediğimiz bu bölümünde 1 Esmâ'-i Hüsnâ, 1 Esmâ'-i Nebî, 1 Cenâb-ı Allah için yazılmış kasîde (tevhid), 1 peygamberler için yazılmış kasîde, 36 Peygamberimiz dışında peygamber olarak anılanlar için yazılmış na't, 1 Yâsin suresi içinde bahsolunan peygamberler için yazılmış şiir, 1 Ashâb-ı Kehf için yazılmış şiir, 3 Peygamberimiz için yazılmış na't, 1 hilye olmak üzere toplam 46 şiir bulunmaktadır.

3.1.2. Nazım Şekli ve Türleri

İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bu bölümünde şiirlerini kasîde şeklinde yazmıştır. Edebiyatımızda kasîde, daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla kullanılan bir nazım şeklidir.¹⁴

Kasîdede beyit sayısı en az 31, en fazla 99'dur. Beyit sayısı 31'den aşağı olan kasîde olduğu gibi, 99'dan yukarı olanlar da vardır.¹⁵ *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bu bölümündeki şiirlerin beyit sayısı, 7 ile 147 beyit arasında değişmektedir. Bundaki sebebi şairin yaşadığı dönemde şiire getirilen yenilikler olarak izah edebiliriz. Yani şair,

¹⁴ İskender Pala (1995), “Kasîde”, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara, s. 315.

¹⁵ H. İbrahim Şener, Âlim Yıldız (2010), *Türk İslam Edebiyatı*, Rağbet Yayınları, İstanbul, s. 335.

konu bütünlüğü içinde anlatmak istediklerini vermiş, beyit sayısının miktarını düşünmemiştir. Konu uzadıkça beyit sayısı artmış, az olunca beyit sayısı da azalmıştır.

İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bu bölümünde divan edebiyatı nazım türlerinden Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî, na't ve hilyeyi kullanmıştır. Bunlarla ilgili bilgileri eserin muhteva yönünden incelenmesi bölümünde verdik.

3.1.3. Dil ve Üslûbu

Arapça, Farsça ve Türkçeden meydana gelmiş olan Osmanlı Türkçesi gramer yapısı ve söz varlığı bakımından XII. yüzyıldan başlayıp XIX. yüzyılın ortalarına kadar çeşitli aşamalar geçirir. Bu aşamalar içinde Arapça ve Farsçanın hâkimiyeti giderek artmış, özellikle XIX. yüzyılda sanatçılar, şiiirlerinde çok fazla Arapça, Farsça kelime ve terkipler kullanmışlardır.

XIX. yüzyılda yaşamış olan İsmâil Sâdık Kemâl'in şiiirlerini dil ve üslûp açısından incelediğimizde, şiiirlerinin dönemin dil özelliklerini açıkça gösterdiğini ve şiiirlerinde edebî bir üslûp kullandığını söyleyebiliriz.

İsmâil Sâdık Kemâl, Arapça ve Farsçaya, bu dillerde şiiir yazacak kadar hâkim bir şairdir. Özellikle Arapça bilgisi bu dilde beyit ve şiiir yazabilecek düzeydedir. *Âsâr-ı Kemâl*'deki şiiirlerinde de Türkçenin yanı sıra oldukça fazla Arapça, Farsça kelime ve terkipler kullanmıştır. Öyle ki şiiirlerinde, farklı dillerde olmasına rağmen aynı anlama gelen kelimeleri sıklıkla kullandığını, özellikle bazı kelimeleri sözlüklerdeki ikinci, hatta üçüncü anlamlarına gelecek şekilde kullandığını söyleyebiliriz. Bu da onun bu dillerdeki kelime bilgisinin ne kadar zengin olduğunu göstermektedir.

İsmâil Sâdık Kemâl'in *Âsâr-ı Kemâl*'i dinî tasavvufî özellikler taşıyan şiiirlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla kullandığı kelimelerle kurduğu terkipler hep bu çerçevede olmuştur.

Âsâr-ı Kemâl, aynı zamanda didaktik özellikler gösteren bir eser olduğundan şair, özellikle na'tlarda bilgi veren bir üslûp takınır. Bu bilgiler daha çok ya Kur'ân'da geçen ya da o peygamberle ilgili halk arasında da bilinen hikâyelerden oluşur. İsmâil Sâdık Kemâl, hikâyelerinin anlatımında o hikâyenin Kur'ân'daki ilgili ayetinden de alıntılar yapmış, bunu vezne uydurmakta başarılı olmuştur. Bilgi veren üslûpta dilin açık, kolayca anlaşılabilir ve süsten, sanattan uzak olması beklenir. İsmâil Sâdık Kemâl de şiiirlerini anlaşılabilir bir dille yazmaya çalışmış, ancak Arapça ve Farsça bilgisini göstermek için olsa gerek, bazı beyitlerde yoğun bir şekilde Arapça, Farsça kelime ve

terkiplere yer vermiştir. Ayrıca bazı beyitlerinde kullandığı kelimelerin anlamlarını bilmek ve beyitlerine anlam verebilmek için tahsil görmek gerekmektedir. Özellikle, Arapça beyitlerin, Arapça ve Farsça terkiplerin bulunması bu düşüncemizi doğrular niteliktedir.

Şiirlerinin bazı yerlerinde anlatım tekniği olarak öğüt verici üslûbu kullanmış, insanlara tavsiyelerde de bulunmuştur. Aşağıdaki beyit buna bir örnektir.

Hâzret-i Hâlık'a toksan toktuz ism olarak
Dâhil-i cennet olur her kim iderse ihşâ (36/11)

İsmâil Sâdik Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bu bölümündeki şiirlerinin hepsinde (Esmâ'-i Hüsnâ ve Esmâ'-i Nebî hariç) Hz. Peygamber (s.a.s.)'e ve diğer peygamberlere olan sevgi ve saygısının bir şeklini de her şiirin son beytinden önce bir beyti tekrarlayarak göstermiştir.

Arunun (Me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün) kalıbı ile yazdığı şiirlerinde şu beyti tekrarlamıştır:

Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyâya ehl-i imâna
Şalât-ı bî-'aded olsun kemâ-yerzâ bihe'l-Mevlâ (71/89)

Diğer şiirlerde ise şu beyti tekrarlamıştır:

Fahr-i kevneyn'e nebiyyîn ile her mü'mine de
İde bî-ħad şalavât ile taħiyyâtı Ĥudâ (131/35)

Bu beyit tekrarlama durumu bazı na'tlarında da görülür. Özellikle adı Kur'an'da geçmeyen peygamberlerden bahsederken söylediği,

Nebî olmağlığında kağı zâtın ihtilâf olsa
Kibâr-ı evliyâdan da değil dinmez aña aşlâ (141/2)

beyti ile peygamberlerin kabrini ziyaret ettiğini söylediği beyitler bu mahiyettedir.

Ziyâret eyledüm Mûşul'da da mervî olup kabri
Oluyor Mûşul feyz ü 'atâ-yı Rabb-i bî-hemtâ (146/30)

Yine Esmâ'-i Hüsnâ'da Arapça yer alan ve Peygambere, onun ahâlisine salat ve selam getirdiği beyti de Peygamberimizle ilgili olan na'tlarda tekrarlamıştır. Bu beyit şöyledir:

Rabbenâ şalli 'alâ eşrefi halkın ve 'alâ
Âlihî ente kemâ kulte ve terzâ 'annâ (35/4)

Edebî sanatlar, her şiirde olduğu gibi İsmâil Sâdık Kemâl'in şiirlerinde de bulunmaktadır. Ancak İsmâil Sâdık Kemâl, şiirlerinde bilgi vermeyi amaçladığı için beyitlerinde süsten ve sanatlı söyleyişten uzak durmaya çalışmıştır. Yani onun için asıl önemli olan vermek istediği mesaj olduğu için herhangi bir şekilde sanat kaygısı taşıdığını söyleyemeyiz. Bunun yanı sıra beyitlerinde telmih, mecaz, tenasüp, nida, mübâlağa, tezat, vb. sanatları görmekteyiz.

İsmâil Sâdık Kemâl, tasavvufî bir anlayışın içinden geldiği için tevazuluğu hep ön plâna almış, kendini övmek yerine hemen her fırsatta alçak gönüllüğünü takınmış ve aciz, kusurlu olduğunu ifade etmiştir.

Eyledüm 'acz ü kuşurum ile nazm u inşâd
Mağlaşım oldu o her vech-ile bâ-'avn-i Hudâ (36/6)

Nefsine gerçi kefâletde Kemâl 'âcizdür
İde her hâlde ıslâh ile Hakk kâm-revâ (141/23)

İsmâil Sâdık Kemâl'in incelediğimiz bölümlerdeki şiirlerinin son beyitleri duâ mahiyetindedir.

Hemişe her nebî vü her velîniñ hürmeti için
Kemâl-i 'âcizi dilşâd kılsun Halk-ı yehtë (148/16)

İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bu bölümündeki şiirlerini, Arap edebiyatında doğmuş ve İslâmî edebiyatlara yayılmış bir nazım sistemi olan aruzun iki kalıbını kullanarak yazmıştır. Şiirde heceler aruz birimlerini, birimler de yan yana gelerek kalıpları oluşturur.¹⁶ İsmâil Sâdık Kemâl'in kullandığı iki kalıp ve kullanıldıkları şiirler şunlardır:

Bahr-i Remel'in Fe 'i lâ tün (Fâ 'i lâ tün) / fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lün (fa 'lün) kalıbı ile yazılan şiirler:

1. Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ
2. Şerh-i Esmâ'-i Celîle-i Hâzret-i Fahr-i 'Âlem Şallâllâhu 'Aleyhi ve 'Alâ Âlihî ve Şahbihî ve Sellim
3. Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Süleymân 'Alâ Nebiyyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm
4. Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Yûnus 'Alâ Nebiyyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm
5. Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Zülkifl 'Alâ Nebiyyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm
6. Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Zekeriyâ 'Alâ Nebiyyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm
7. Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Yahyâ 'Alâ Nebiyyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm
8. İcmâlen Ahvâl-i Celîle-i Hâzret-i Fahr-i 'Âlem Şallâllâhu Te'âla 'Aleyhi ve Sellem
9. İcmâlen Mu'cizât-ı Hâzret-i Rasûl-i 'İzâm Şallâllâhu 'Aleyhi ve Sellem
10. Hilye-i Şerîfe-i Cenâb-ı Mefhâr-ı Kâinât 'Âleyhi Efzâlü's-Şalâti ve't-Taḥiyyâti
11. İcmâlen Ahlâk-ı 'Ulyâ-yı Cenâb-ı Mefhîr Mevcûdât 'Âleyhi Fazlu's-Şalâvâti ve't-Teslimâti

Bu şiirlerin dışındaki şiirler ise Bahr-i Hezec'in (me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün) kalıbı ile yazılmıştır.

İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'in incelediğimiz bu bölümündeki şiirlerin hemen hepsinde birkaç beyitteki düzensizliği saymazsak, yapı bakımından uzun ünlüden (-â) oluşan tam kafiye kullanmıştır.

¹⁶ İskender Pala (1995), "Aruz", *a.g.e.* s. 43.

Ḥaḳḳ'ın esmâ'-i İlähiyyesini bi'l-inşâ
İsti'âne idelim cümlesi ile ibdâ

Ḥamd olunduḡca ider luṭf-ı celîlin müzdâd
Ḥalbuki gördiḡümüz ni'meti olmaz ihşâ (35/1-2)

Şekil olarak ilk iki beyit kendi arasında, sonraki beyitlerin ikinci dizesi ilk beyitle kafiyelidir. (aa / ba / ca / da...)

Redif, manzum eserlerde kafiyeyi oluşturan kelimenin son harfine eklenen harf, takı, kelime ya da kelime grubudur. İsmâil Sâdık Kemâl, bu bölümdeki şiirlerin hiçbirinde redif kullanmamış, şiirdeki ahengi kafiye ile sağlamıştır.

Özetle; İsmâil Sâdık Kemâl'in kullandığı dil, döneminin özelliklerini yansıtan bir dildir. Şiirlerinin anlaşılır olmasını amaçlamış, sanat kaygısı gütmemiş ve halk dili ile yazı dilini sentezleyerek düşüncelerini aktarmıştır.

3.2. Eserin Muhteva Yönünden İncelenmesi

3.2.1. Esmâ'-i Hüsnâ

Esmâ'-i Hüsnâ, sözlük anlamı olarak “Allah'ın güzel isimleri” demektir¹⁷ ve özel olarak Cenâb-ı Allah'ın isimlerini anlatan eserler için kullanılmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de Cenâb-ı Allah'ın güzel isimlerinin olduğu ve bu isimlerle ona dua edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Nitekim âyet-i kerîmede “En güzel isimler Allah'a mahsustur. O'na o isimlerle dua ediniz.”¹⁸ buyrulmuştur. Ayrıca şu hadîs-i şerif de O'nun isimlerinin öğrenilmesinin önemini ifade etmektedir. “Şüphesiz Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim onları ezberleyip manasını düşünerek sonuna kadar sayarsa cennete girer.”¹⁹

Hadîs-i şeriflerde Allah'ın doksan dokuz ismi olduğunu belirtmekle beraber Allah'ın isimlerinin doksan dokuzdan ibaret olmadığı ve başka isimlerinin de olduğu kabul edilir. Ayet ve hadislerin verdiği müjde ve teşvikler Müslümanlar arasında, özellikle tarikat ve tasavvuf ehli insanlar arasında Esmâ'-i Hüsnâ'nın zikir olarak

¹⁷ Ferit, Devellioğlu (1984), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara,

¹⁸ Araf 7/180. Diğer ayetler için bkz. (Haşr 59/24),(Taha 20/8),(İsra 17/110).

¹⁹ Buhari, *Sahih*, Tevhîd, 12; Şurut, 18; Daavât, 83; Müslim, *Sahih*, Tevhîd, 5; Tirmizî, *Sünen*, Daavât, 83

kullanılmasına vesile olduğu gibi yazarlar ve şairlere de ilham kaynağı olmuş ve Esmâ'-i Hüsnâ ile alakalı manzum ve mensur birçok eser meydana getirilmiştir. Bu eserler Esmâ'-i Hüsnâ şerhleri olarak yapılmıştır. İlk Esmâ'-i Hüsnâ şerhleri Arap dünyasında yapılmış, daha sonraları Fars ve Türk edebiyatında da bu çalışmalar yer bulmuştur.

Esmâ'-i Hüsnâ şerhleri Türk edebiyatında yaygın eserlerdendir. Bunların bir kısmı mensur olduğu halde, birçokları manzum olarak yapılmıştır. Bunlardan öne çıkanları sadece yazar ve eser adıyla zikretmek istiyoruz.

Mensûr olanlar:

1. Sinânüddîn Yûsuf (Sinân Paşa) (ö. 891/(1486), *Tazarru'-nâme*,
2. Abdullâh-ı Simâvî (Şeyh-i İlâhî) (ö. 893/(1487), *Şerhu'l-Esmâü'l-Hüsnâ*,
3. Şeyh Şa'bân-ı Velî (ö. 976/1568), *Vird-i Settâr ve Tercümesi*,
4. Ebu's-Suûd el-Îmâdî (ö. 982/1574), *Duâ-nâme-i Ebu's-Suûd*,
5. Muhammed Niyâzî-i Mısırî (ö. 1105/1693), *Şerhu'l-Esmâü'l-Hüsnâ Risâlesi*,
6. Muhammed İbrâhîm, (ö.1326/1908), *Şerhu'l-Esmâü'l-Hüsnâ*,
7. Mehmet Hamdi Erdem, *Esmâü'l-Hüsnâ* (Tanrının Güzel İsimleri Şerhi), İstanbul, 1945.
8. M. İhsan Oğuz, *Şerhu Risâle-i Esmâü'l-Hüsnâ*, Kastamonu, 1963,
9. Ali Osman Tatlısu, *Esmâü'l-Hüsnâ Şerhi*,
10. Metin Yurdağur, *Allâh'ın Sıfatları (Esmâü'l-Hüsnâ)*, İstanbul, 1984,

Manzûm olanlar :

1. Şeyhoğlu Mustafa, (ö. 804/1401), *Manzûm Havâss-ı Esmâ'-i Hüsnâ*,
2. Hüseyin b. Ahmed-i Sirozî (ö. 1000/1591), *Esmâ'-i İlâhî Kasîdesi*,
3. Dervîş Subhî-i Burûsevî (X. yy), *Mukaddime Der-iktizâ-yı Şerh u Nazmü'l-Esmâü'l-Hüsnâ*,
4. Hâkim Seyyid Muhammed Efendi (ö. 1184/1770), *Manzûm Esmâ'-i Hüsnâ Şerhi*,
5. Trabzonî Ahmed Şâkir Paşa (ö. 1234/1818), *Ravd-ı Verd (Manzûm Esmâ'-i Hüsnâ Şerhi)*, İstanbul, 1328/1908,
6. İsmâîl Sâdik Kemâl b. Muhammed Vecihî Paşa (ö. 1310/1892), *Âsâr-ı Kemâl (Şerhu'l-Esmâü'l Hüsnâ)*, İstanbul, 1284/1867,
7. İbrâhîm-i Cûdî (ö. 1345/1926), *el-Kenzü'l-Esnâ fî- Şerhi'l-Esmâü'l-Hüsnâ*, Trabzon, 1325/1907,
8. Bıçakcızâde İsmâîl Hakkı b. Osman (ö. 1352/1933), *Esmâü'l-Hüsnâ'nın*

Nazmen Tefsîri,

9. Enver Tuncalp, *Allah'ın Güzel İsimleri (Esmâü'l-Hüsna)*, Ankara, 1960,
10. Veli Recâi Velibeyoğlu, *Esmâü'l-Hüsna (En Güzel İsimler)*, Mucur, 1962,
11. Mehmet Topkaya, "*Esmâü'l-Hüsna*", *Diyanet Gazetesi*, 76/3, 81/10, 83/2, 84/4, 86/9, 87/9, 88/7, 89/5, 223/13, 224/13, 225/13, 226/5, 228/14, Ankara, 1973-1980,
12. Hamdi Efendi, (ö. 1295/1878) *Münâcât ve Manzûm Esmâü'l-Hüsna Şerhi*,
13. İlyas İbn-i İsmâ-yı Saruhani, (ö. 967/1560) *Manzûm Şerh-i Esmâ'-i Hüsna*, (948/1541).²⁰

Yukarıda bir kısmını sayabildiğimiz Esmâ'-i Hüsna ile ilgili eserler, konunun Türk-İslam Edebiyatı içerisindeki konumunu gösterme açısından yeterli olacaktır.

Esmâ'-i Hüsna'ya verilen bu önem, Türk edebiyatının bütün devrelerinde ağırlığını korumuş, XIX. asırda yaşayan İsmâil Sâdık Kemâl de *Âsâr-ı Kemâl*'e bir Esmâ'-i Hüsna şerhi koymuştur. Bu şerhle ilgili olarak bir inceleme yapılmış ve bu inceleme makale halinde yayımlanmıştır.²¹

Âsâr-ı Kemâl'de bulunan Esmâ'-i Hüsna, mukaddime ile birlikte 76 beyit olup kasîde tarzında yazılmıştır. Esmâ'-i Hüsna ile ilgili bazı konulara işaret edilen mukaddime 16; *Sünen-i Tirmizî*'de rivayet edilen hadisteki sıraya uyularak 99 isme bir de el-Ehad ismi ilave edilerek 100 ismin şerh edildiği metin ise 60 beyittir. Esmâ'-i Hüsna'dan "Allah, Rahmân, Rahîm, Hayy, Kayyûm, Muğnî, Sabûr" isimleri 14; "Mâni", Zârr, Nâfi" isimleri 1 beyitte açıklanmış, 90 isim de 45 beyitte şerh edilmiştir.²²

Şair, eserin adını, neden bu adı verdiğini ve mahlasının ne olacağını da yine burada söylemektedir:

Bu kitâbın ola ismi dahı Âsâr-ı Kemâl

Çün nu'üt ile ehadîş kılındı imlâ

Eyledüm 'acz ü kuşurum ile nazm u inşâd

Mağlaşım oldı o her vech-ile bâ-'avn-i Hudâ (35/5-6)

²⁰ Bu eserler için bkz. Ali Yılmaz (1998), *Türk Edebiyatında Esmâ'-i Hüsna Şerhleri ve İbn-i İsmâ-yı Saruhânî'nin Şerh-i Esmâ'-i Hüsna'sı*, *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sivas, s. 5-6.

²¹ H. İbrahim Şener, (1987), "Âsâr-ı Kemâl'de Yer Alan Manzum Esmâ'-i Hüsna", *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İzmir, IV/227-240.

²² H. İbrahim Şener, *a.g.m.*

Şiirlerine baktığımızda mahlas olarak “Kemâl” adını görmekteyiz. Bu ismi de şiirlerinde hep son beyitte kullanmıştır. Esmâ’-i Hüsnâ’nın son beyti şu şekildedir:

Cümle esmâ’-i İlâhiyyesiniñ hürmetine
İki ‘âlemde Kemâl’i ide Mevlâ ihyâ (42/76)

Esmâ’-i Nebî’nin son beyti de şu şekildedir:

Cümle esmâ’-ı şehinşâh-ı rusûl hürmetine
İki ‘âlemde Kemâl’i ide Hakk kâm-revâ (62/147)

İsmâil Sâdık Kemâl, Allah’ın isimlerinin her dilde olduğunu, bu isimlerin bize bildirilenden daha fazla olduğunu söyler. Aşağıdaki beyitte de en güzel isimlerin O’na ait olduğu âyete atıfta bulunur.

Ba‘zısın kimseye bildürmedi Rabb-i Mütē‘âl
Ba‘zısın eyledi inbâ‘ didi (fed‘ūhu bihā)²³ (36/9)

İsmâil Sâdık Kemâl, burada Buhârî ve Müslim’de geçen "Allâhu Teâlâ'nın doksan dokuz ismi vardır. O isimleri kim ezberlese (sayar, mânâsını anlar ve şuûruna ererse) cennete gider. Şüphesiz, Allah tektir ve tek olmayı sever"²⁴ şeklindeki hadisi manzum olarak söyler.

Bir hadîs oldı Buḥārî ile Müslim’de beyân
İdelim bunda da mazmûn-ı celîlin inşâ

Hâzret-i Hâlık’a toḡsan toḡuz ism olarak
Dâḡil-i cennet olur her kim iderse ihşâ (36/10-11)

²³ Araf 7/180

²⁴ Buhârî, Daavât, 68.

İsmâil Sâdık Kemâl, ayet ve hadislerde Allah'ın burada açıkladığı isimlerinden başka isimlerinin de olduğunu ancak onların manalarının bu doksan dokuz isme dahil olduklarını söyledikten sonra sırasıyla Allah'ın isimlerini şerh eder ve onların anlamlarıyla bağlantılı olarak yazdığı beyitleri sıralar.

Şair, isimlerin şerhine başlamadan önce “Allah” lafzı hakkında bilgi verir. Bu ismin yalnızca O'na ait olduğunu, ondan başka ilah olmayacağını, bu ismin hiçbir lügatte manasının olmadığını, anlamını yalnızca O'nun bildiğini söyler. Ayrıca bazılarının bu isme “İsm-i a‘zam” dediğini de belirtir. Şair “İsm-i a‘zam” tabirini “el-Ḥayy” ve “el-Ḳayyûm” isimleri için de kullanmıştır. İsm-i a‘zam, Allah'ın en büyük ismi olup açıkça bildirilmemiştir. Onu bilenler çok üstün, kudret sahibi kimseler olarak kabul edilmiş. Onunla edilen dualar anında kabul görürmüş. Süleyman peygamberin yüzüğünde bu ismin yazılı olduğu rivayet edilmiştir.²⁵

İsmâil Sâdık Kemâl, “er-Raḥmân” isminden başlayarak beyitlerini yazar. Bazı isimleri tek mısırada, bazılarını da beyit halinde açıklar. İsimlerin şerhini kelime manası çerçevesinde yapmıştır. Allah'ın isimlerinin her birinin ifade ettiği anlamla birlikte, isimlerle ilgili açıklayıcı birkaç kelime kullanarak o ismin kudretini anlatmaya çalışmıştır. İsimlerle ilgili herhangi bir konuya değinmemiş, bu isimlerin anlamlarını okuyanın anlayabileceği şekilde mümkün olduğunca kısa ve öz bir şekilde vermiştir.

Şairin beyitlerinde Allah, o isimlerin sahibi olmasının yanında o isimlerin özelliklerini icrâ eden bir varlık olarak görülür. Örneğin “el-Ḥâlık” ismi için,

Cümle mevcûdı ‘ademden idicidür icâd (38/27)

derken “er-Raḥmân” ismi için,

Dünyevî mü‘min ü kâfir ile her maḥlûḳa

Luṭfını rızķını ta‘mîm ile eyler icrâ (37/21)

diyerek Allah'ın nasıl bir hareket tarzı içinde olduğunu söyler. Birçok beytinde de isimlerin manasını bu şekilde izah eder.

İsmâil Sâdık Kemâl, isimlerin şerhini tamamladıktan sonra bir dua mahiyetindeki beyit ile şiiri bitirir.

²⁵ İskender Pala (1995), “İsm-i a‘zam”, *a.g.e.* s. 290.

3.2.2. Esmâ'-i Nebî

Esmâ kelimesi, Arapça “isim” kelimesinin çoğuludur. Terim olarak Esmâ'-i Nebî, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in isimleri hakkında yazılan eserlere denmektedir.

Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Peygamber (s.a.s.)'in bütün yönleriyle öğrenilmesini ve onun Müslümanlar tarafından canlarından çok sevilmesini istemiştir.²⁶

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in farklı kaynaklarda bini aşan isminin olduğu belirtilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in isimlerinin bir kısmı Kur'ân-ı Kerim'de, hadislerde, kendisinden önce gelen mukaddes kitap ve suhurlarda belirtilmiş, bir kısmı Esmâ'-i Hüsnâ ve diğer peygamberlerin isimleriyle ortak olmuş ve dinî kültür içerisinde ona ait isimler haline gelmiştir.²⁷

Eski Türk edebiyatında Esmâ'-i Hüsnâ gibi Hz. Muhammed (s.a.s.)'in mübarek isimlerini konu alan Esmâ'-i Nebî'ler de kaleme alınmıştır.²⁸

İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecihî Paşa'nın eseri *Âsâr-ı Kemâl*'de bulunan Esmâ'-i Nebî, mukaddime ile birlikte 147 beyit olup kasîde tarzında yazılmıştır. İsmâil Sâdık Kemâl, 7 beyit olan mukaddimede, Peygamberimizin âlemlere rahmet olarak gönderildiğini ve Peygamberimizin bütün peygamberleri temsil ettiğini, bu yüzden ona bizim de teslim olmamız gerektiğini, bunun Allah'ın emri olduğunu söyler. Bunu Kur'ân-ı Kerîm'deki ayete dayanarak söyler.

Ḥazret-i Ḥaḳḳ'la melâ'ik de (yuṣallūne 'aleyh)²⁹

Bize de emr-i ilâhî oluyor itmek edâ (43/2)

Yine burada onun ümmeti olmakla şereflendiğimizi ifade eden şair, Esmâ'-i Nebî'yi yazmasının sebebini, her bir isimde salâvat getirilmesi gerektiğini söyler. Ayrıca Peygamberimizin isimlerinden kaç tanesinin şerhini yapacağını da yine burada şu beyitle belirtir:

İki yüz üç 'adedi bunda da taḥrîr oldı

Cümlesi derc olamaz çok aña Esmâ'-ı 'ulâ (43/7)

²⁶ Âl-i İmran 3/31, 32, 132; Nisa 4/13, 59; Âl-i İmran 3/31; Araf 7/158.

²⁷Harun ARSLAN, “Türk Edebiyatında Esmâ-yı Nebî ve Celalzâde Mustafâ'nın Tercüme-i Me'âricü'n-Nübüvve'si", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. VII s. 31.

²⁸ Bu eserler için bkz. Harun ARSLAN, *a.g.m.*

²⁹ Ahzab, 33/56

Daha sonra “Muhammed” isminden başlayarak isimleri şerh eder ve onların anlamlarıyla bağlantılı olarak yazdığı beyitleri sıralar. İsimlerin sıralamasında herhangi bir düzen yoktur. Ancak burada Peygamberimizin bir hadisini esas alarak şerhine başlamış, hadiste geçen isimleri sırayla şerh ettikten sonra diğer isimleri şerh etmiştir. Bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.), kendine has beş adının bulunduğunu, bunların Muhammed, Ahmed, Mâhî, Hâşir ve Âkîb olduğunu ve bu isimlerin daha önce kullanılmadığını söylemiştir.³⁰

Muhammed, Resûl-i Ekrem (s.a.s.)’in en çok bilinen adı olup “övgüye değer bütün güzellikleri ve iyilikleri kendinde toplayan kişi” anlamına gelmektedir. Kur’ân-ı Kerim’de “Muhammed ancak bir peygamberdir”³¹; “Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir”³²; “Rableri tarafından hak olarak Muhammed’e indirilene inananların günahlarını Allah bağışlamıştır.”³³; “Muhammed Allah’ın elçisidir.”³⁴ meâlindeki âyetlerde geçen bu isim aynı zamanda kırk yedinci surenin adıdır. Hz. Peygamber (s.a.s.)’in en çok kullanılan ikinci ismi Ahmed’dir. Bu isim de “hamd” kökünden türemiş olup “Allah’ı herkesten daha iyi ve daha çok öven; herkesten daha çok övülen” manalarına gelmektedir. Ahmed ismi Kur’ân-ı Kerim’de bir yerde geçmekte ve burada (Saf 61/6), Hz. İsâ (a.s.)’nın İsrâiloğulları’na kendisinden sonra gelecek Ahmed adındaki peygamberi müjdelediği belirtilmektedir.³⁵

İsmâil Sâdık Kemâl, yine bu şiirinde de Esmâ’-i Hüsnâ’da uyguladığı yöntemi kullanır. Yani bazı isimleri tek beyitle bazılarını tek dizide açıklar. Bir beyitte ikiden fazla isim açıkladığı da görülür. Esmâ’-i Hüsnâ’da olduğu gibi yine isimlerin şerhini onların kelime manaları çerçevesinde kısa ve öz bir şekilde yapar. Ancak burada isimlerin şerhi yanında Peygamberimizle ilgili bazı bilgileri de verir. Bunlar, onun son peygamber olduğu, âlemlere rahmet olarak gönderildiği, Allah’ın onu her şekilde şerefliendirdiği, mahşer gününde tüm ümmetine şefaatçi olacağı vb.

Bazı isimleri açıklarken Peygamberimizin mucizelerine ve yaşadığı olaylara telmihte bulunur. Örneğin aşağıdaki beyitlerde miraç olayına telmih vardır:

³⁰ Buhârî, “Menâkıb”, 17; “Tefsir”, 61/1; Müslim, “Fezâil”, 124, 125, 126.

³¹ Âl-i İmrân 3/144.

³² Ahzâb 33/40.

³³ Muhammed 47/2.

³⁴ Feth 48/29.

³⁵ M. Yaşar Kandemir (2005), “Muhammed”, *DİA*, XXX, 423-428, İstanbul.

‘İlm-i hükmince de inkâr olunamaz mi ‘râc
 Ātiyā zikr olunur bunda delîl-i aqvā

Seyf ü yâhud ‘aşâdur dinülür işbu kazîb
 Eyledi Kuds’e Burak ile anı Hakk isrâ (60/129-130)

Bazı isimlerin açıklanmasında da Kur’ân-ı Kerîm’deki ayetlerden alıntı yapar. Örneğin “Mükerrerem” ismi için şöyle söyler:

Hâşılı kıldı Hudâ her şeref ile mümtâz
 (‘İnde zî’l-‘arşi mekîn)³⁶ oldı mekânı a’lâ (50/55)

İsmâil Sâdık Kemâl, yeri geldiğinde şerhini ettiği isimle ilgili hadisleri de kullanır. Örneğin, “Kefil” ismini şerh ederken şöyle söyler:

Cennet için şulehâ hakkına bi’z-zât kefil
 İdelim bunıñ için iki hadîsi inşâ (55/94)

Burada bu isimle ilgili olarak iki hadis söyleyeceğini belirtir. Bu hadislerin her ikisinde de Peygamberimizin kefil olduğu bir durumdan bahseder. Bu hadislerden biri şudur: “Kim bana, iki çene ve apış arası mevzuunda söz verir kefil olursa, ben de ona cennet için kefil olurum.”³⁷

İsmâil Sâdık Kemâl, “Rûhu’l-Hakk” ismini şerh ederken aşağıdaki beyitte görüldüğü üzere, Hz. İsa’nın da bu isimle anıldığını söyler.

Dîn ü imâniñ o rûhıdur ikâmet itdi
 Dinilür Hazret-i İsa gibi de rûh anâ (56/100)

Hiz. İsa, Türk edebiyatında dünyaya gelişinden başlayarak sahip olduğu kendine has beşerî vasıfları ve peygamberliğinin değişik yönleriyle ele alınmış büyük peygamberlerden biridir. Edebî metinlerde İsi, İsa Mesih, Mesih, Mesih-i Meryem,

³⁶ Tekvir 81/20

³⁷ Buhârî, Rikak, 23.

Mesîh İbn Meryem, İbn Meryem, İsâ-yı Meryem, İsâ İbn Meryem, yetîm-i duhter-i İmrân, Rûhullah, Rûh-ı mücerred, Kelimetullah gibi adlarla anılır.³⁸ Ancak müellif, Peygamberimizin herkesten daha önce yaratıldığını ve onun yüce ruhunun “Rûh-ı a‘zam” olduğunu şu beyitle söyler:

Rûh-ı a‘zam olarak rûh-ı celîlü’ş-şâni
Ana Hakk kıldı tecellî ile halkı ihyâ (56/103)

Yukarıda örneklerde de gördüğümüz gibi müellif yeri geldiğinde isimlerle ilgili birkaç beyit açıklama yapmadan geçmez. Bunlardan biri de “Ümmiyyûn” ismidir. Peygamberimizin okuma yazma bilmediğini ve bu yüzden bu isimle anıldığını belirten müellif, buna rağmen Peygamberimize birçok ilmin verilmiş olduğunu söyler. Üstelik hiç kitap okumayıp kimseden bir şey öğrenmemiştir ve gelecekle ilgili ne haber vermişse olmuştur. Müellif bunları şu dizelerle ifade eder:

Mebde-i halk idüğinden aña ümmî dinilür
Nice ümmî ki odur kân-ı mu‘allim hakkâ

Hîç kitâb okumayup kimseden öğrenmez iken
Mevhibe olmuşidi cümle-i ‘ulûm-ı şettâ

Virdi eşyâyı haber güneş ü hakîkat üzre
Ne olacak dimiş ise oluyor hep hâlâ (52/72-73-74)

İsmâil Sâdık Kemâl, fazla ayrıntıya girmeden, kısa bilgiler eşliğinde isimlerin şerhini tamamladıktan sonra yine bir dua mahiyetindeki beyit ile şiirini bitirir.

3.2.3. Na‘t-ı Enbiyâ

İsmâil Sâdık Kemâl, Esmâ’-i Hüsnâ ve Esmâ’-i Nebî’den sonra hemen peygamberlerin kıssalarına geçmemiş, bunlara bir geçiş olması sebebiyle iki kaside yazmıştır. Bunlardan ilki Cenâb-ı Allah’la, diğeri peygamberlerle ilgilidir.

³⁸ Mustafa Uzun (2000), “İsâ”, *DİA*, XXII, 473-475, İstanbul.

90 beyitten oluşan birinci şiirde İsmâil Sâdık Kemâl, Cenâb-ı Allah'ın birliğini, onun büyüklüğünü, sıfatlarını, tek olduğunu, hiçbir eşi, benzeri ve ortağı bulunmadığını ve bulunmayacağını anlatır. Edebiyatımızda bu türde yazılan şiirlere “tevhîd”³⁹ denilmektedir. Eski şairlerin mürettep divanlarında Allahu Teâlâ'nın varlığına ve birliğine dair yazdıkları bu manzûmelere eserlerinin baş tarafında yer vermesi şâirliğin şanıdan sayılmıştır.⁴⁰ Ancak İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*'de bu şiirine Esmâ'-i Hüsna ve Esmâ'-i Nebî'den sonra yer vermiştir.

Tevhidlerde Allah'ın sıfatları ve bu sıfatlara istinâden O'nun dînî ve tasavvufî algılanışı ile insanın Allah karşısındaki acizliği anlatılır. Bu şiirlerde kasidenin bölümleri yer almayıp doğrudan doğruya konuya geçilir.⁴¹ Müellif de ilk beyitte Allah'ın var olduğunu ve görülen her şeyin bunu ispat ettiğini söyleyerek doğrudan konuya girer:

Vücûd-ı Hâlık'ı isbât ider her görülen eşyâ
Ki olmaz hiç bir şey şâni 'i olmaksızın peydâ (62/1)

Sonra Allah'ın zâtî ve subûti sıfatlarını anlatmaya başlar. Bu sıfatları anlatmada belli bir sıra gözetmez. Diğer beyitlerde insan aklının acizliğini, O'ndan başka İlâh olmayacağını, bütün kemal sıfatların O'nda toplandığı vb. gibi tevhidlerde işlenen genel konulardan bahseder.

İsmâil Sâdık Kemâl'in ikinci şiiri peygamberlerle ilgilidir. Bu şiirine peygamberlerin Allah tarafından gönderildiğini, onlara inanmanın Allah'a iman olduğu ve halkın da onlara ihtiyacının olduğunu belirterek başlar. Daha sonra peygamberlerin Allah'ın emir ve yasaklarını tebliğ ettiğini, bunlara uyanların mükâfatlandırılacağını, uymayanların cezalandırılacağını ve onların sayılarının da rivayetlerde söylendiğine göre yüz yirmi bin ya da üç yüz on üç olduğunu anlatır.

Peygamberlerin de kendi içlerinde makam olarak derecelerinin olduğunu, bunların içinde en yüksek derecede olanın Hz. Muhammed (s.a.s.) olduğunu belirtir ve peygamberlerin içinde beş kişinin büyük peygamber olduğunu söyler. Birincisinin Hz.

³⁹ Mustafa Uzun (2012), “Tevhîd”, *DİA*, XLI, 24-26, İstanbul.

⁴⁰ Tâhirü'l-Mevlevî (1973), *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul, s. 173.

⁴¹ Tevhidlerde işlenen konular için bkz. H. İbrahim Şener - Âlim Yıldız (2010), *a.g.e.* s. 146-152.

Muhammed (s.a.s.) olduğunu ancak ikinci hakkında değişik görüşlerin bulunduğunu şu beyitlerle ifade eder:

Ulü'l-‘azm-i kirām-ı hamseniñ rüchānı zāhirdür
Birincisi Cenāb-ı Faḥr-i kevneyn oldığı eclā

Dimiş ekşer muḥakḳıḳlar ikincisi Ḥalīlullāh
İdüp Mūsā vü ‘İsā Nūḥ’ı bu tertīb ile imlā

İkincisinde līḳin ihtilāfi itdi ba‘zısı
Kimi Mūsā kimi ‘İsā kimi Nūḥ’ı idüp inbā (75/37-38-39)

İsmâil Sâdık Kemâl, buradaki ihtilâfi bu peygamberlerle ilgili yazdığı na‘tlarda da söyler. Örneğin, Hz. Nūh için:

Dü ‘âlem mefḥarından soñra Nūḥ’dur cümleden a‘lā
Diyü ehl-i ‘ulūmuñ ba‘zısı itmektedir inbā (89/1)

Hz. Mūsā için:

Dü ‘âlem mefḥarından soñra Mūsā cümleden a‘lā
Diyü ehl-i ‘ulūmuñ ba‘zısı itmektedir inbā (113/1)

Hz. İbrâhim için:

Dü ‘âlem faḥri soñra efzal İbrâhim diyü imlā
İdüp ehl-i ‘ulūmuñ ekşerisi didi bu aḳvā (95/1)

diyerek bu ihtilâfi ifade eder.

Sonraki beyitlerde peygamberlerin sıfatlarını anlatan şair, peygamberlerin günahlardan münezzeḥ olduklarını ve bunları Taftazâni’nin, eserlerinde çok güzel anlattığını söyler. İsmâil Sâdık Kemâl, burada olduğu gibi, yeri geldiğinde düşüncelerini

ifade ederken kaynak göstermekten çekinmez. Bu da okuyucuyu bilgilendirme amacı taşıdığına açık bir göstergesidir.

Bazı peygamberlerin özelliklerini isim vererek anlatmaya devam eden şair, ilk peygamberin Hz. Âdem, sonuncusunun ise Peygamberimizin (s.a.s.) olduğunu söyleyerek Peygamberimiz (s.a.s.) için övgü dolu beyitler yazar. Onun en büyük mucizesinin Kur'an-ı Kerim olduğunu, onun âlemlere rahmet olarak gönderildiğini, birçok mucize gösterdiğini anlatır ve son olarak miraç olayından kısaca bahseder.

İsmâil Sâdık Kemâl, bu iki kasideden sonra peygamberlerin kıssalarını anlattığı na'tlara geçer.

Na't, İslam edebiyatlarında Hz. Peygamber (s.a.s.)'i övmek, ona yalvarıp şefaah dilemek amacıyla yazılan şiirlere denir. Na't yazmakla ün almış kişilere na't-gû (na't söyleyen), özel dinî törenlerde na't okuyanlara da na't-han (na't okuyan) denilir.⁴²

Muhteva itibarıyla na'tlarda Hz. Peygamber (s.a.s.)'in isim ve sıfatları, kâinatın efendisi, yaratılışın gayesi ve Allah'ın habîbi oluşu, örnek ahlâkı, üstün vasıfları, fizikî özellikleri, mucizeleri, diğer peygamberlerden üstünlüğü ayet ve hadislere dayanılarak dile getirilir. Son bölümlerde şair, günahkârlığını itiraf edip şefaah talebine bulunur. Ardından kıyamet gününün tasviri, o çetin günde şefaah yetkisinin yalnız Peygamberimize ait olduğu, zira onun âlemlere rahmet olarak gönderildiği vurgulanır.⁴³

Na'tlarda Peygamberimize karşı duyulan sevgi ve saygı anlatılır. Türk edebiyatında da bu sevgi ve saygıyı ifade etme Türklerin İslâmiyet'i kabulünden sonra bir gelenek halinde devam etmiştir. XIII. yüzyılda Yunus Emre ile başlayan na't geleneği, çok zengin bir muhteva ile günümüze kadar gelmiş, döneminde şöhret kazanan ve bir kısmı defalarca bestelenen başarılı örnekler birçok sanatçı tarafından dile getirilmiştir.⁴⁴

Edebiyatımızda na'tların devlet büyüklerini övgü için kaleme alınan kasidelerden ayrılan yönü şairlerimizin Peygamberimizi methetmedeki yetersizliklerini itiraf etmeleridir. Kasidelerde şairler fahriyye bölümünde kendi şairlik kudretlerini överken, na'tlarda Kelamullah ile övülen bir şahsı methetmeye kimsenin gücünün yetmeyeceğini, İlâhî bir vahiy olan Kur'an-ı Kerim yanında şiirin yetersiz kaldığını şairlik güçlerinin de yüce Peygamber'i övmeye âciz olduğunu belirtirler.⁴⁵

⁴² İskender Pala (1995), *a.g.e.* s. 420.

⁴³ Emine Yeniterzi (2006), "Na't", *DİA*, XXXII, 435-437, İstanbul.

⁴⁴ Bilgi için bkz. Emine Yeniterzi, (1993), *Divan Şiirinde Na't*, Ankara, s. 67-69; Emine Yeniterzi, (1993), *Türk Edebiyatında Na'tlar (Antoloji)*, Ankara.

⁴⁵ Emine Yeniterzi, (2002), *Türk Edebiyatında Na'tlara Dair, Türkler*, Ankara, C. 11, s. 762-767.

Na‘tlar genellikle Peygamberimiz için yazılmış, diğer peygamberler için de bu şekilde eserlerin yazıldığı pek görülmemiştir. İsmâil Sâdık Kemâl, *Âsâr-ı Kemâl*’de hem Peygamberimiz için hem de Peygamberimizden önce gelip ismi Kur’an’da geçen ve ismi geçmediği halde peygamber olduğu düşünülen bazı kişiler için na‘tlar yazmıştır.

Resûlullah (s.a.s.)’a atfedilen bir hadiste 124.000 peygamberin varlığından söz edilmiş, bunlardan 315’inin resûl, diğerlerinin nebî olduğu belirtilmiş, ilk nebînin Hz. Âdem (a.s.), ilk resûlün Hz. Nûh (a.s.), son resûl ve nebînin de Hz. Muhammed (s.a.s.) olduğu, onun gelişiyile nübüvvet ve risâlet binasının tamamlandığı haber verilmiştir.⁴⁶

İsmâil Sâdık Kemâl de na‘tların sıralamasını ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem (a.s.)’den başlatmış, Peygamberimiz için yazdıklarını sona bırakmıştır. Bu sıralamayı bu kişilere peygamberliğin verilme sırasına⁴⁷ göre yaptığını düşünüyoruz. Ancak, Kur’an’da adı geçmeyen peygamberleri de dünyaya geliş sırasına göre yerleştirmiştir. Şiirlerde peygamberlerin dünyaya gelişleriyle ilgili olarak genellikle önceki peygamberle arasındaki süreden bahseder. Örneğin Hz. İdrîs (a.s.) için:

Hübüt-ı Hâzret-i Âdem’den anîñ kevine teşrîfi

Olur biñ yüz yigirmi iki yıl şoñra diyü imlâ (89/13)

derken Hz. İbrâhim (a.s.) için:

Ṭulü‘ü üç biñ üç yüzle yigirmi bir sene şoñra

Hubût-ı Hâzret-i Âdem’den olduğda hesâb içre (95/2)

der. İsmâil Sâdık Kemâl, ismi Kur’an’da geçen peygamberleri, “Allah tarafından peygamberlik verildi.” şeklinde anarken, ismi Kur’an’da geçmeyen peygamberlerle ilgili olarak da onların peygamber olup olmadığı hakkındaki kanaatini “Peygamber olmasalar bile evliyanın büyüklerindendirler.” diyerek belirtir. Örneğin, Hz. Hûd için:

Nübüvvetle Cenâb-ı Hüd’ü Mevlâ eyleyüp isrâ

Buyurmuş idi kavm-i ‘Âd’e şer‘-i Hâlık’ı inbâ (91/1)

⁴⁶ Yusuf Şevki Yavuz (2007), “Nübüvvet”, *DİA*, XXXIII, 279-285, İstanbul.

⁴⁷ Bu sıralama için bakınız, Yusuf Şevki Yavuz (2007), *a.g.md.*

derken Hz. Zül-karneyn (a.s.), Hz. Lokman (a.s.) ve Hz. ‘Üzeyir (a.s.) için şöyle der:

Nebî olmaqlığında kaᅅı zātın iᅅtilāf olsa
 Kıber-i evliyādan da değil dinmez aña aᅅlā (102/2)

İsmâil Sâdik Kemâl’in na‘tlarına genel bir çerçevede baktığımızda bir düzen vardır. Şöyle ki, her şiirine o kişinin nebi olup olmadığını söyleyerek başlar. Sonra sırayla hangi kavme gönderildiğini, gönderilme sebebini, kavminin ona karşı nasıl davrandığını, gösterdiği mucizeleri, kavmi ile arasında geçen olayları, neslinin kimden geldiğini ve bazı peygamberlerin de kabrini ziyaret ettiğini anlatır. Bunlar içinde yine peygamberlerle ilgili birtakım bilgiler de vermektedir. Verdiği bilgiler, kimden sonra peygamber olduğu, nerede ve hangi zamanda yaşadığı, varsa eşi ve çocukları, kimlerle savaştığı, ömrü, kabrinin nerede olduğu vb. genel bilgilerdir.

Şiirlerin son beyitleri de bir dua mahiyetindedir ve genellikle o şiiri kim için yazmışsa onun şefaatinin ve onun yüzü hürmetine Allah’tan affını istemektedir.

İsmâil Sâdik Kemâl, na‘tlarında peygamberleri, isimlerinin yanı sıra sıfatlarıyla da anmıştır. Örneğin Hz. Muhammed (s.a.s.) için Faᅅr-i kevneyn, Şeh-i kevneyn, Faᅅr-i mülûᅅ, Faᅅr-i mürselîn, Faᅅr-i ‘âlem, Şâh-ı rüsûl, Faᅅr-i enâm, Faᅅr-i rüsûl, ᅅatm-i rüsûl, Pâdişâh-ı her dü serâ, Resûl-i kevneyn, ᅀabîb-i Yezdân, Resûl-i a‘zâm, Sultân-ı risâlet, Faᅅr-i risâlet; Hz. Âdem (a.s.) için Safiyyullah,⁴⁸ Hz. İbrahim (a.s.) için Hâlîl-i kibriyâ,⁴⁹ Hz. Mûsâ (a.s.) için Kelîm-i kibriyâ,⁵⁰ ...vb.

Na‘tlarda yer alan hikâyelere baktığımızda, onların halk tarafından anlatılan, dilden dile aktarılarak günümüze kadar gelen hikâyeler olduğunu görüyoruz. İsmâil Sâdik Kemâl hikâyelerini Kur’ân’dan ayetler desteğinde anlatır. Yani asıl kaynağı Kur’ân’dır. Ayrıca yeri geldiğinde hadislere ve o peygamberle ilgili olabilecek eserlere de telmihte bulunur. Örneğin Hz. Süleyman (a.s.) için şöyle söyler:

Oluyor na‘t-ı Süleymân bu gûnâ imlâ
 Ki nübüvvetle ᅅilâfet aña oldu i‘tâ

⁴⁸ Süleyman Hayri Bolay (1988), “Adem”, *DİA*, I, 358-363, İstanbul.

⁴⁹ Mustafa Uzun, (2000), “İbrahim”, *DİA*, XXI, 272-273, İstanbul.

⁵⁰ Ömer Faruk Harman (2006), “Musa”, *DİA*, XXXI, 207-213, İstanbul.

Eyliyor vaşfını Kurʼān-ı celīlū'l-ʻunvān
İkisi ile maʻan itdi ʻibādet evfā

Mantıku'ṭ-Ṭayr'ı buyurmuşdı cemīʻan tefhīm
Eyledi bādū-şeyāṭīni de teshīr Hudā (128/1-2-3)

Burada ayrıca Hz. Süleyman (a.s.)'in hem peygamber hem hükümdar olduğunu da belirtir.

Naʻtlarda İsmâil Sâdık Kemâl'in derin bir tarih bilgisi olduğunu da görmekteyiz. Ayrıca halk arasında anlatılan bu hikâyeleri manzumlaştırması onun halk ile iç içe olduğunu ve halktan uzakta olmadığını göstermektedir. Örneğin Hz. Lokman (a.s.) için,

Kölelik ziştî-yi şüret rivāyet itdi baʻzılar
Nebī ise bu sözler bī-esās oldığıdur eclā

Muʻāşır Ḥazret-i Dāvud ile çok enbiyā ile
Mübārek kabri Remle cānibinde oluyor inbā (132/6-7)

söylemesi onun hem Anadolu'da hem de Anadolu dışında bilinen bazı hikâyelerden⁵¹ haberdar olduğunu da göstermektedir. Ayrıca bazı İslâmî kaynaklarda Hz. Lokman (a.s.)'in Hz. Dāvud (a.s.) döneminde yaşadığı belirtilmektedir.⁵²

İsmâil Sâdık Kemâl, babasının ve kendisinin görevi nedeniyle birçok yerde bulunduğu için olsa gerek, bazı peygamberlerin kabrini de ziyaret ettiğini ve o kabrin bulunduğu şehrin bu yüzden nurlandığını da belirtir. Örneğin Musul şehri bunlardan biridir:

Ziyāret eyledüm Mūşul'da da mervī olup kabri
Ouyor Mūşul feyż ü ʻaṭā-yı Rabb-i bī-hemtā (146/30)

İsmâil Sâdık Kemâl, Hz. İśâ (a.s.) için yazdığı şiirden sonra hemen peygamberimizle ilgili şiirlere geçmemiş, ondan önce Yasin suresi içinde geçen ve Hz.

⁵¹ Hüseyin Baydemir (2009), "Özbekistan'da İskender, Zülkarneyn, Lokman Hekim ve Hatem Tay ile İlgili Halk Anlatıları", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, s. 4, Erzurum.

⁵² M. Asım Köksal (2004), *Peygamberler Tarihi I-II*, C.II, TDVY, Ankara, s. 229.

Îsâ (a.s.) zamanında yaşandığı düşünülen olayları anlatan bir şiir yazmıştır. Burada Hz. Îsâ (a.s.)'nın havarilerinden olan ve peygamberlik verilmediği halde, dini tebliğ için Allah tarafından gönderildiği söylenen üç kişiden bahseder. Burada bahsettiği kişi ve olayları Yasin suresinin 14. ayetine dayandırır. Bu ayette mealen şöyle denilmektedir: “O sıra ki onlara o iki kişiyi göndermiştik, bunları yalanladılar, biz de bir üçüncü kişi ile onlara izzet ve kuvvet verdik de varıp dediler ki: “Haberiniz olsun biz sizlere gönderilmiş resulleriz.” dediler.”⁵³

İsmâil Sâdık Kemâl'in bu şiirde manzum olarak anlattığı hikâye kısaca şöyledir: Kur'an-ı Kerim'de geçen olayda, M.S. 40'lı yıllarda Îsâ, havarilerinden Yunus (Yuhanna) ve Yahya'yı (Pavlus) Antakya'ya gönderir. Bu iki elçi Antakya'ya girerken koyunlarını otlatan marangoz Habib-i Neccar ile karşılaşır (neccar, marangoz demektir). Neccar, yatalak oğlunun elçiler tarafından iyileştirilmesi üzerine Îsâ'nın getirdiği dine îmân eder. Ancak Antakyalılar elçileri hoş karşılamaz ve onları hapse atarlar. İsa, bunun üzerine Barnabas'ı şehre üçüncü elçi olarak gönderir. Elçilerin tüm çabalarına rağmen halk, Îsâ'nın dinine inanmaz ve onları öldürmeyi planlar. Bunu öğrenen Habib-i Neccar, şehre giderek Antakyalılara "Sizden hiçbir ücret talep etmeden Hak dinini anlatan bu elçilerin söylediklerine uyun" diye seslenir. Îsâ'nın elçileri de, Habib-i Neccar da işkence altında şehit olurlar. Bu olay Kur'an'ın Yâsin suresinde anlatılmaktadır.⁵⁴

İsmâil Sâdık Kemâl, havarîlerden olan bu üç zatın ve Habib'in kabirlerinin Antakya'da olduğunu ve orayı kendisinin ziyaret ettiğini söyler. Yine bir dua ile şiirini bitirir.

İsmâil Sâdık Kemâl, bundan sonra Ashâb-ı Kehf'in kıssasını anlatan bir şiir yazar. Burada da Ashâb-ı Kehf ile ilgili Kur'an'da geçen kıssasını esas alarak halk tarafından bilinen olayları anlatır.⁵⁵

İsmâil Sâdık Kemâl, peygamberimizle ilgili şiirleri dört başlık altında yazmıştır. Bunlardan biri hilye olduğu için onu ayrı bir tür olarak inceledik. Diğerleri sırasıyla peygamberimizin halleri, mucizeleri ve ahlâkı ile ilgilidir.

İlk şiirde İsmâil Sâdık Kemâl, Cenâb-ı Allah'ın peygamberimizi kendi nurundan yarattığını ve ondan da diğer ruhları ve cisimleri yarattığını söyler. Daha sonra peygamberimizin doğumundan ölümüne kadar geçen zamanda gerçekleşen

⁵³ Elmalılı Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Huzur Yayınları, Yasin 36/14.

⁵⁴ http://tr.wikipedia.org/wiki/Habib-i_Neccar_Camii, (erişim tarihi 20.01.2015).

⁵⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Ashab-ı_Kehf, (erişim tarihi 20.01.2015).

olayları kısaca anlatır. Peygamberimizin neslinin Adnan'a, hatta Hz. İsmâil (a.s.)'e dayandığını, anne ve babasının neslinin de aynı soydan geldiğini ve Hz. Âdem (a.s.)'e kadar temiz bir şekilde uzandığını belirtir. Peygamberimizin anne ve babasının cennete gideceğini ve bu konuda İmâm-ı Â'zam'ın da bir hükmünün olduğunu söyler. Peygamberimizin doğduğu zamanda meydana gelen olaylardan bahseder ve onun neden yetim olduğunu şu beyitle ifade eder:

Ki mürebbî-i hafîz ancak aña işte benim
Yâ ebî dimeyerek eyleye yâ Rab'la nidâ (164/32)

Yani onun hayattaki tek koruyucusunun Cenâb-ı Allah olacağını söyler.

İsmâil Sâdık Kemâl, peygamberimizin doğumu esnasında annesine melekler tarafından aktarılan duayı da burada Arapça olarak verir. Peygamberimizin isminin Tevrat'ta "Ahmed" olarak geçtiğini, buna rağmen "Sen Muhammed koy." şeklinde annesine rüyasında bildirildiğini söyledikten sonra onun (H.) Rabi'ü'l-evvel ayının on ikinci günü doğduğunu yazar. Bundan sonra, Peygamberimizin doğumu ile birlikte gerçekleşen olayları anlatır. Bunlar arasında peygamberimizin parmağını kaldırarak şahadet getirmesi, Fırat nehrinin suyunun kesilmesi, ateşperestlerin bin yıldır yanan ateşinin sönmesi vb. olaylar vardır.

İsmâil Sâdık Kemâl, daha sonraki beyitlerde kısaca peygamberimizin hayatını anlatır. Altı yaşında annesini kaybettiğini, on iki yaşında amcasıyla Şam'a ticaret için gittiğini ve orada Rahip Bahîra ile karşılaştığını, kırk yaşında peygamber olduğunu, üç sene gizlice insanları dine davet ettiğini, elli yaşında iken cinlerin îmana geldiğini ve elli bir yaşında miraç olayını yaşadığını, elli üç yaşında hicret ettiğini, İran şâhı Hüsrev Perviz'e İslam'a davet mektubunu yazdığını, Medine'de on yıl yaşadığını, ömrünün altmış üç yıl olduğunu söyler. Arapça olarak salavat getirdiği beyitten sonra bir de dua mahiyetinde beyit söyleyerek şiirini bitirir.

İsmâil Sâdık Kemâl, peygamberimiz için yazdığı ikinci şiirinde onun mucizelerinden bahseder. Peygamberimizin doğumunda gerçekleşen mucizeleri bir önceki kasidede anlattığını beyan ederek tekrar onları anlatma gereği duymaz. Dolayısıyla bu şiiri müstakil bir mucizât⁵⁶ olarak alamayız.

⁵⁶ Amil Çelebioğlu (1998), *Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul, s. 359.

İsmâil Sâdık Kemâl'in burada anlattığı peygamberimizin mucizeleri ise sırasıyla şunlardır: Peygamberimizin bir duası ile bir koyun yemeği ile herkes doymuş ve yemek yine de eksilmemiştir. Ayağının izi kuma tesir etmez ama taşı etkileyebilirdi. Yine huzurunda olan herkes onu rahatlıkla duyardı. Eline aldığı yemek Allah'ı tesbîh etmişti. Toprağa bir fidan dikse anında büyür ve meyve verirdi. Hicret ettiğinde açıkta olmalarına rağmen Allah onları düşmandan gizlemişti. Onları öldürmeye gelen kişinin atı kuma saplanmış ve peygamberimizin duası ile kurtulmuştu. O kişi de tövbe edip imana gelmişti. Duasıyla birçok hastalığı iyileştirmişti. Bir savaşta düşmanın üstüne bir avuç kum atmış ve düşman bozguna uğramıştı. Hayber Savaşı'nda düşman zehirli bir koyun göndermiş, koyun dile gelerek zehirli olduğunu söylemişti. Gölgesi olmazdı. Savaşta gözü çıkan birinin gözünü yerine koymuş ve duasıyla iyileştirmişti. Yine güneş battığı halde duasıyla güneşi geri döndürmüş ve güneşin batmasını ertelemişti. Üstüne ve elbisesine kötü bir şey konmaz ve hiçbir zaman esnemezdi. Havyanlar onun sesini duyup gelmiş, onun resul olduğunu söylemiş hatta ashaptan bazılarıyla konuşmuşlardı. Doğumundan itibaren beyaz bir bulut ona gölge etmiş, bunu duyan çoğu müşrik görerek iman etmiş, sihir olduğunu söyleyenler ise cehennemlik olmuştu.

İsmâil Sâdık Kemâl, Peygamberimizden önceki peygamberlerin gerçekleştirdiği mucizelerin hepsini ve onlardan daha üstün olanlarını Peygamberimizin gösterdiğini belirterek o mucizelerin kaynağının da Peygamberimizin nuru olduğunu söyler. Daha sonra en büyük mucizesinin Kur'ân olduğunu, Kur'ân'ın en kısa suresinin bile fasihler tarafından yazılamayacağını hatta insanların ve cinlerin bir araya gelseler bile onun benzerini yapamayacaklarının Allah tarafından beyan edildiğini söyler. İnsanların onun benzerini yapmak için uğraştıklarını ancak sonunda bu konuda aciz olduklarını kabul ettiğini söyledikten sonra Kur'ân'ın bazı vasıflarını anlatır.

Peygamberimizin en büyük mucizelerinden biri olan "Şakkü'l-Kamer" yani ayın ikiye ayrılması olayından bahsederek mucizeleri anlatmaya devam eder. Elinden su çıktığını ve binlerce kişinin ondan abdest aldığını söyledikten sonra yine en büyük mucizelerinden olan "Miraç" hadisesini anlatır. Bu olayı da yine genel olarak anlatır ve bunun cismânî olduğunu, bu olayın bunun dışında otuz üç defa da rüyada olduğunu söyler. İsmâil Sâdık Kemâl, bu şiirin sonunda da Arapça olarak salâvat getirdiği beyitten sonra bir de dua mahiyetinde beyit söyleyerek şiirini bitirir.

İsmâil Sâdık Kemâl, peygamberimiz için yazdığı son şiirinde ise onun ahlâkından bahseder. Burada, peygamberlerin yaratılış olarak güzel olduklarını ancak

bazı yönlerden ayrıldıklarını ve Peygamberimizin her konuda hepsinden daha üstün olduğunu söyleyerek şiire başlar. Daha sonra her bir beyitte Peygamberimizin güzel ahlâkından bahseder. Burada bahsettiği özellikleri şöyle sıralayabiliriz: O, yaratılan her şeyden üstün olup ondan başka yaratılmışlar onunla şereflenmiştir. Daima tebessüm eden açık yüzlü olmuş, kötü davranışları yasaklamış, kendinden bir şey istendiğinde hemen yerine getirmeye çalışmıştır. Fakirlere ve muhtaçlara yardım etmekte çok vefâlı idi. Sözü kısa tutar, namazı ve duayı uzatırdı. Kahkaha atmaz, tebessüm ederdi ve uygunsuz kelime kullanmazdı. İşlerini hep sağ tarafıyla yapardı. İntikam almayı asla düşünmez, her zaman şeriata uygun olarak hüküm verirdi. Sokakta yüksek sesle konuşmazdı. Eliyle kimseye vurmazdı ama savaşta kâfir ve münafıklara vurdu. Dünyaya rağbet etmeyi hiç istemezlerdi.

İsmâil Sâdik Kemâl, burada da yine Arapça olarak salâvat getirdiği beyitten sonra bir de dua mahiyetinde beyit söyleyerek şiirini bitirir.

3.2.4. Hilye

Sözlükte “süs, ziynet, kolye” gibi manalara gelen hilye, mecazen “yaratılış, suret ve güzel vasıflar” demektir. Kelime Osmanlı kültüründe Resul-i Ekrem’in vasıflarını, bu vasıflardan bahseden kitap ve levhaları ifade etmek için kullanılmıştır.⁵⁷

Türk edebiyatında peygamber ile dört büyük halifenin iç ve dış güzellikleri ile örnek davranış biçimlerini anlatan bu tür eserler, Arap edebiyatındaki konusu her yönüyle Hz. Peygamber (s.a.s.) olan dinî-didaktik şemaillerden doğmuştur.⁵⁸

Müslümanlar arasında hilyelerin gördüğü yoğun ilgi çeşitli sebeplerle açıklanmaktadır. Bunlar arasında en çok rağbet görenin, Hakânî'nin hilyesinde bahsettiği, Hz. Ali'den rivayet edilen fakat sahih hadis kaynaklarında rastlanmayan, "Hilyemi gören beni görmüş gibidir. Beni gören insan bana muhabbetle bağlanırsa Allah ona cehennemini haram kılar; o kişi kabir azabından emin olur, mahşer günü çıplak olarak haşredilmez." mealindeki hadis olduğu kuşkusuzdur.⁵⁹ Divan şiirindeki ilk manzum hilye örneği olan bu eser, Hakânî Mehmed Bey (ö.1015/1606)'e ait olup *Hilye-i Hakânî* olarak isimlendirilmiştir.⁶⁰

⁵⁷ Mustafa Uzun (1998), “Hilye”, *DİA*, XVIII, 44, İstanbul.

⁵⁸ İskender Pala, *a.g.e.* s. 253.

⁵⁹ Mustafa Uzun (1997), “Hâkânî Mehmed Bey”, *DİA*, XV, 166-168, İstanbul.

⁶⁰ Mustafa Uzun, *a.g.md.*

Bir başka öne çıkan sebep olarak İslâmiyet'in putları ve putlaştırılabilir kimselerin tasvirlerini yasaklamasıdır. Bundan dolayı İslâm dünyasında resim, heykel vb. sanatlar yerine hat, minyatür gibi sanatlar öne çıkmıştır. Minyatür çizenler de Hz. Peygamberin içinde olduğu bir minyatürde onun yüzünü çizmek yerine ya yeşil bir örtü ile kapatmışlar ya da beyaza boyayarak yüz hatlarını belirsizleştirmişlerdir.

İslâm âleminde daha çok sahih tariflerden hareketle İslâm Peygamberini hilyesinden öğrenip anlatmak, putları yıkan bir iman anlayışı için daha gerçekçi bir hareket tarzı olmuştur.

Divan edebiyatında da hilye yazıcılığının en güzel örneklerini görmek mümkündür. Osmanlı şairlerinin bu alanda çığır açıcı rol üstlendikleri artık genel kabul gören bir durumdur. Hilyeler ilk zamanlarda küçük yazılı metinler olarak ortaya çıkmışlardır. Bir sevgi ve sadakat nişanesi olarak, yazılan bu hilye metinlerini önceleri müminler kalpleri üzerindeki göğüs ceplerinde taşırlardı. Allah Rasûlü'nü anlatmak üzere Mirâciye, Muhammediye ve Mevlid gibi pek çok özgün edebî türün doğuşuna vesile olan Osmanlı sanatkârları hilyeler için de özgün bir form olarak levhaları ortaya koymuşlardır. Bugün hilye denilince akla gelen levha formunun ilk olarak Hattat Hafız Osman (ö. 1698) tarafından ortaya konulduğu kabul edilmektedir.⁶¹

İsmâil Sâdık Kemâl de na'atlardan sonra Peygamberimiz için bir de hilye yazarak Peygamberimize olan sevgisini göstermek istemiştir. Bunu yazmasındaki sebebi de yukarıda bahsettiğimiz hadîs-i şerifi göstermiş ve 3. beyitten sonra Arapça olarak bu hadisi yazmıştır. Hilye yazmanın ve ona bakmanın birkaç faydasını söyledikten sonra, aşağıdaki beyitte de hilye yazmasının bir başka sebebini açıklamış, adeta kendisini bunu yazdığı için tebrik etmiştir:

Hilye-i pâki ile nazmıma fer geldi Kemâl
Şırçanıñ rîzesi hâverle olur şu'le-nümâ (178/11)

Bu beytin bir özelliği de müellifin adının bu şiirde sadece bu beyitte geçmesidir. İsmâil Sâdık Kemâl, diğer şiirlerinin son beytinde mahlas olarak "Kemâl" ismini kullanmış ancak burada son beyitte kullanmamıştır.

⁶¹ Mustafa Uzun (1998), "Hilye", *DİA*, XVIII, 44, İstanbul.

İsmâil Sâdık Kemâl, Hâkânî'nin hilyesine atıfta bulunarak onun söylediklerinin doğru, güvenilir olduğunu ve kendisinin de onları aynen kullandığını ancak acizâne bir şekilde kısalttığını belirtir.

Didi mevşûk rivâyetleri çün Hâkânî
Eyledüm cümlesini bunda da 'aynen imlâ

İhtisâr üzre ma'ânîsini îzâh itdüm
'Âcizim ide kabûliyle Hüdâ kâm-revâ (178/12-13)

İsmâil Sâdık Kemâl, Peygamberimizin fiziksel özelliklerini anlatırken beyitler arasına Arapça hadisler yerleştirmiş ve yine Arapça kısa başlıklar altında beyitler halinde o başlığın izahını yapmıştır. Hem Peygamberimizi anlatmış hem de çeşitli benzetmelerle ona övgü dolu sözler söyleyerek hilyesini süslemiştir.

İsmâil Sâdık Kemâl'in yazdıklarına göre Peygamberimizin gözleri siyah, beyazı parlaktı. Beyazında kırmızılıklar vardı. Gözlerinin arası genişti sanki sürmeliydi. Bir tarafa dönüp bakacağı zaman sadece boynunu çevirip bakmazdı, bütün vücuduyla dönerdi. Allah onu muazzam bir şekilde yaratmıştı. Kirpikleri sık ve uzundu. Gözleri ve kirpikleri doğuştan sürmeli gibiydi. Kaşları ince, açık, uzun ve siyahtı. Burnu, karşıdan görenler için uzundu ama hayret verici bir güzellikteydi. Sanki elif harfinin sırrını barındırıyordu. Dişleri seyrek, beyaz ve berraktı. Konuştuğu veya gülümsediği zaman dişleri inci gibi görünür ve etrafa ışık saçardı. Gül yüzlü idi ve bu yüzden terlediğinde yüzü gül kokusu saçardı etrafa. Yanağı ve yüzü ne cılız ne de etli idi. Yanakları uzun, dolgun ve düzdü. Pak yüzünde bir değirmilik vardı. Yüzü etrafa nur saçardı, ayın parlaması gibi parlardı. Alnı açık ve genişti. Saçları ne düz ne de kıvrıktı. İkisinin ortasıydı, gürdü, siyahtı. Kaşları, kirpikleri ve bıyıkları kitabın satırları gibiydi. Sakalları siyahtı, ne kıvrık ne düzdü, uzun da değildi. Her tarafı birbirine uygundu. Saçında pek az beyaz vardı. Boynu ne uzun ne de kısaydı. İncinin parlaklığı gibi beyaz idi, berraktı. Göğsü ve karnı düzdü. Göğsü geniş, parlak ve beyazdı. Cüsseliydi. Baldırları, uylukları, kol ve pazıları kuru ve ince değil aksine etli idi.

Selam bile verdiği herkeste aylarca gül kokusu olurdu. Ondan önce ve sonra hiç kimse onun gibi koku ve ışık saçan birini görmedi. Parmakları kalem gibi düzgün ve uzundu. Bir çocuğu okşasa ona edep bahşederdi. O çocuğun hoş kokusundan onun

çocuğu okşadığını herkes bilirdi. Bedeni nurlu ve parlaktı. Bütün bedeni kıllı değildi. Göğsünden göbeğine kadar kıllar bir çizgi gibi uzanmıştı. Başka bir yerinde kıl yoktu.

Bütün azaları uyumlu idi. Bedeni gül gibi tazeydi, kuvvetliydi. Uzun boylular arasında herkesten uzun görünürdü. Yürüyüşü bile herkesten farklıydı. Öne eğilerek yürürdü. Yürürken sanki yüksekten iner gibiydi. Bütün halkın içinde onun güzelliğinin eşi benzeri yoktu. Onun vasıflarını tarif edenler “Ondan evvel ve sonra ona benzer hiçbir kimse görmedim .” demişlerdir.

İsmâil Sâdık Kemâl, hilyesini yine bir hadisle bitirir. Peygamberimiz bu hadisinde “Atamız Âdem’e bütün evlatları içinde en çok ben benziyorum. Ayrıca atam İbrahim de insanlar içinde en çok bana benzemektedir.” demiştir.

BÖLÜM IV

ÂSÂR-I KEMÂL'DEKİ ŞERH-İ ESMÂ'-İ HÜSNÂ, ESMÂ'-İ NEBÎ VE NA'T-I

ENBİYÂ'NIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

Şerh-i Esmâ'-ı Celîle-i Hazret-i Bârî Celle Celâluhü ve 'Amme Nevâluhü⁶²

Bismillâhi'r-Raḥmâni'r-Raḥîm⁶³

Fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lün
(Fâ 'i lâ tün) (fa 'lün)

1. Haḳḳ'ın esmâ'-i İlâhiyyesini bi'l-inşâ
İsti'âne idelim cümlesi ile ibdâ
2. Ḥamd olunduḳca ider luḳf-ı celîlin müzdâd
Ḥalbuki gördiḡümüz ni'meti olmaz iḡşâ
3. Şükre tevfiḳi için de ola ḥamd-i bî-ḥad
Nezd-i pâkinde kabûliyle ide kâm-revâ
4. Rabbenâ şalli 'alâ eşrefi ḥalkın ve 'alâ
Âlihî ente kemâ ḳulte ve terzâ 'annâ
5. Bu kitâbın ola ismi daḡı Âşâr-ı Kemâl
Çün nu'ût ile eḡdîş kılmıdı imlâ
6. Eyledüm 'acz ü ḳuşûrum ile nazm u inşâd
Maḡlaşım oldu o her vech-ile bâ-'avn-i Ḥudâ

⁶² Bu başlık matbûnun fihristinde yer almaktadır. Yazmada böyle bir başlık yoktur.

⁶³ Yazmada şiirin başında besmele bulunmamaktadır, bu da yine matbûda yer almaktadır.

7. Her lügatlerle esāmī-i Ḥudā zıkr olunur
Melek ü cin lügati üzre de vardur hattā
8. Gerçi Esmā'-ı Ḥudā çoksa da tevķifiyye
Olinur ya'nī şerī'atde olanlarla du'ā
9. Ba'zısın kimseye bildürmedi Rabb-i Mütē'āl
Ba'zısın eyledi inbā' didi (fed'ūhu bihā)⁶⁴
10. Bir hadīs oldu Buḥārī ile Müslim'de beyān
İdelim bunda da mazmūn-ı celīlin inşā
11. Ḥazret-i Ḥālīk'a toḡsan toḡuz ism olarak
Dāḥil-i cennet olur her kim iderse iḡşā
12. Ba'zılar ḥıfzı rivāyet idiyor o da saḥīḥ
Ḥıfz u iḡşāya virür böylece ma'nā 'ulemā
13. Zabṭ-ı ma'nāyı bilüp oḡuya tecvīd üzre
Cümlesin eyleye taşdıḡ u ḥuḡūḡını edā
14. Cennete evveli yāḥūd mu 'azzam olarak
Dāḥil olur diyü iḡzāḥ olunmuş ma'nā
15. Gerçi āyāt ü eḡādīs-i şerīfe içre
Sā'ir Esmā'-ı İlāhiyye daḡı var ammā
16. Oldı ma'nāsı bu toḡsan toḡuz isme dāḥil
Bunı zıkr iden olur anı da tālī-āsā

⁶⁴ Araf 7/180

17. Öyle Allāh ki ğayrısı ilāh olmaz hīç
Zātı veş ism-i Celāle mütehayyir ‘urefā
Bismillāhi’r-Raḥmāni’r-Raḥīm
“Hüvallahü’l-lezī
lā ilāhe illā Hū”⁶⁵
18. Ya’ nī kim kaḅı lügatdür ne ola ma’ nāsı
Diyü aqvāl-i keşire yazıyorlar fuzalā
19. Kavı-i muḥtāra göre bir şıfata dāll deąil
Zāt-ı zī-şān-ı Hudā’ dur aña ancak ma’ nā
20. Buña mebnī didi ba’ zıları ism-i a’ zam
Hem de ğayrısına ta’ bīr olunmaz kaḅ ā
21. Dünyevī mü’min ü kāfir ile her maḅlūka
Luḥfını rızķını ta’ mīm ile eyler icrā
er-Raḥmānu celle celāluḅu
22. Uḅrevī ‘avn-i mu’ allāsına mazḅar olacak
Kim ki olmuş ise dünyāda şeref-yāb-ı Hudā
er-Raḅīmü celle celāluḅu
23. Zāt-ı zī-şānı anuñ şāḅib-i mülk ü meleküt
Olamaz mūrış-i noķşān olacak şey aşlā
el-Meliku celle celāluḅu
el-Ḳuddūsü celle celāluḅu
24. Cümle āfāta selāmet bulunur luḥfi ile
Ḳulların emn ü emān ider kām-revā
es-Selāmu celle celāluḅu
el-Mü’minu celle celāluḅu
25. Zātıdır kaffe-i eşyāya emīn ü şāḅid
Cümleye ąālip O’ dur hīç naḅir olmaz aña
el-Müḅeyminü celle celāluḅu
el-‘Azīzu celle celāluḅu
26. Muşliḅ-i kātibe-i emr-i ḅalāyık bī-şek
Kibriyā şāḅibidür şān-ı ‘azīmi eclā
el-Cebbāru celle celāluḅu
el-Mütekebbirü celle celāluḅu

⁶⁵ Haşr, 59/23

27. Cümle mevcûdı ‘ademden idicidür ĩcād
‘Ālemi itdi bilā-‘ayb olaraq hep peydā
el-Ĥālĥı cellē celāluhū
el-Bārĥı cellē celāluhū
28. Kā’inātıñ buyurur hey’etini de taşvır
Birbirinden ider anuñla temeyyüz zırā
el-Muşavviru cellē celāluhū
29. ‘Aybı setr idici ‘uqbāda da luţfı bĥ-ĥad
Ĝālib ü qahr idici yine O zāt-ı a’lā
el-Ĝaffāru cellē celāluhū
el-Qahhāru cellē celāluhū
30. Bĥ-‘ıvaz ‘āleme iĥsān u ‘ināyet eyler
Ĥalk idüp rızqı ider vaţtı ile ĥalka ‘aā
el-Vehhābu cellē celāluhū
er-Rezzāku cellē celāluhū
31. Raĥmetiñ kenzini itmekte ‘ibādına gūşād
Cüz’ ü kül var ile yoĥ cümlesi aña eclā
el-Fettāĥu cellē celāluhū
el-‘Alĥı cellē celāluhū
32. Qabz u taqlĥl ider luţfını tahte’l-ĥikme
Nice dilerse virür vüs‘at-i ĥāli ĥaĥqā
el-Qābızu cellē celāluhū
el-Bāsıtu cellē celāluhū
33. Kāfiri eyler ‘uqbet ile ĥıfz u tezlĥl
Ehl-i ĥmānı sa’ĥd iderek eyler i’lā
el-Ĥāfızu cellē celāluhū
er-Rāfi‘u cellē celāluhū
34. Feyz-i pākiyle ider kimi diler ise ‘azĥz
Cehl ü qasvetle ider kimi dilerse ednā
el-Mu‘ızzu cellē celāluhū
el-Müzillu cellē celāluhū
35. Ne qadar olsa ĥāfĥ işidici her şey’i
Görmesinden daĥı ĥāriç olamaz ĥiç eşyā
es-Semĥ‘u cellē celāluhū
el-Başĥıru cellē celāluhū
36. Ĥalka ĥāyet ile ĥükm idici Rabb-i bĥ-ĥün
Ma‘delet ĥāyeti ĥaĥqā yine anda eclā
el-Ĥakemu cellē celāluhū
el-‘Adlu cellē celāluhū

37. Her daḳāyık olarak ğayr-ı hafī luṭf eyler
Her haḳāyık daḳı müstagnī-i ta'rif aña
el-Laṭīfu celle celāluhū
el-Ḥabīru celle celāluhū
38. Cürm için eylemez icrā-yı iḳābı ta'cīl
Ululukda daḳı olmaz aña miṣl ü hemtā
el-Ḥalīmu celle celāluhū
el-'Azīmü celle celāluhū
39. Def'aten mağfiret eyler günehi diler ise
Az şevāba bile iḥsāmı ider lā-yuḥşā
el-Ġafūru celle celāluhū
eş-Şekūru celle celāluhū
40. Rütbede hükmi celīinde de olmaz miṣli
Ezelī vü ebedī anda şifāt-ı uzma
el-'Aliyyu celle celāluhū
el-Kebīru celle celāluhū
41. 'Āleme dilediği rütbe zevāli virmez
İdiyor cümleye kuvvet ü nafaḳātı i'tā
el-Ḥafīzu celle celāluhū
el-Muḳītu celle celāluhū
42. Öyle kāfī ki kifāyetde bütün ekvāna
Muttaşır na't-i celāl ile de Rabb-i ibḳā
el-Ḥasību celle celāluhū
el-Celīlu celle celāluhū
43. Hīç esbāb u taleb olmaz iken luṭf idici
Ḥāfız u nāzır olup bir şey olunmaz iḥfā
el-Kerīmu celle celāluhū
er-Raḳību celle celāluhū
44. Da'avātı buyurur dergeh-i pākinde ḳabūl
Vüs'at-i merḥamet ü 'ilmi daḳı bī-hemtā
el-Mūcibu celle celāluhū
el-Vāsī'u celle celāluhū
45. Cümle ekvāna odur şāḫib-i hükmi ü ḫikmet
Ehl-i ḫayrı kerem ü ḫubbi ider kām-revā
el-Ḥakīmu celle celāluhū
el-Vedūdu celle celāluhū
46. 'Avn u elṭāf-ı ilāhiyyesi bī-ğāyetdür
Enbiyā ba's idici meyyiti eyler iḫyā
el-Mecīdu celle celāluhū
el-Bā'ıṣu celle celāluhū

47. Cüz° ü kül zāt-ı mu‘allāsına dā°im meşhūd eş-Şehīdu celle celāluhū
Kendü Hakk̄ hakkı da ihkāk idicidür hakkā el-Hakk̄u celle celāluhū
48. Tesviye eyler umūrı ne mu‘īn ü ekrem el-Vekīlu celle celāluhū
Mālik-i kuvvet ü miknet ne kebīr ü a‘lā el-Ḳaviyyu celle celāluhū
49. Ḳuvvet-i kāmileniñ merci‘i şāhib-şiddet el-Metīnu celle celāluhū
Ḥubb u nuşretle olur ḳullarına feyz-resā el-Veliyyu celle celāluhū
50. Öyle Maḥmūd ki mecmū‘-ı şenāya lā°ik el-Ḥamīdu celle celāluhū
Olıyor ‘ilm-i celīli ile her şey ihşā el-Muḥşī celle celāluhū
51. Halk̄ u icād idici zāt-ı me‘ālī-şānı el-Mübdiu celle celāluhū
Yine kendüsi olur halkı i‘āde-fermā el-Mu‘īdu celle celāluhū
52. Halkı ihyā buyurur evvel ü āhir bī-şek el-Muhyī celle celāluhū
Yine ancak ki imāte idici de Mevlā el-Mümütu celle celāluhū
53. Kendüdür ḥayy-ı ḥakīki ebedī vü ezelī el-Ḥayyu celle celāluhū
Eyledi halkı mekīn kendü münezzeh hakkā el-Ḳayyūmu celle celāluhū
54. Bu iki ism-i şerīfe dinür İsm-i A‘zam el-Ḳayyūm olınur böylece şerḥ ü inbā
İsm-i Ḳayyūm olınur böylece şerḥ ü inbā
55. Hakk̄’a maḥşūş hemān olması ḳā°im bi’z-zāt el-Ḳayyūm olınur böylece şerḥ ü inbā
Yaradup halkı tutan ḳudret-i Hakk̄’dur maḥzā
56. Kendüye olsa mekān aña da lāzım ḥālık el-Ḳayyūm olınur böylece şerḥ ü inbā
İktizā eyleyecek ‘acz ü ḥudūsı ḥāşā

57. İstedigini bulur bir şey olamaz maḥfī
Bu mecīd ismine beñzer ise de o aḳvā
el-Vācidu celle celāluhū
el-Mācidu celle celāluhū
58. Zāt u ef‘āl ü şifātında da mişli olamaz
İnḳısām ile tecezzī daḫı itmez aşlā
el-Vāḫidu celle celāluhū
el-Eḫadu celle celāluhū
59. Her umūrında da ‘ālem aña dā‘im muḫtāc
Ḳudret-i kāmileniñ şāḫibi Rabb-i ibḳā
es-Şamedu celle celāluhū
el-Ḳādiru celle celāluhū
60. Ḳādir ismi ile bir ise de bu aḳvādur
Olur emri ile birbirine taḳdīm eşyā
el-Muḳtediru celle celāluhū
el-Muḳaddimu celle celāluhū
61. İstedigi gibi teḫiri de icrā eyler
Kendü evvel ezeli mübdi‘i olmaz ḳaṭ‘ā
el-Mu‘ahhiru celle celāluhū
el-Evvelu celle celāluhū
62. Kendü āḫir ebedī anda nihāyet olmaz
Her görilen bilinen oldu berāḫīn aña
el-Āḫiru celle celāluhū
ez-Zāḫiru celle celāluhū
63. Künhi idrāk olamaz aḳlımız andan ḳāşır
Ḥalkınuñ emrine olmaḳda tevelli-pīrā
el-Bātınu celle celāluhū
el-Vālī celle celāluhū
64. Bāliḡ-ı mertebe-i ḡāyetidür ululuḡuñ
‘Avn ü elṭāf-ı İlāhiyyeyi eyler icrā
el-Müte‘ālī celle celāluhū
el-Birru celle celāluhū
65. İdiyor tevbeyi maḳbūl aña tevfiḳ de virür
Kāfire bā‘zı ‘uşāta da ‘uḳūbet-fermā
et-Tevvābu celle celāluhū
el-Müntaḳımu celle celāluhū
66. Maḫv ider seyyi‘eyi ism-i Ḡafūr’dan eblaḡ
Şiddet-i raḫmeti var ism-i Raḫīm’den aḳvā
el-‘Afvü celle celāluhū
er-Ra‘ūfu celle celāluhū
67. Bī-mu‘ārız ider aḫkāmını ‘ālem mülki
Ḥāşdur aña celāl ü kerem ü luṭf u ‘aṭā
Mālikü’l-Mülki celle celāluhū
Zü’l-celāli ve’l-ikrāmu

- celle celāluhū
68. Aḥz ider ḥaḳḳını maẓlūmlarıñ zālîmden
Zıdları cem' idici ḥaşrı da eyler icrā
el-Muksıtu celle celāluhū
el-Cāmi' u celle celāluhū
69. Cümleden zāt u şifātında odur müstağnī
Ḥalka itmām-ı ḥavāyicde daḥı bī-hemtā
el-Ġanīyyü celle celāluhū
el-Muğnī celle celāluhū
70. Olıyor ba'zı rivāyetde de Mu'ṭī taḥrīr
Luṭf u i'tā idicidür O Raḥīm ü a'lā
71. Kaderi olmaz ise kimseye virmez emelin
Zarar u nef'i daḥı kendüsi virür maḥzā
el-Māni' u celle celāluhū
ez-Zārru celle celāluhū
en-Nāfi' u celle celāluhū
72. Ḥalkı izhār idiyor kendüsi zāhir bi'z-zāt
Reh-i marzīsine olmaḳda hidāyet-baḥşā
en-Nūru celle celāluhū
el-Hādī celle celāluhū
73. Mişli hīç olmayan eşyāyı vücūda getirür
Kendüsidür ebedī ḡāyeti olmaz zīrā
el-Bedī' u celle celāluhū
el-Bāḳī celle celāluhū
74. Mülk ile mālik-i şūrı aña rāci' oluyor
Öyle mürşid ki anuñ mürşidi olmaz kaṭ'ā
el-Vārişu celle celāluhū
er-Reşīdü celle celāluhū
75. Bir dimek ism-i Ḥalīm ile bunuñ ma'nāsı
Līkin andan oluyor 'afv-ı itāb istinbā
eş-Şabūru celle celāluhū
76. Cümle Esmā'-ı İlāhiyyesiniñ ḥürmetine
İki 'ālemde Kemāl'i ide Mevlā iḥyā

Şerh-i Esmâ'-ı Celîle-i Hâzret-i Fahr-i 'Âlem Şallallâhu 'Aleyhi ve 'Alâ Âlihî ve Şahbihî ve Sellim

Fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lün
(Fâ 'i lâ tün) (fa 'lün)

1. İde bî-ḥad şalavâtı Şeh-i kevneyne Hudâ
Kıldı haqqâ anı 'âlemlere rahmet maḥzâ
2. Hâzret-i Haqq'la melâ'ik de (yuşallüne 'aleyh)⁶⁶
Bize de emr-i ilâhî oluyor itmek edâ
3. Şükr-i Bârî gibi anıñla bize feyz artar
Ḥalbuki ümmeti olmak şeref-i lâ-yuḥşâ
4. Ola bu emre de şükr ile şalât-ı bî-ḥad
Haqq kabûliyle ide cümlemizi kâm-revâ
5. Sebeb-i ni'met-i haqq oldu esâmîsi daḥı
Her birinde şalavât olmalı tekrâr ifâ
6. Hâşılı anlarıñ Esmâ'-ı İlâhî gibi
İtmeli ḥüsn-i kırâ'atla ḥuḳûḳın icrâ
7. İki yüz üç 'adedi bunda da taḥrîr oldu
Cümlesi derc olamaz çok aña Esmâ'-ı 'ulâ
8. Ḥamd u medḥ oldu dü 'âlemde daḥı gâyet ile Muḥammedün şallallâhu
Haqq'ın ismine muḳârin oluyor bu imlâ Te'âlâ 'aleyhi ve sellem

⁶⁶ Ahzab, 33/56

9. Mebde-i halk olarak eyledi hamd-i bî-ḥad
Oldı bu ism-i mu'allāsı şeref-baḥş-ı semā
- Aḥmedü şallallāhu Te'ālā
'aleyhi ve sellem
10. 'Ālemiñ kudreti irişmediği mertebede
Ḥazret-i Ḥālīk-ı kevneyne ider hamd u senā
- Ḥāmidün şallallāhu Te'ālā
'aleyhi ve sellem
11. Zāt-ı zīşānıda Maḥmūd u maḳām-ı Maḥmūd
Ḥamd ile oldı livāsı da müsem mā ebedā
- Maḥmūdun şallallāhu Te'ālā
'aleyhi ve sellem
12. Ümmetinden idici düzaḥı şarf u taḥvīl
Her şerefle de tevaffuḳ ile bî-şek yektā
- Aḥyedü şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Vāḥidün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
13. Cümleye b'aş olunup virdi dü 'ālemde şeref
Şer'-i 'ālīsı ider küfr ü zünūbu imḥā
- Māḥin şallallāhu Te'ālā
'aleyhi ve sellem
14. Mü'mini cennete küffārı caḥīme cāmi
Enbiyā ḥātemi feyz ü şerefi lā-yuḥşā
- 'Ḥāşirun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
'Ākibün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
15. İsm ü na'tı ise de derk olamaz ma'nāsı
Bu daḥı öyle olup 'ind-i Ḥudā'da eclā
- Ṭāḥā şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Yāsīn şallallāhu
'aleyhi ve sellem
16. Zāt-ı zīşānı da her şeyleri de gāyet pāk
"Ez-ezel tā-be-ebed" kıldı nezāfetde Ḥudā
- Ṭāḥirun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Muṭahharun şallallāhu
'aleyhi ve sellem

17. Kesr-i hā° ile de bu ism-i şerīf mervīdūr
Çünkü feyzi ile taḥhīr oluyor küfr ü ḥaṭā
18. Cisminiñ rāyiha-i ṭayyibesi ḥalkıdır
Hīç anıñ misli bulunmaz idi ġāyet ra° nā
19. Her şerefde ululuk zātı ile buldı şeref
Cümleye eyledi meb° üş anı Rabb-i a° lā
20. Ḥalka aḥkām-ı İlähiyyeyi iḥbār idici
Zıkr-i muṭlaḳla resül ile nebī nām añā
21. Ya° nī bu vech-ile zıkr olsa da ma° lüm olur
Enbiyā vü rüsülüñ ekmeli oldı zīrā
22. Kıldı °ālemlere raḥmet olarak Ḥaḳḳ irsāl
Kāffe-i ḥayrı ider cem° u iḳāme ibdā
23. Ne şeref var ise hep ḥalk-ı İlähī içre
Anda fā°iḳ olarak itdi tecemmu° ḥaḳḳā
24. İḳtifā itdi nebiyyīne tefevvuḳ iderek
Tābi° iyyet buyurur cümlesi her hālde añā
25. Dīn içün kendü de ümmetleri de himmet ile
İtdiler nuşret-i Bāri ile iḳdām u ġazā
- Ṭayyibün şallallāhu Te°ālā
°aleyhi ve sellem
- Seyyidün şallallāhu
°aleyhi ve sellem
Rasülün şallallāhu
°aleyhi ve sellem
- Nebiyün şallallāhu Te°ālā
°aleyhi ve sellem
- Rasüli°r-raḥmet şallallāhu
°aleyhi ve sellem
Ḳayyimün şallallāhu
°aleyhi ve sellem
- Cāmi°un şallallāhu Te°ālā
°aleyhi ve sellem
- Muḳtafin şallallāhu
°aleyhi ve sellem
Muḳaffin şallallāhu
°aleyhi ve sellem
- Rasülü°l- melāḥimi
şallallāhu Te°ālā

- ‘aleyhi ve sellem
26. Her şerî‘atden olup eshel ü enfa‘ şer‘i
Oldı her vech-ile bu ümmete ni‘met-bahşā
Rasülü’r-rāhātı
şallallāhu Te‘ālā
‘aleyhi ve sellem
27. Hāsılı kıldı Hudā cümleden anı ekmel
Enbiyāniñ rüsülün re’sine iklīl-i ‘alī
Kāmilün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
İklīlün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
28. Sevb-i pāki ile örtünmüş idi yatdukda
Bu iki ism ile kılmışdı mülattāf Mevlā
Müddessirün şallallāhu
Te‘ālā ‘aleyhi ve sellem
Müzzemmilün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
29. Bir de tahmīl olunup emr-i ‘azīm-i bi‘set
Bu iki isme aniñ ile virilmiş ma‘nā
30. Cümleye fā‘ik idi Hākk’a ‘ibādet ile de
Hubb-i Bārī dahı hākkında ne şek bī-hemtā
‘Abdullāhi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Hābībullāh şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
31. ‘İnd-i Bārī’de olup muntehāb-ı hālīş u hāş
Zāt-ı zīşānı idi mazhar-ı sırr-ı aḥfa
Şaḳıyyullāhi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Neciyyullāhi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
32. Hāzret-i Rabb-i enām eyledi aniñla kelām
Bi‘setiñ hātmi idi ḳadri teḳaddüm-pirā
Kelīmullāhi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Hātemü’l- Enbiyā

- şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Hâtemü’r-Rusûli
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
33. Kâsret ü küfri izāle ile virmekde hayāt
İtdi meyyitleri de feyz-i du‘āsı ihyā
Muḥyin şallallāhu Te‘alā
‘aleyhi ve sellem
34. İki ‘ālemde necātı viriyor ümmetine
Nuşḥ u pendiyile bulunmaḡda füyūzāt u hidā
Müneccin şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Müzekkirun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
35. Dīni a‘lā ile ümmetlerine oldu mu‘ayyen
Kıldı Hakk gālib ü maḡşerde şefī‘-i a‘lā
Nāşirun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Manşürun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
36. Maḡz-ı rahmet olarak cümleye meb‘ūs oldu
Bī-cezā tevbe ile ümmeti bulmaḡda rehā
Nebiyyü’r-rahmeti
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Nebiyyü’t-tevbete
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
37. ‘Ālemin ḡayrı içün oldu ḡarīḡ-i tebliḡ
Şān-ı ‘ālīsi ezelden beru oldu eclā
ḡarīşun ‘aleyküm
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Ma‘lūmun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
38. İsm ü resm ü şıfat u nesl-i celīli meşhur
Toḡmadan nesli bilinmekle mu‘azzez ḡattā
Şehīdün şallallāhu Te‘alā
‘aleyhi ve sellem
39. Peder-i Faḡr-i rusül toḡdı diyüp ehl-i kitāp
Ol zamān oldu yine cümleye şöhret-efzā

40. Ne kadar halkıñ umūrıyla tevaġġul itse
Yine dā'im buyurur zıkr-i Hudā'yı ifā
- Şāhidūn şallallāhu
'aleyhi ve sellem
41. İki ma'nāya gelür şāhid ü meşhūd dimek
İkisinden daġı bu ism-i mu'allā aqvā
- Şehīdūn şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
42. Ez-ezel tā-be-ebed qadrine 'ālem şāhid
Küfre eyitdi dāleātle caġim-i me'vā
- Meşhūdun şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
43. Luṭf-ı Bārī'yi ider müjde itā'at idene
Oldı tebşīr-i keşīr ile meserret-baḡşā
- Beşīrun şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
Mübeşşirun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
44. Qahr-ı Haqq ile muḡālifleri taḡvīf idici
Müznibiniñ buyurur qalbine ḡafī ilkā
- Nezīrun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Münzirun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
45. Maḡz-ı nūr idi mübārek beden-i zīşānı
Öyle meşbāḡ u sirāc ol ki virür şemse ziyā
- Nūrun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Sirācun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Mişbāḡun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
46. Zāt-ı pür merḡameti maḡz-ı hidāyetdür anıñ
Bā'ış-i feyz olarak eyledi Mevlā ihdā
- Hüden şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Mehdiyyün şallallāhu
'aleyhi ve sellem

47. Cümle ‘ālemde olan nūr ānīñ nūrıdur
Dine da‘vet buyurup oldı naşāyih-pīrā
- Münīrun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Dā‘in şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
48. Dā‘imā luṭf ile Ḥaḳḳ itdi nidā vü da‘vet
Mebde°-i ḥalk olarak Ḥaḳḳ’a icābet-efzā
- Med‘uvvün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Muḥibbun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
49. Ḥayra dā‘ir ne ricā olsa kabul ‘ādetidür
Da‘vet oldukda icābetle de itdi ihyā
50. Mu‘teber ‘ind-i İlähī’de du‘āsı dā‘im
Buldılar ins ile cin dīne icābetle rehā
- Mücābün şallallāhu Te‘alā
‘aleyhi ve sellem
51. Şorılan müşkili ḥal ile buraxmaz şüphe
İktidārı var iken ‘afvı iderdi icrā
- Ḥafıyyün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
‘Afüvvün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
52. Kendüniñ nāşrı Ḥaḳḳ kendü mu‘ayyen ümmetine
Ḥaḳḳ u gālib olarak ḥalka hidāyet-ārā
- Veliyyün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Ḥaḳḳun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
53. Cümle aḥkam-ı İlähiyyeyi icrāda şedīd
Kıldı Ḥaḳḳ arz u semā içre emīn ü ra‘nā
- Ḳaviyyün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Emīnün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem

54. Andan olmaz idi hiç ‘āleme hayriñ ğayrı
Andadur cümle meḥāsin ile elṭāf u seḥā
Meʾmūnun ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Kerīmūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
55. Hāşılı kıldı Hudā her şeref ile mümtāz
(‘İnde zī’l-‘arşi mekīn)⁶⁷ oldu mekānı a‘lā
Mūkerremūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Mekīnūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
56. Emr-i Bārī’yi metānet ile infāz idici
Evvel ü āḥir idi şān-ı celīli eclā
Metīnūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Mübīnūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
57. Cümle āmāli bulur ‘ind-i İlähīde ḥuşūl
‘Āleme luṭf ile itmekde idi va‘de vefā
Mūʾemmilūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Vaşūlūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
58. Şāḥib-i kuvvet-i ‘uzmā-yı meṭāleb-pīrā
Mālik-i ḥürmet-i ‘aliyye-yi mevāhib-ārā
Zū-kuvvetin ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Zū-ḥurmetin ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
59. Pek büyük menzileniñ şāḥibidür ‘indillāh
Kıldı ğāyet ile i‘zāz-ı Hudā’yı ibḳā
Zū-mekānetin ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Zū-‘izzin ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
60. Kāffe-i fazl u kemālāt ile fāʾik ḥalkā
Rusülūñ cümlesine bile tefevvuḳ-fermā
Zū-fazlin ṣallallāhu Te‘alā
‘aleyhi ve sellem

⁶⁷ Tekvir 81/20

61. Emrine ümmeti itmekde itā'at dā'im
İki 'ālemde de maqbul olur itdigi du'ā
Muṭā'un şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
62. Mümteşil gāyet ile emr-i Hudā'ya dā'im
Luṭf ider ümmeti Haḫḫ üzre iderlerse ricā
Muṭī'un şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
63. Yevm-i maḫşerde şefā'atde yine aqdamdur
Maḫz-ı raḫmet olarak cümleye oldu isrā
Kaḫdemu şıdkın
şallallāhu 'aleyhi ve sellem
Raḫmetün şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
64. İtdi teşrifini mecmū'-ı nebīler tebşīr
Kıldı kendüsi de tebşīr-i cinān-ı 'uzmā
Büşrā şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
65. Nāsı küfr üzre iken eyledi taḫlīşa meded
İtdi bāran gibi gūlzār-ı kulūbı ırvā
Ġavşün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Ġıyāşün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Ġaysün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
66. Şükri ifā olamaz luṭf u hediye Haḫḫ'dan
Şübhesiz aña temessükde füyüz-ı Mevlā
Ni'metullāhi şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Hediyetullāhi şallallāhu
'aleyhi ve sellem
'Urvetün vüşkā şallallāhu
'aleyhi ve sellem
67. Bāde'-i fevz olarak oldu tarīka teşbīh
Zıkr ider zıkr olunur o sebep zıkr-i Hudā
Şırātullāhi şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Şırātün müstakīmün
şallallāhu 'aleyhi ve sellem

- Zikrullāhi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
68. Kudret ü şatveti reşk-āver tīg-i sertiz
‘Irk-ı küfri kesüp oldu perīşān a ‘dā
Seyfullāhi şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
69. Yalnız kendü olur cünd-i ‘azīme teşbīh
İtdi cem‘iyyet-i İslām’ı da elhāk peydā
Hizbullāhi şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
70. Şeb-i ğafletde odur necm-i hidāyet-āvar
‘İnd-i Bārī’de odur münteħab-ı feyz-efzā
E’n-necmü’s-sākıbu
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Muştafen şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Mücteben şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
71. İntihāb eyledi her vech-ile Yezdān anı
Olmadı ğayr-ı münāsib dınecek şey aşlā
Münteķan şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
72. Mebde-i hāķ idüğinden aña ümmī dinilür
Nice ümmī ki odur kân-ı mu‘allim hāķķā
Ümmiyyün şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
73. Hīç kitāb okumayup kimseden öğrenmez iken
Mevhibe olmışıdi cümle-i ‘ulüm-ı şettā
74. Virdi eşyayı haber güneş ü hāķīķat üzre
Ne olacaķ dimiş ise oluyor hep hālā
75. Anadan toğdığı ‘işmetde devāmından için
Tesmīye oldığı da oldı beyān u inşā

76. Her cihetler ile Hakk eyledi terciḥ el-ḥaḳ
Meded ü feyzi dü ‘ālemde ider kām-revā
- Muḥtārūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Ecīrūn ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
77. Ümmete luḥf idici düşmeni ḳahr eyleyici
Meṣāliḥ-i küfr ü ma‘āṣī idi cāhī isnā
- Cabbārūn ṣallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
78. Hāzret-i Ḳāsım idi iḳdem-i evlād-ı kirām
Bir idi Ṭāhir ü Ṭayyib diyü oldı inbā
- Ebu’l-Ḳāsımı ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Ebu’t-Ṭāhiri ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Ebu’t-Ṭayyibi ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
79. Bu idi āḥir-i evlād-ı ma‘ālīṣānı
Ṭıfl iken itdi meḥādīmi behiṣti Mevā
- Ebū İbrāhīme ṣallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
80. Kendüden soñra nebī olmayacak çün kimse
Hiç ricālīñ birine itmedi vālid Mevlā
81. Her ṣefā‘atleridür ‘ind-i İlähīde ḳabūl
Çoḳ ṣefā‘at buyurur oldığı dem rüz-ı cezā
- Müşeffe‘un ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Şefī‘un ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
82. Şāliḥayyat şıfat-ı zātı ile buldı şeref
Mihr-i işlāḥa anuñ himmetidür nūr u ziyā
- Şāliḥun ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Muşliḥun ṣallallāhu
‘aleyhi ve sellem

83. Cümleniñ şāhidi maḥşerde odur ‘indillāh
Hüsn-i ĩmān ile emniyeti eyler ilkā
Müheyminün şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
84. Şādıkıyyet şıfat-ı zātı ile faḥr eyler
Şādıkıyyetde Kemāl ‘avni iledür ḥaḳḳā
Şādıkun şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
85. Her kitāb cümle nebīler anı taşdıḳ itdi
Bizi ümmet iderek virdi Ḥudā feyz ü hidā
Muşaddeḳun şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
86. ‘Ayn-ı şıdḳ idi nihāyet derece şıdḳı ile
Rüsülün seyyididür pādişāh-ı her dü serā
Şıdḳun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Seyyidü’l-mürselīne
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
87. İttikā ancak anıñ eşerine tābi‘ olmak
İktidāsıyla şeref-yāb olur ehl-i taḳvā
İmāmü’l-mütteḳīne
şallallāhu Te‘alā
‘aleyhi ve sellem
88. Ḥaşr olur ümmetiñ a‘zā-ı vüzü-ı pür nūr
İdecek himmeti işāl-i cinān-ı ‘uzmā
Ḳāidü’l-ğurri’l-
muhaccele şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
89. Ğāyet-i ḥılllet ile vaşf-ı celīli der-kār
Her murādını faḳaḳ Ḥaḳḳ’dan ider idi ricā
Celīlü’r-Raḥmāni
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
90. Ḥayr olan şeyleriñ icrā idici cümlesini
Bu da öyle ise de bundaki ma‘nā aḳvā
Berrun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Meberrun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
91. Cümleniñ oldı penāhī mütevecceḥ aña ḥalk
Nuşḫı itmekde ḥayāt-ı ebedīye ilkā
Vecīhün şallallāhu
‘aleyhi ve sellem

- Naşihun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Nāşihun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
92. Hāyır ta‘līm için oldu Hūdā’dan tevekkil
İki ‘ālemde dağı himmeti imdad resā
Vekīlün şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
93. Hāzret-i Hālīk’a tefvīz umūr eyleyerek
İkram-ı Halk idi eylerdi tevkil ibdā
Mütevekkilün şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
94. Cennet için şulehā hakkına bi’z-zāt kefīl
İdelim bunıñ için iki hadīşi inşā
Kefīlün şallallāhu
Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
95. Ki ikisinde de taşrih kefālet buyurur
Anlarıñ hakkına kim ide ma’lin ışgā
96. Hālīk’ıñ gayrısına itmeyen ‘arz-ı maṭlab
Ben kefīlim bula toğrıca cinān ile şafā
97. Hıfz idenler şefeteyn ü kademeyni beynen
Ben kefīlim ki olur toğrı cināna isrā
98. ‘Alemin eşfakıdur merhameti bī-haddur
Kāmilā emr-i İlāhīyi buyurdi icrā
Şafīkun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Mūķīmu’s-Sünneti
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
99. Ğayr-ı şāyān olan nesnelere olmaz anda
Kendü kudsıyyete virmişdi şeref rūḥ asā
Muķaddemun şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Rūḥu’l-Ķudüsi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem

100. Dīn ü ĩmānıñ o rūhıdur iķāmet itdi
Dinilür Hızret-i ĩsā gibi de rūh anā
- Rūhu'l-Haķķ şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
101. Burada ism-i celāliñ yirine Hızķ ismi
Sebebi beş ü beyān olmadadır bu gūnā
102. Cümleden evvel-i hāķ olmuş-idi Faħr-i rusūl
Ki mevādiñ birisi itmedi sıbķat aşlā
103. Rūh-ı a'zam olarak rūh-ı celīlü'ş-şānı
Ana Hızķ kıldı tecellī ile hāķı ihyā
104. 'Adl vedādañ daħı rūhı gibidür icrāda
Şer'-i pākiye dü 'ālemde kifāyet bahşā
- Rūhu'l-Kıstı şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Kāfin şallallāhu
'aleyhi ve sellem
105. İktifā eyledi Mevlā'ya idüp haşr-ı murad
Oldı i'tā aña cümle derecāt-ı kuşvā
- Müktefin şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Bāligun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
106. Tām-ı teblīg iderek şer'ı Hūdā'yı hāķa
Ümmetin ni'met-i dārına idici i'lā
- Mübelligun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
107. Maraz-ı küfr ü me'āşīya devādur hemmā
'İlel-i zāhireye geldi du'āsıyla şifā
- Şāfin şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
108. Vāşıl-ı nezd-i Hūdā'dur buyurur luţf vaşile
Viridi her ni'metine vuşlatı Rabb-i yektā
- Vāşılun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Mevsülün şallallāhu
'aleyhi ve sellem

109. Her şerefde rüsülüñ cümlesine fâ'ıkdür
Ümmeti cümle ümemden görür evvel ni'mā
Sābiğun şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
110. Dīne sevķ idicidür mevşul-ı cennet feyzā
Münkerīni idicek dūzaħa sevķ u ĩvā
Sāiķun şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
111. Reh-i Bāri'ye hidāyetle buyurđı irşād
Hūb için itdi hidāyeti ķabūl ü i'tā
Hādın şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Mühdin şallallāhu
'aleyhi ve sellem
112. Halk olunmaķda nübüvvetde de ĥaķķā aķdem
İtdi ġāyet ile i'zāzānı Rabb-i ibkā
Muķaddemun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
'Azizün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
113. Her fezā'il ile ġālib idi maħlūkāta
Ķıldı Hāķķ cümle ma'ālīde tefevvuķ-fermā
Fāzılun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Mufāzżalün şallallāhu
'aleyhi ve sellem
114. Bāb-ı ĥayr u şerefiñ fātiħi ķıldı Yezdān
Feyz anıñla açılur ni'met-i ĥaķdur maħzā
Fātiħun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Miftāħun şallallāhu
'aleyhi ve sellem
115. Raħmet ü cenneti bulmaķ anı taşdıķ iledür
Ümem-i sālifede eyledi taşdıķı edā
Miftāħu'r-raħmeti
şallallāhu 'aleyhi ve sellem
Miftāħu'l-cenneti şallallāhu
'aleyhi ve sellem

116. Enbiyānıñ kutb-ı münzileniñ cümlesi de
Çünkü ism ü şerefin itdi beyān u imlā
117. Oldı ĩmān u yakīne sebep olmağda ‘alem
Cümle ĥayrāta dalālet idicidür zīrā
118. Anı taşdıķ ile ancaķ ĥasenāt oldı ķabūl
Seyyieyi kerem ü ‘afv ile eyler imhā
119. Ğāyet ‘afv eyler idi sehven olan seyyieyi
Dü cihān içre Ĥudā kıldı şefā‘at-fermā
120. İki ‘ālemde maķāmı daķı ğāyetle celīl
Cümleye itdi teķaddüm keremi lā-yuĥşā
121. ‘İzz ü mecd ü şerefiñ anda eĥaşşı’l-eĥaşş
Cennetiñ efzalıdur virdi ķudūmi de ‘alā
- ‘Alemü’l-ĩmanı şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
‘Alemü’l-yakīni şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Delīlü’l-ĥayrāti şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
- Musaĥĥihu’l-ĥasenāti
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Mukīlü’l-‘aşerāti
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
- Şafūĥun ‘ani’z-zellāti
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibu’ş-şefā‘ati
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
- Şāhibü’l-maķāmı
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’l-ķademi
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
- Maĥşūşun bi’l-‘izzi
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Maĥşūşun bi’l-mecdi
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Maĥşūşun bi’ş-şerīfi
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’l-vesīleti şallallāhu

Te‘alā ‘aleyhi ve sellem

122. Kend ü a‘lāyı vesīle şeref-i kevneyn’e
Himmetiyle bulunur feyz-i Hüdā’yı ibkā
123. Andadur seyf ü fazīletle azār u hucet
Mu‘cizāta olamaz hadd u nihāyet ašlā
124. Cümleye gālip olup emrini tenķid idici
Hāle-i mihr ü cūd-ı şeref el-vedā ridā
125. ‘İnd-i Bārī’de aniñ cāhı bi-gāyet ‘alā
Hāle-i re’si ‘imāme diyü olmuş inbā
126. Kendüniñ nūrı idi cebhe-i ecdāda şeref
Enbiyāya rüsüle olmuş idi tāc-āsā
127. Re’sse mevzu‘ olan zırha dinilür miğfer
Rāyeler ile levāsı olarak itdi gāzā
- Şāhibü’s-seyfī
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’l-fazileti şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’l-izār şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’l-hucyeti şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
- Şāhibü’s-sultān
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’r-ridā’i şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
- Şāhibü’d-dereceti’r-refī‘ati
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’t-tācı şallallāh
‘aleyhi ve sellem
- Şāhibü’l- miğferi
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
Şāhibü’l- livā’i
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem

128. Siyyemā virdi Ḥudā aña livāü'l-ḥamdi
Enbiyāya rüsüle bile penāh u me'vā
129. 'İlm-i hükmince de inkār olınamaz mi'rāc
Ātiyā zikr olunur bunda delīl-i aqvā
130. Seyf ü yāḥud 'aşādur dinülür işbu qazīb
Eyledi Quds'e Burak ile anı Ḥaqq isrā
131. Zīr-i ketfinde olan mihr-i nübüvvedür bu
Ṭaqqıḡı ḥātem ile daḡı virilmiş ma'nā
132. Ṭoḡmadan bildi 'alāmetlerini ehl-i kitāb
Ṭoḡacak vaqt u mekānı bile itdi inbā
133. Cümlesi zāt u şıfātı vü neseb ü ef'ālin
İsm ü resmiyle bilüp söylüyor idi ḥattā
134. Bi'şeti olmadan evvel de yine ve'l-ḥaşıl
Bī-nihāyet olarak oldı ḥavāriḡ peydā
135. Bi'şetinden berü bürhānı daḡı bī-pāyān
Şer'iniñ tam olarak itdi beyānıñ ifā
- Şāhibü'l- mi'rāc şallallāhu
Te'alā 'aleyhi ve sellem
- Şāhibü'l- qazībī şallallāhu
'aleyhi ve sellem
Şāhibü'l- Burak şallallāhu
'aleyhi ve sellem
- Şāhibü'l- ḥātemi
şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
- Şāhibü'l- 'alāmeti
şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
- Şāhibü'l- bürhān
şallallāhu Te'alā
'aleyhi ve sellem
Şāhibü'l- beyān şallallāhu
'aleyhi ve sellem

136. Şek buraqmazdı feşāhatle iderdi tefhīm
 Qalbiniñ na‘tı (elem neşrah)⁶⁸ ile oldı edā
 Faşīhu’l-lisānı
 şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
 Muṭahharü’l-cinānı
 şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
137. Re‘fet ü merḥameti ‘āleme bī-gāyet idi
 Ḥayrı gūş eyler idi itmedi lağvi ışgā
 Ra‘ūfün şallallāhu
 ‘aleyhi ve sellem
 Raḥīmün şallallāhu
 ‘aleyhi ve sellem
 Üzünü ḥayrın şallallāhu
 ‘aleyhi ve sellem
138. Şer‘i ‘ālisi ile ümmeti taşhīḥ oldı
 Cümle edyānın olup hükmi anınla ilgā
 Şaḥīhu’l-İslāmı şallallāhu
 Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
139. Melce‘ ü mebde-i feyz oldı iki ‘ālemde
 Rūḥudur her na‘mıñ zāt-ı celīli maḥzā
 Seyyidü’l-kevneyni
 şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
 ‘Aynü’n-ni‘ami şallallāhu
 ‘aleyhi ve sellem
140. Şeyleriñ ekrem ü a‘lāllarına gurr dinilür
 Oldı bu isme daḥı Faḥr-i risālet ma‘nā
 ‘Aynü’l-gurrı şallallāhu
 Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
141. Sa‘d-ı maḥz oldı Ḥudā’dan ezeli vü ebedā
 ‘Ālemin es‘adıdur oldı zihī fayz-resā
 Sa‘dullāhi şallallāhu
 ‘aleyhi ve sellem
 Sa‘du’l-ḥalkı şallallāhu
 ‘aleyhi ve sellem
142. Nuş-i zīşānımı dünyāda da gūş itdi ammā
 Rūsüle cümleye maḥşerde ḥiṭābet-ārā
 Ḥaṭībü’l-ümemi şallallāhu
 Te‘alā ‘aleyhi ve sellem

⁶⁸ İnşirah 94/1

143. Aña bi‘at ile ma‘lûm olur mü‘min olan ‘Ālemü’l- hüdā şallallāhu
Cem‘ ider ümmetini ol ‘alem feyz ü hidā Te‘alā ‘aleyhi ve sellem
144. İki ‘ālemde tevessülle gider cümle keder Kāşifü’l- kürebi şallallāhu
Eyledi ümmetiniñ kadrini gāyet i‘lā ‘aleyhi ve sellem
Rāfiü’r-rütebi şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
145. Neseb ü mevlidi olmağda şerefdür ‘arabe ‘İzzü’l- ‘Arabi şallallāhu
Feyz-i kevneyn ile ümmetden olur gam imhā ‘aleyhi ve sellem
Sāhibü’l- ferahu şallallāhu
‘aleyhi ve sellem
146. Cümleniñ fāikidür vāşıl a‘le’ d- derecāt Refiü’ d- dereci şallallāhu
Mevlidī kāffe-i ecdādı da pāk ü esnā ‘aleyhi ve sellem
Kerimü’l-maħreci
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
147. Cümle esmā’-ı şehinşāh-ı rusül hürmetine
İki ‘ālemde Kemāl’i ide Hakk kām-revā

Ḳasīde-i ‘İtikādiyye Der-Ḥaḳḳ-ı Hudāvend İçün Celle Şānuhū ve ‘Amme Nevāluhū

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Vücūd-ı Hālık’ı isbāt ider her görilen eşyā
Ki olmaz hiç bir şey şāni‘i olmaqsızın peydā
2. Bilemez ‘aqlınıñ künhini insan andan ‘ācizdir
Anı ḥalḳ eyleyen Hāḳḳ’ıñ bilür mi künhini aşlā

3. Değil künhiyle Zātullāh egerçi kimseye ma‘lūm
Gerek naqlen gerek ‘aqlen olur tavşifi bu gūnā
4. İlāh ancak odur başka İlāh olmak değil kâbil
Ki şirketle fesādı arz-ı eflākıñ olur Hakk’ā
5. Şerik-i Hakk egerçi dinse zāiddür ‘abeş olur
O da lāzım dinürse Rabb’ımız nāqış demek hāşā
6. Hudā’da cümle evşāf-ı kemālin oldığı der-kār
Ulūhiyyetde noqşanı virür şey olamaz kat’ā
7. Hülül itmez aña bir şey o da gayra hülül itmez
Vücūdı kendügendür küll ü cüz’i ‘ālem-i yektā
8. Olur elbet hayāt ile kelām u kudret ü tekvīn
Dağı sem‘ ü başar‘ ilm ü irādet olması eclā⁶⁹
9. Kadem üzre şifātı da olamaz gayrıya teşbīh
Zevāli bulmayup zātıyla kâ’im her biri ibkā
10. Olamaz mümkinini teşbīh itmek hāşılı mümkin
Değil muhtāc yardımcıya zāhir anda istiğnā
11. Mekānı olsa lāzımdur mekāna Hālīk-ı aqdem
Hem anıñ ittihāzından olur ‘acizlik istinbā
12. Egerçi vālideyn olsa hudūşı iktizā eyler
Olup vālidde de vālid teselsül olacak peydā

⁶⁹ Bu mısra matbu ve yazma metinde “Dağı sem‘ ü başar u ‘ilm ü irādet olması eclā” şeklindedir.

13. Olur mı hîç evlâdı tezevvüc mi ider Hâlîk
Cemî'an cins-i vâhid olması lâzım gelür zirâ
14. Kadîm iken imârât-ı hudûs isnâd olur mı kim
Tecezzî eylemek şehvet bulunmağ olamaz hâşâ
15. Buyurmaz nefh-i rûhı Hâzret-i 'İsâ için taḥşîş
Nice âyât ile taḥrîḥ ider Hâllâk-ı bî-hemtâ
16. Cenâb-ı Âdem'e nefh eyledi bî-vâlidîn iken
Beyân itdi ki nefh-i rûh ile herkes olur ihyâ
17. Müdebbirdür muḳadder her umûra Hâzret-i Bârî
İder tedbîr ü taḳdîri ezelden 'ilmi var añâ
18. 'İbâd ef'âli taḥrîr oldı gerçi Levh-i Maḥfûz'a
Degil hükm ü kazâ ile faḳaḫ vaşf iledür imlâ
19. Ezelde itmesi taḳdîr-i cebrî iḳtizâ itmez
Ki bilür herkesin fi'li olur dünyâda ne gûnâ
20. Egerçi fi'l-i 'abdiñ ḥâlîkı da Hâzret-i Haḳḳ'dur
Ḳulun hîç medḥali yoḳdur dinilmek olamaz maḥzâ
21. Rızâ vü ḥubb ü emriyle degil küfr ü ma'âşî hîç
Egerçi 'ilm ü taḳdîrinden olmazsa da istiḡnâ
22. Şifâti zâtınıñ 'aynı degildür ḡayrı da olmaz
Ki irilmez faḳaḫ mefhûmı başka anlariñ ḥaḳḳâ

23. H̄ayāt u ‘ilmimiz bizden dinilmez ise de h̄ārīç
Faḳaṭ her birleri z̄ikr olsa başka başkadur ma‘nā
24. Gerek zāten gerek fi‘len şifātında ḳadem zāh̄ir
Ki ḥalk̄ itmeksizin ḥalkı yine Ḥālīḳ idi Mevlā
25. Ḳadem ḥālīḳlığında yoḥsa mahlūkı ḳadīm olmaz
Ki kendü Ḥālīḳ oldıḡın ezelde bildiḡi eclā
26. Egerçi şey dinür mevcūd ma‘nāsınca Yezdān’a
Şebīh olmaz yine bir vech-ile mahlūk olan eşyā
27. Cihān-ı sitteden ḥālī Cenab-ı Ḥālīḳ-ı bī-çün
Ezelde hiç cihet olmaz teḥayyüz olamaz ḳat‘ā
28. (Fesebbih̄ bi’smi Rabbik)⁷⁰ āyetinden zātıdur maḳşūd
Bu şüretle müsemmaniñ dinilmez ḡayrıdur esmā’
29. Deḡildür cism ü cevher ba‘z u kül zāt-ı İlähî’si⁷¹
Temekkünle teḥayyüz cism ü cevherde olur zirā
30. Olur ba‘z olsa ḡayrın cüz’i muḥtāc olarak bī-şek
Daḡı külliyyete lāzım gelür elbet ola eczā
31. ‘Araz olmak daḡı mümkün degildür istemez tefhīm
‘Araz ḡayr ile ḳā’imdür idemez hiç istiḡnā
32. Degil mahlūk Kur’ān çünki Mevlā’nıñ kelāmıdur
Ḥurūf u şavt ile olmaz ḥalā’iḳ sözleri āsā

⁷⁰ Hicr 15/98; Nasr 110/3

⁷¹ Bu mısra matbu ve yazma metinde “Deḡildir cism ü cevher ü ba‘z u kül zāt-ı İlähî’si” şeklindedir.

33. Kelām-ı nefsi-i insān olur alb ire mstahzar
Ki insān ile kim olduğı ma‘lmdur ammā
34. Kelām-ı nefsi-i insān olur kend gibi hdis
Huuā dilde istisārı olur oradan peydā
35. Kelām-ı zatı ile kim olup Hzret-i Hk’ıñ
Bilp halk olaca ey’i kelāmında ider iā
36. Kelām-ı nefsi-i Bār kadmdr lafz hdisdr
Yine elfz da lkin kelāmullāhdur mazā
37. Kelām-ı nefsi-i Bār’ye lafz da olur dāil
Faat mmkim değildr kim ola tertb ile eczā
38. Ki bir lafz teaddm itse diğerler olur hdis
Kelāmıñ aseni lafzen dağı Kur’ān-ı feyz-ārā
39. Hudā inzāl idince harf u avtı halk eylerdi
Ki esmā‘ itdi Cibrl’e anla eyledi isrā
40. Nzlnde yine tertbi bā-emr-i İlāh’dir
Ki her āyat olurdu emr-i Hk olan yire imlā
41. Hlfe olduğında Hzret-i Omān-ı Z’n-nreyn
Grp kıllerde hffz yedi kıt‘a idp inā
42. Btn aāb iinde anları tekml outdurdı
Olup tad anlar oldılar ner ile nr-efzā

43. Temekkün itmedi ‘arşa dağı Hakk ittişāl itmez
(‘Ale’l-‘arşı’s-tevā)⁷² itdi dimek kudretle istilā
44. Du‘ā olur iken fevka iyādı ref‘ olur çünki
Du‘āya kıble itmişdür semāyı Hālīk-ı ibkā
45. Olamaz hiç bir şey Hakk’a hiç bir vech-ile teşbīh
Ki ‘ālem hiç iken halk itdi tehyiç eyledi Mevlā
46. Hudā üzre zamānıñ hiç birisi de mürūr itmez
Tegayyür eylemez andan münezzehdür mekân-āsā
47. Su‘āl olsa ki bu maḥlūk zamānıñ ğayr-ı Hakk için
Zamān olup da tağyir itmese kâbil midür āyā
48. Cevābidur egerçi zāt-ı Hakk’la kâ’im olursa
Hudā cāy-ı havādiş olması lāzım gelür ḥāşā
49. Egerçi ğayr ile kâ’im olursa Hakk için olmaz
Olur ğayr-ı muḳârin yine Hallāk-ı kerem-fermā
50. Bizi halk eyleyüp soñra imāte eyleyen kendü
Yine eyler mükāfāt ü cezā maḥşerde bi’l-iḥyā
51. ‘Uḳül ile olur bir cüz-i ğayr-i münḳasım sâbit
Ki ba‘zı felsefe kavli olur anıñ ile ilğā
52. Hakkī bir küre saḥ-ı ḥakkī üzre vaz‘ olsa
Olur bir cüz‘-i ğayr-ı münḳasım ile mümās añā

⁷² Tâhâ 20/5

53. 'Abeş olurdu hilkat ba's ü maşşer olmamış olsa
Ne hâşıldur gelüp geçmek ile bî-hüdece dünyā
54. Mükāfat ü mücāzātîñ olur ba'zısı dünyāda
Nice ef'āl bî-hüde qalur olmaz ise 'ukbā
55. Ki halkıñda qalur birbirlerinde nice çok haqqı
Bırakmaz böyle nākış 'adl-i Bārî cümleden aqvā
56. Kıyās olsa bırakmaz bî-netice şoḥbeti ādem
Bedīhî bunca küllî halk olur mı hiç 'abeş inşā
57. Hudā'ya göre ma'dūmı i'āde eylemek cā'iz
Anı evvel daḥı halk eyledi ma'dūm iken maḥzā
58. Eger bir kimse cism-i meyyiti ekl eylemiş olsa
İkisiniñ vücūdı bir olur dinür ise farzā
59. Cevābı laḥm u şaḥm ākile zam olsa da me'kūl
Muḡāyirdür yine her birlerinde aşl olan eczā
60. Ki dört 'unşurla rūḥdan aḥz olur eczā-yı aşıyye
Tefāvüt eylemez 'ömrinde Ādem'le olur ibkā
61. Me'ād u ḥaşr olandur işte bu eczā-yı aşıyye
Diyü tedkīk idüp ehl-i 'ulūm itmektedir inbā
62. Egerçi rūḥı tefhīm itmemişdür Ḥāzret-i Bārî
Muḥāle itmemiş ta'līk olunmuş böylece imlā
63. İkidür rūḥı insānıñ birisi rūḥ-ı ḥayvānî
Ki bir cism-i laṭīfdür qalb-i cismānî aña me'vā

64. Bedende sâ'ir eczāya sirāyet eyliyor çünki
 'Urük-ı zārībe itmekdedür anı hemān isrā
65. Birisi rūḥ-ı insānī ki künhi olamaz idrāk
 Metā'-ı 'ālem-i emr oldı Mevlā eyledi ihdā
66. Anı Ḥaḳḳ rūḥ-ı hayvānīye irkāb eyleyüp el-ḥaḳ
 Kemāl-i 'ilm ü idrāki de kılmışdur aña i'tā
67. Hulül eyler dimāğ u ḳalbe rūḥdur cevher-i 'ulvī
 Cenāb-ı Ḥaḳḳ'ı ma'ḳülātı kendü nefsinı dānā
68. Mükāfāt ü mücāzātı Ḥudā ikmāl için elbet
 İder mü'minleri ten'īm ü küffāra 'azāb isrā
69. 'Uşāt-ı mü'mininiñ 'afva mazḥar olmayan kısmı
 Daḫı düzaḫda ḳalmaz soñra cennāta olur ilḳā
70. Cinān ile cehennemler zevāli bulmayup bir dem
 Muḫalleddür ikisiniñ de ehli çıkmayup aḫlā
71. Beḳāda müşterek olmaz Ḥudā'ya hiç biri çünki
 Degil kendülüğinden Ḥazret-i Ḥaḳḳ eyliyor ibkā
72. Dinilmez 'ömr-i fānīye ḫulūd ile cezā olmaz
 Ḥulūd-ı küfr olur küfr üzre virmek cānını zirā
73. Bize mer'ī olur Yezdān bī-keyfiyyet ü emsāl
 Yine idrāk-i künhi ḡayr-ı ḳābil olarak ḫaḳḳā

74. Buyurdu (len terānī)⁷³ Hāzret-i Musā'ya ammā kim
Hemān te°kīd içündür degil te°yīd içün ašlā
75. Yazalım bu hadīs-i pūr-meserret şüphesiz meşhūr
Yigirmi bir şahābe eylemişdür böylece inbā
76. Görürsünüz kıyāmetde 'iyānen Hāḡḡ'ı bī-şüphe
Nice kim leyle-i bedr içre olmaz māhe şek ḡat'ā
77. Daḡı dīger hadīs içre kılınmış böylece tebşīr
Ki ehl-i cennete işrāk ider Rabb-i kerem-fermā
78. Na'īmiñ a'zamıdur ru°yetullāh a'yün ü kalbe
İder Hāḡḡ ihticābı ru°yetiñ feyzi olur ibḡā
79. Buyurmuş bir hadīsinde daḡı Şāhenşeh-i kevneyn
Anıñ da bunda mazmūn-ı Celīl'in idelim inşā
80. 'İbādetde müsāvī iki kimse cennete varup
Birisine virecek Hāzret-i Hāḡḡ rütbe-i 'ulyā
81. Diyecek ol biri yā Rab müsāvīyiz ikimiz de
Nedür ḡikmet ki anıñ rütbesi benden ola ra'nā
82. Cevābında buyurursın necāt-ı nār isterdiñ
O rif'at istedi her 'abde mes°üli olur i'tā
83. Hūdā'dur kavliniñ zannı katında ya'nī her 'abdiñ
Ne ise Hāḡḡ'a zannı anı baḡş eyler Hūdā aña

⁷³ Âraf 7/143

84. Me‘a’t-te‘vīl olunca küfre varmaz ru‘yeti inkār
Olinmaz münkere ihsān işbu maqşad-ı iķşā
85. Degildür aşlah-ı ef‘āl-i Hāķķ’ıñ üstine vācib
Dağı fevķinde hāķim olması mümkün değil aşlā
86. Huşūşa ‘āciz ü me‘mūr olmak iķtizā eyler
Qalur mı luţfına minnet zarūrī eylese icrā
87. Cemī‘an halkı cebranitse mü‘min gerçi aşlahdur
Faķaţ adl-i İlāhī’niñ ider aħķāmını imhā
88. Degildür cebr ile līkin hidāyetde anıñ luţfı
Şeref-yāb itdiğiçün ola şükr ü ħamd-i lā-yuħşā
89. Şeh-i kevneyn’e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-‘aded olsun kemā-yerzā bihe’l-Mevlā
90. Dü ‘ālemde kemāl-i feyzi itmekde Kemāl ümmīd
‘Ulüvv-i himmeti eyler egerçi kendüsi ednā

Kasīde-i İ‘tikādiyye Der-Hāķķ-ı Enbiyā-yı ‘İzām Aleyhimü’s-Salātu ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Buyurdu enbiyāyı Hāżret-i Hāķķ ‘āleme isrā
Kemāl-i feyż-i dāreyn anlara ĩmāndur hāķķā
2. Egerçi ba‘zı şeyi müsteķillen ‘aql ider idrāk
Olur ba‘zısını bilmek de lāzım itmek istiķşā

3. İkisinde dahı halkın nebīye ihtiyācı var
Nuḳūl eyler dü ‘ālemde ‘uḳūlūñ ḳadrini i‘lā
4. Esās fi‘il olan ḳalbi ider ḥavf-ı Hudā ıslāḥ
Ki Hakk’dan nık ü bed bir fi‘li mümkün olamaz ihfā
5. Nebī-gūş olmayan yerde ider Ḥallāk’ı ‘aḳl işbāt
Yine ta‘zīb olur münkir diyü olmaḳdadur imlā
6. Yazalım bir ḥadīşin bunda mażmun-ı mu‘allāsın
İmām-ı Rāzi Tefsīr-i Kebīr içre ider inşā
7. Ki fetretde olanlar ile bī-‘aḳl ile çocuklar
İder maḥşerde müdrık olmadığın ‘öwr için inbā
8. Caḥīme girmesi olur yine fermān-ı Rabbānī
Sa‘īd olur temessülde şaḳisi eylemez ıḣḡā
9. Buyurur eşkiyāya Hakk benim emrimi tıtmazken
Rusül gelse itā‘at itmez idiniz aña ḳat‘ā
10. Hudā’niñ cebr-i şarfı olmaz ef‘āl-i ‘ibādında
Ki cebr olsa mükāfāt ü mücāzāt olmaz aḣlā
11. Nebī irsāli ḥaḳḳā luḳf u ihsān-ı İlāhīdür
Ki emr ü nehyini teblīḡ itdi eyleyüp isrā
12. Nebīler ile halkın buldıḡı feyz-i mu‘allāyı
Egerçi kāne teşbīḥ eylesem lāik degil ḥaḳḳā

13. Ki s̄im ü zer ile güher alur d̄unyada ser-tā-ser
Hidāyetd̄ür iki ‘ālemde b̄i-ad in‘ām-ı ‘ulyā
14. Egeri r̄ua teb̄ih eylesem a edā olmaz
Hidāyetd̄ür ayātı r̄u u cisme eyleyen ilkā
15. Revā görmem ziyā-yı em ile tems̄ili de ünkü
akiat-b̄in ider aflet-i ‘amāsın eyleyüp imā
16. uuā azret-i Fahr-i risālet er-i ‘ālisi
Cihanda ukmi bākid̄ür olur maşerde de icrā
17. ‘İbad için odur s̄a‘irlerinden enfā‘ ü eshel
udā lufiyle oldu aımızda ni‘met-i ‘uzmā
18. Mufazzal itdi a ez-her cihet ur‘ān-ı z̄i-anı
Nüzul iden kitāb̄iñ cümlesinden eyledi a‘lā
19. Nice me‘mūr ise a’dan buyurdu enbiyā tebl̄iḡ
Virüp tad̄iki için mu‘cize Rabb-i kerem-fermā
20. Olurlar idi ‘aciz milini irāddan herkes
uuā vate göre mu‘cizāt olurdu nūr-efzā
21. Egeri vate göre olmasa adri bilinmezdi
Anıñ-ün öyle isān itdi allā-ı hüdā-baā
22. Ki Fir‘avn’ıñ zamānında teehhür itdi sāhirler
Buradı cümlesin ‘aciz ‘aā-yı azret-i Mūsā
23. Etıbbā öhretinde azret-i ‘İsā olup meb‘u
ifā-yāb oldu ekme ile ebras ayy olup mevtā

24. Belāgat ehli gāyet çok olup ‘aşr-ı sa‘ādetde
Feşāhat iddi ‘āsıyla kıtāl olur idi hattā
25. Şeh-i kevneyn’e nāzil oldu Qur‘ān-ı celīlū’ş-şān
Bütün efşahlara haqqā ki itdi hayreti ilkā
26. Didi Haqq ins ü cin cem‘ olsa ityān idemez mişlin
Egerçi itseler de birbirine yardımı ifā
27. Tecemmu‘ idüp aqtār-ı bilād efşahları her yıl
Feşāhat imtiḥānıyla olurdu Mekke’de da‘vā
28. Birer yıl çalışıp bir āyeti de itmeyüp tanzīr
Yine toplandılar ferdāsı yıl ‘aczi idüp inbā
29. Didi imāna dāhil olmayan ehl-i belāgat hep
Degil temşīl-i kābil eylediñ biz sa‘y-i lā-yuḥşā
30. Huşūşā hiç o esnāda teḥāşī eylemezlerdi
Ki mü’minlerde kıllet var idi pek çok idi a‘dā
31. Belāgat ‘ilmine vākıf olan i‘cāzı fehm eyler
Selāsetle bilür sā’irleri tedkīki bi’l-ifā
32. Kırāat keşreti öyle selāset idemez irāş
Ki andan çok okunan nazm u neşr olmaz nazīr aşlā
33. Hadīs olsa daḥı andan ziyāde okunan evrād
Yine öyle olamaz gerçi anlarda bütün ra‘nā
34. Cihāna yüz yigirmi biñ nebī gelmiş dinür līkin
Haqqākat üzre miqdārın Hudā bilür anıñ maḥzā

35. Dinür mürsel olan üç yüz on üçdür enbiyā içre
‘Aded ta‘yini itmez iktizā bunda daḥı zīrā
36. ‘Adedce ḥucet-i ḳat‘iyye īrād itmemiş kimse
Ḥatādan ihtirāz icāb ider lāzım degil iḥşā
37. Ulü’l-‘azm-i kirām-ı ḥamseniñ rüchānı zāhirdür
Birincisi Cenāb-ı Faḥr-i kevneyn oldıḡı eclā
38. Dimiş ekşer muḥakḳıḳlar ikincisi Ḥalīlullāh
İdüp Mūsā vü ‘İsā Nūḥ’ı bu tertīb ile imlā
39. İkincisinde līḳin ihtilāfi itdi ba‘zısı
Kimi Mūsā kimi ‘İsā kimi Nūḥ’ı idüp inbā
40. ‘İbādından kimi dilerse taḥşiş eyleyüp Yezdān
Nübüvvet ḥil‘at-i ‘ulyāsını ḳılmış aña iḳsā
41. Emānet ü şıdk u teblīḡ ü feṭānet ü ‘işmet evşāf
Tecemmu‘ eylemiş mümḳin degildür olmamaḡ ammā
42. Zeḳā vü inḳıṭā‘ ile riyāzet ile kesb olmaz
Ki sâ‘ir nice âdemlerde de bunlar olur ḥālā
43. Cenāb-ı kibriyāniñ ḡayrısından ḥavf itmezler
Bi-emrillāh iderler her ne eylerler ise icrā
44. Kerihü’l-manzar olmaz şüret ü şavtı bütün aḥsen
Ki taḳbīḥ olacak şey olmayıp her vech-le ra‘nā
45. Egerçi ba‘zı def‘a ḥasta olmuşlar idi līkin
Degil bāde-i istikrāh olur şüret ile ḥāşā

46. Degil fitrī lisān Hāzret-i Mūsā'daki 'uqde
Aña kehvāre olmuş idi bir cilve-i Mevlā
47. Ki def' -i şübhe-i Fir'avn için Cibrīl olup me'mur
Eline virdi nārı itdi kaşd-ı düşmeni itfā
48. Bir ay maşlaḥat oldı ḥalīfe ba'zısı līkin
Yine gāyet kanā'at ile şabri itdiler ifā
49. Hemīşe enbiyā ezvāc ü nesli ehl-i 'iffetdür
Ḥilāf-ı 'ırz u nāmus hiç bir şey olmadı aşlā
50. Faḫaḫ küfr eyleyenler kendü kendüyi ider ızrār
Hidāyet-yāb ider kimi dilerse Rabb-i bī-hemtā
51. Köleden hiç nebī ba's itmemişdür Ḥālīk-ı bī-çün
Ki kıldı enbiyāyı her cihetler ile de a'lā
52. Mufaẓzaldur melā'ik enbiyāsı üzre mecmū'ı
Nübüvvet rütbesi nisvāne de olmaz idi i'tā
53. Nisānıñ ba'zısı-çün vahy olinmiş ise de ta'bır
Nübüvvet olamaz nahlede zīra didi Ḥaḫḫ (evḫā)⁷⁴
54. Ḥudā sā'ir melā'ik ile ḥūrī üzre bi't-tafzīl
Buyurdi mü'minīn ü mü'minātı cümleten i'lā
55. Ne rütbe kıldı aḫḫar enbiyāyı Hāzret-i Bārī
Ki bevl ü gā'iḫi mecmū'ınıñ da pāk idi ḫattā

⁷⁴ Necm 53/10

56. Nübüvvet mesnedinden ‘azl olunmazlar em̄indürler
Hudā kabır içre de kıldı hayāt-ı ma‘nevî i‘tā
57. Vuķū‘-ı ihtilām olmazdı kalben uyumazlardı
Egerçi a‘yün-i ‘ulyālarına nevm olur ilkā
58. ‘İmādın a‘raciyyet ile cümle ‘ayb ü noķşāndan
Münezzeh her biriniñ şüreti de ekmele ü zibā
59. Şafā-yı cevheri de halk idüp mecmū‘ını Yezdān
Olurlar hūsn-i hey°etle dađı mümtāz u müsteşnā
60. Cemī‘an nüzhet ü teşbīt iķdāme idi mazhar
Ma‘aşīden olurlar idi dā°im ihtirāz-efzā
61. Hīç anlarda şudūr itmez kebā°ir kaşd ile bī-şek
Diyü olmuş bütün ehl-i fezāil ittifaķ-ārā
62. Faķať sehven vuķū‘ında egerçi ihtilāf olmuş
Mevāķıf şārihi andan da tenzihi görür evlā
63. Şağā°irden de kańđı şey ki olur mūcib-i nefret
Gerek ‘amden gerek sehven vuķū‘ı olmadı kať‘ā
64. Münezzeh oldılar sā°ir şağā°irden de mecmū‘ı
Yazar Şerh-i Maķāşid içre Taftāzānī pek ra‘nā
65. Yazar Şerh-i Şahāif terk-i ūlā olamaz ancak
Mübāha iştibāh u sehv ü nisyāndan olur peydā
66. Zuhūr-ı vahy-i Hāķķ’dan soñra böyle oldıđı ma‘lūm
Muķaddem imtinā ‘içün olunmaz tām delīl imlā

67. Degil imkân-ı zātî bâ'ış imkânı vuķū'īye
Olur her hâlde tenzîh ü ta'zim eylemek iħrâ
68. Nübüvvetden muķaddemde hele küfr olmadı mutlak
Hudâ anlarla itdi nice halkıñ küfrini imhâ
69. Bilâ-şek 'afv olındı şüret-i 'ısyânda zillet
Egerçi ba'zısında oldu o da hikmet-i Mevlâ
70. Olamaz zelleniñ ğayrısını isnâd itmeklik
Olur aniñ da te'vîl-i şahîhi işte bu günâ
71. Hüşüş olur yâ kizb oldığı-çün istemez te'vîl
Ki haķ Hâzret-i Dâvûd'a olmış iftirâ maħzâ
72. Hudâ'nıñ nehyi hınța nev'i iken Hâzret-i Âdem
Dıraht-ı vâhide haml itmesiyle virilür ma'nâ
73. Nübüvvetden muķaddem olması da bâde-i te'vîl
Nebî kıldı anı evlâdına Rabb-i kerem-fermâ
74. Halîl-i kibriyâ eşnâmi belki ekberi kırdı
Aña idiñ suâli didigim elzem ola a'dâ
75. Kâmerle şems ü necme Rab demeklik de yine öyle
O taķdîr ile ilzâm idi haşmı maķşad-ı aķşâ
76. Zeliħhâ kışşasında (hemme) demek haķķ-ı Yûsuf'da
Firârı kaşd ile itdi dimekdür nefsinı ibrâ
77. Degildür ihtiyârı hem ise ancak tabi'îdür
Kâvidür 'işmeti burhân-ı Bârî eyledi aķvâ

78. Kelīm-i kibriyā kaşd itmemişdi katl-i kıbtīyi
Murādı zarb iken Mevlā hayātı eyledi imhā
79. Dü ‘ālem mefharına oldu mağfūr ümmetiñ zenbi
Nebīler ümmeti için muhātab olduğı eclā
80. Olur ebrār için şey-i hüsn ahyār için seyyi°
Anınçün eyledi ta‘bīr-i zenbī Rabb-i bī-hemtā
81. Müfessirler yazup böyle ma‘ānī didi ez-cümle
Bize ta‘līm için emr oldu istiğfār-ı zenb aña
82. Nebīlerle melā’ik haqqına imān farz oldu
Hemān taşdıķ-i vaḥdāniyyet-i Rabb-i Celīl asā
83. Cemī‘-i enbiyādan geldi evvel Ḥazret-i Ādem
Dü ‘ālem mefharını kıldı ḥatm-i Ḥālīķ-ı ibķā
84. Egerçi oldu ḥatm-i rūḥ u nūrı cümleden aķdem
Ki nūrından bütün ervāḥ u eşbāḥ oldılar peydā
85. Egerçi Rabb-i ekrem kırķ yaşında eyledi meb‘ūs
Nübüvvet tācını līkin ezelde eyledi iksā
86. Nebīdür cümleden iķdam cihāna soñradan geldi
Rikābında Ḥudā peygamber anı eyledi isrā
87. Ne dürlü mu‘cizāt olmuş ise cümle nebīlerde
Anıñ zāt-ı celīlinde daḥı olmuş idi eclā

88. Buyurmuş idi anlardan da o fer mu‘cizātın Hakk
Turuyor işte Kur’an-ı celīli eyledi ibkā
89. Huşūşā enbiyāyı kā’inātı Hāzret-i Yezdān
Buyurmuş idi anıñ hürmet-i ‘ulyāsına inşā
90. Vilādet itdiği şeb leyle-i қadre müreccaһdur
Tulū‘ı nūr-ı envār itdi çünki қadrini i‘lā
91. Mübārek medfeni efzal cinān u ‘arş-ı a‘zāmdan
Ki anda şimdi nūr-efzā olur ol güher-i yektā
92. Yehūd ile Naşārā dīn-i İslām’ı idüp inkār
Çalışmışlar idi da‘vāların işbāta bu günā
93. Ki eski dīn-i hüsn ise ‘abeş dimek olur neshi
Қabīh ise bu da şān-ı İlāhiye degil iһrā
94. Cevāb i‘tā olındı vaқt-i evvelde һāsen bir şey
Olur kim soñra қavm-i āһere olur zarar-baһşā
95. Ki halkıñ fehm ü һumқ u gılzet ü redd ü қabūlinde
Teһallūf oldığı-çün Rabb-i ‘ālem kıldı istiḡnā
96. Rücū‘ ile nedāmet i‘tirāzı bed^o içün olmaz
Zamān ile mu‘ayyen ‘ilm-i Hakk’da cümlesi zirā
97. Ki şer‘-i sābıkıñ itmām-ı vaқtin neshi ider ızhār
Virilmez bed^o ü ric‘atle nedāmetle buña ma‘nā
98. Uşūlen her şerī‘at ittiḡād üzre olup bī-farқ
Fürū‘ātında ancak ba‘zı şeyler oldı müsteḡnā

99. Kitāb u sünnet-i Faḥr-i rusül nesḥa degil muḥtāc
Ḥudā maḥşerde bile kıldı anıñ ḥükmini ibkâ
100. Cemî'an ins ile cinne şümül-i ba'sini menşüş
Buyurdi (Raḥmeten li'l- 'ālemīn)⁷⁵ isrā Ḥudā ḥaḳḳā
101. Nebīler birbirine oldı ba'zı vaşf ile tafzīl
O evşāfiñ cemî'an Faḥr-i 'ālem cāmi' ü yektā
102. Olur tekfīr-i münkir-i Mescid-i Aḳşā'ya teşrīf
Ki taşrīḥ ile izāh itdi (Sübhānellezī esrā)⁷⁶
103. Bu āyetde irā'e olınan āyāt-ı Sübhānī
Muḥaḳḳıklar ider mecmū'-ı mi'rāc oldıḡın inşā
104. Güneş ḳurşu bu dünyādan büyük iken yüz altmış ḳat
Döner bir şāniyede sürmeyüp zirā olur bālā
105. Bu gūnā nice şey'i ehl-i ḥikmet itmeyüp inḳār
Niçün mi'rāc-ı Faḥr-i mürselīn'e iştibāh āyā
106. Müsāvīdür ḳabul itmekde a'rāzı hemān ecsām
Anı tesrī' ider Ḥaḳḳ 'unşūriyyet ü semā-āsā
107. Küreler var dinildi zemherīr ü nārdan hem de
Felek ḥaḳḳında harḳ u iltiyām olmaz dinür ammā
108. Olur mı ḳudret-i Ḥallāḳ'a ḥā'il ḥiç bir maḥlūḳ
'Ademden ḥaḳḳ iden tebdīle ḳādir oldıḡı evlā

⁷⁵ Enbiyā 21/107

⁷⁶ İsrā 17/1

109. Nice müşrikleriñ gözi o günde mäh-ı şakk oldu
Dü 'âlem mefharı Hakk'dan heman itdükde istid'â
110. Huşûsâ gitdi kûhuñ üstine bir pâresi mâhuñ
Yine birleşdi gördi bulman küffâr-ı ser-tâ-pâ
111. Didi ba'zısı hâricde görünmüş ise toğrıdur
Virüp kendüleriniñ gördigine sihr ile ma'nâ
112. Tebeyyün eyledi hâricde de ol veç-ile olmuş
Ki müşrikler bî-gâyet itdiler taḥkîk ü istikṣâ
113. Nice def'a yedinden âb-ı nâb olmuş idi cârî
Ki büyüklerce kesân abdest alup olmuş idi iskâ
114. Tebeyyün eylemiş idi ki yüz biñ kimse de olsa
Yine tükenmeyüp ol mâ-i aḥar olacaḥ evfâ
115. Otuz dört def'a mi'râciñ birisi oldu cismânî
Otuz üç def'ası içün dinilür oldu bâ-rü'yâ
116. Hudâ'yı gördi Maḥbûb'ı bilâ keyfiyyet ü temsîl
Bize rahmet içündür oldu yine nâzil-i dünyâ
117. Şehinşâh-ı müşeffî'dür şefî'ehl-i îmândur
Olur divân-ı ḥaşrıñ taḥtı üzre merḥamet-ârâ
118. Nebîler aşfiyâ vü cümle ümem taḥt livâsında
Olur maḥşûr bu sâye nice zıll-ı şeref-efzâ
119. Didi Hakk'afv ider mādûn-ı şirki kime dilerse
Olup izn-i Hudâ Hakk'a şefâ'at olacaḥ icrâ

120. İdecek cümleden iqdām-ı şefā‘at mefhar-ı ‘ālem
Olur eski ümem hakkında da luḫfi ziyā-pīrā
121. Hesāb-ı ümmeti evvel görilüp haşr olur iken
İder eşhād-ı sa‘ir ümmete Ḥallāk-ı bī-hemtā
122. Bi-ḥamdillāh oldıķ himmetiyle ḫayr-i ümmet biz
Bize a‘le‘l-cinānı virecek Rabb-i kerem-fermā
123. Şeh-i kevneyn’e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-‘aded olsun kemā-yerzā bihe‘l-Mevlā
124. Kemāl-i ‘āciz Kemāl-i iftikārı emr-i bārızdür
Dü ‘ālemde Kemāl-i bī-zevāl-i feyz ide ihyā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i Ādem ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Cenāb-ı Ādem’i bī-ümm ü vālid ḫalk idüp Mevlā
Ḷonıldı cennete ta‘līm oldı kaffe-i esmā°
2. Melā‘ik secde itdi kıble oldı zāt-ı zīşānı
‘İbādet ise maḶşad ḤaḶḶ’adur ol secde de ḫaḶḶā
3. Ebā itmişdi şeyṫan aşlı nār olmaḶla kibr itdi
Ḥudā nār-ı kebīr dūzaḶı kıldı aña me°vā
4. Virildi FaḶr-i ‘ālem vālidi olmaḶ ile künye
Bunuñla itti cennette daḶı ḤaḶḶ şānını a‘lā

5. Anuñ 'aşkıyla bir buğday için 'adni fedā idüp
Hübüt itdi ki olsun şulb-i pākinden şeref-bağşā
6. Du 'ası hürmet-i Şāh-ı risāletle olup mağbūl
Bütün ālāmı āmāle yine kalb eyledi Mevlā
7. Cināna da 'vet içündür cihāna itdiği teşrīf
Toğup dünyāda mü'minler olurlar cennete isrā
8. Şecerden hınţanıñ nev 'i olup mağşūd-ı Rabbānī
Dıraht-ı vāhide haml eylemekde virilür ma 'nā
9. Nübüvvetden muğaddem olması da bādī-i te'vīl
Nebī kılmış idi evlādına Rabb-i kerem-fermā
10. Behište vardığım zürriyeti için vaţan olsun
Muhabbet eyleyüp emr-i Hudā'yı ideler ifā
11. 'İtāb-āmiz olan āyāt-ı Bārī taht-ı hikmetde
Zemīn üzre halīfe olması ma 'lūm idi hattā
12. Nebidür zellesi 'afv oldu şek ü şübheden 'ārī
Zünüb emrāzı görmez enbiyānıñ hiç biri ašlā
13. Yaradup hāk-i pākden Mekke vü Tā'if meyānında
Turub bī-rūh kırk yıl soñra Mevlā eyledi ihyā
14. Dinür beş yüz sene cennet içinde tırdığı müddet
Hübütında yapup Ka 'be'yi kıldı hacı da ifā
15. Edā-yı hacıdur yāhūd ziyāret Beyt-i Ma 'mūr'ı
Ki cāy-ı Ka 'be'ye vaz ' eylemişdi Rabb-i bī-hemtā

16. Zirā'at bez tükumağ şan'atın Cibrīl öğretti
Tüküz yüz altmış idi 'ömri yāhūd biñ olur imlā
17. Defīn olmuşdı küh-ı Bü'l-kabīs'te Mekke cünbinde
Gemiye Hāzret-i Nuḥ aldı tūfān olıcağ icrā
18. İ'āde oldu ol kūha olunca mündefi' tūfān
Olur Beyt'ü-l muḳaddes içre ḳondığı daḫı inşā
19. Gelürdi nezdine eşcār işāret eylemiş olsa
Nebī olduğımı itdi yedinde taş daḫı inbā
20. Hudā'dan kendüye ḫaḳḳā ki oldu on şuḫuf inzāl
İderdi iḳtidā evlād u aḫfādı olup peydā
21. Anıñ ḫalk olmasıyla bi'set-i Faḫr-i rusül beyni
Dinür beş biñ sekiz yüz yıl ḫakikisi degil eclā
22. Yaraddı zevcesi Ḫavvā'yı Ḫaḳḳ şol eyigüsinden
İkisi vālideyn-i kāffe-i nev'-i beşer ḫaḳḳā
23. Nebī olmaz nisā līkin velāyetle olur tecbil
Kibār-ı evliyā'ullāhdandur Hāzret-i Ḫavvā
24. Ziyāret oluyor ḳabr-i şerīfi Cidde'de mervī
Olur nezd-i Cenāb-ı Ādem'e defni daḫı inşā
25. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāvāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
26. Kemāl'i de ide feyz ile Yezdān ādem-i kāmil
Hemişe eyleyüp 'afv ü 'ināyātı ile iḫyā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Şīt ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Şafiyullāh esnāy-ı vefātında idüp imlā
Cenāb-ı Şīt’e bir mektub-ı ‘ālī eyledi i ‘tā
2. Bunı gösterme peygamberligiñ olmaqsızın zāhır
Ki ba‘zılar ḥased eyler diyü itmiş idi inbā
3. Dü ‘ālemde ne lāzım ise taḥrīr eyleyüp anda
Velī ‘ahd idinüp olmuş-idi ‘āzim-i ‘uḳbā
4. Cenāb-ı Ādem’iñ dünyāya kırk evlādı gelmişdi
Tevellüd itdi anlardan bütün nev‘-i beşer ḥaḳḳā
5. O kırk evlādınıñ efzalleridür Şīt-i ‘ālī-şān
Yüz otuz beş yaşında virmiş idi Rabb-i bī-hemtā
6. Vefāt-ı Hāzret-i Ādem’de ḥayli var idi insān
Nübüvvetle Cenāb-ı Şīt olındı anlara isrā
7. Zamān-ı Hāzret-i Ādem’de Ka‘be mevḳı‘i üzre
Tururdu Beyt-i Ma‘mur ḥayme dinmekde daḥı aña
8. Vefātında dinilür Ka‘be’yi yaptı Cenāb-ı Şīt
Semāda Beyt-i ma‘mur oldu Ka‘be fevḳına ilḳā
9. Egerçi Şīt ile meşhūrdur ism-i mu‘allāsı
Şaḥīḥi Şīt’dür ehl-i fezā’il eyleyür inbā

10. 'Aṭāullāh imiş ma'nāsı seriyye nice bu ismiñ
Esāmi-i 'ulāsından olur melce° dağı imlā
11. Ḥudā tenzīl idüp elli şuhuf ol zāt-ı zīşāna
Riyāzet ü hikmet ü iksir ve çok 'ilm eyledi i'tā⁷⁷
12. Toğuz yüz on iki yıl müddet-i 'ömri olur taḥrīr
Didi ba'zı müverriḥler ki biñ şehr eylemiş inşā
13. Zamānıñ ekşerisin arz-ı Şām içre idüp imrār
Defīn-i gār-ı kenz oldı diyü olmaḫdadur inbā
14. Didiler ba'zılar da ḫabr-i kūh bu ḫabīs içre
İkisi bir midür başka dimek mi olmadı eclā
15. Ziyāret eyledüm Mūşul'da da mervī olup ḫabri
Oluyor Mūşul feyz ü 'aṭā-yı Rabb-i bī-hemtā
16. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
17. Dil-i vīrāneyi Ḥaḫḫ Beyt-i Ma'mūr-ı sürür itsün
Kemāl eyler Ḥudā'nıñ Ka'be-i luṭfindan istid'ā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i İdrīs 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvetle ḫükümet ile hikmet eyleyüp i'tā
Buyurdı Ḥazret-i İdrīs'i isrā Rabb-i bī-hemtā

⁷⁷ Bu mısradā vezin bozuktur.

2. Muḥarrer ismi Uḥnūḥ olduğu ma'nāsıdır zābıt
Dinür İdrīs ğāyet ders ile meşgūl idi zirā
3. On altı yıl tūrup bī-ekl ü şūrb ü nevm ü zevciyyet
Hemān 'aql-ı mücerred itdi cism-i envārını Mevlā
4. Kālem ile kitābet hem ḥesāb 'ilmin idüp icād
Libāsı dikmegi 'ilm-i ḥurūfi eyledi peydā
5. Zuhūr itmiş idi meşrū' olan 'ilm-i nücūm andan
Ki ihdāşı değildür ittılā-yı ğayb için kat'ā
6. Nücūm u reml ile mümkin değildür ğaybı bilmeklik
Nebīdür ittılā'ı vaḥy-ile ḥāsıl olur ḥaḳḳā
7. Kemān ü tīr ü seyf ü nice harb ālātını icād
İdüp kılmışdı yüz şehir-i cesīmi himmeti inşā
8. Dinilür aşğarīdür Urfa şehri iş bu yüz şehriñ
Be-ğāyet etkıyā oldılar iman eyleyen aña
9. Olup sūy-ı Ḥudā'dan kendüye otuz şuhuf tenzīl
Niçe ḥükm ü 'ulūm anlardan olmuş idi istiḳşā
10. Ğazel itmekligi de derc olup zāt-ı mu'allāsın
Ḥudā evlād-ı Kābil üzre kıldı terbiyet-baḥşā
11. İdüp te'yyid niçe mu'cizāt-ı Ḥazret-i Bārī
Nübüvvetle yüz altmış yıl bulunduğı olur imlā
12. Ricāsıyle imāte soñra ihyā eyleyüp zātın
Buyurmışdur Ḥudā 'ālī mekāna ref'ini inbā

13. Hübüt-ı Hâzret-i Ādem'den anıñ kevne teşrîfi
Olur biñ yüz yigirmi iki yıl soñra diyü imlā
14. Yapup ihrām Mısr'ıñ ba'zısın bin yüz kırk sālî
Bilüp tūfan olacaķ hıfz için koydı kitab aña
15. Cihāndan oldı dört yüz beş yaşında ref'i eflāka
Diyü ba'zı kışaş yazmış hesāb-ı sālî bu gūnā
16. Beşinci cedd-i 'ālîsi Cenāb-ı Şît idi hem de
Nübüvvetle hilaf kılmış idi Hıllāķ-ı bî-hemtā
17. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bî-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
18. Virüp esbāb-ı feyzi Hāķķ Kemāl'i kām-yāb itsün
Muvaffaķ ide eşvāb-ı şevābı eyleye iksā

Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Nūh 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'î lün / me fā 'î lün / me fā 'î lün / me fā 'î lün

1. Dü 'ālem mefharından soñra Nūh'dur cümleden a'lā
Diyü ehl-i 'ulūmuñ ba'zısı itmektedir inbā
2. Dinür Sākib veyāhūd Yeşker idi ismi Süryānî
'Arabça Nūh dinür çün havf-ı Hāķķ'la nevhası evfā
3. Maķarrı Ba'leb'in kurbındadır yāhūd Hindistān
İder yāhūd Diyār-ı Bekr idüğün rāviyān inşā

4. İrişür Hâzret-i İdrîs'e nesli hâk nübüvvetle
Anı dört yüz yetmiş yıl mu'ahhar kıldı nūr-efzâ
5. Sinîn-i 'ömri yüz seksen olınca vahy olup nâzil
Tokuз yüz elli yıl da'vetle kıldı sa'yi lâ-yuhsâ
6. Heman yetmiş veya seksen degin zât eyleyüp imân
İderdi dâ'imâ küffâr ezîyyet ile istihzâ
7. Selâmet fülkini Hâk a'yün u vahy-ile yapdurdı
Didi hâkında (Bismillâhi mecrâhâ ve mürsâhâ)⁷⁸
8. Haber virdigi üzre emr-i Bârî olarak vârid
Zuhûra geldi tûfân âteşin tenevvürden hâkâ
9. Koyup ol fülke her zî-rûhdan zevceyn-i işnâ
Bi-iznillah ihyâ itdi hâk Nûh-ı rûh-âsâ
10. ('Ale'l-Cüdiy)⁷⁹ buyurdı fülkini Hâk eyledi işâl
Muşul câniblerinde kûh-ı Cüdî bu olur imlâ
11. Selâmet buldı râkib idi ol seksen kadar mü'mîn
Fakaç kim gelmedi dünyâya anlardan veled kaç'â
12. Cenâb-ı Âdem'in şânisi oldu Nûh übüvvetde
Ki tûfândan mü'ahhar kendüdür cedd-i beşer hâkâ
13. O seksen zâttan idi yedisi kendü evlâdı
Ekalîme oçurdup kıldı nesl-i Âdem'i ibkâ

⁷⁸ Hud 11/41

⁷⁹ Hud 11/44

14. alup küfr üzre f lke gelmedi bir oğlı ğar oldu
Buyurdu küfri iun (leyse min-ehlik)⁸⁰ diyü Mevl 
15. Cih nda iki yüz yetmiş sene t f ndan Őo ra
Yine tebliğ-i ak m-ı H d  eylerdi n r  s 
16. Dinilür türbesi uds' n civ rı kerk-i N h'dadur
Sinin-i 'ömri bin dört yüz yetmiş yıl olur inŐ 
17. TolaŐdı altı ay dört c nibini rub'-i mesk nu n
İk met itmeyüp bir yerde ol keŐti-i feyz- r 
18. Cib l-i r siy tdan kırk end ze dağı yüksek
Diyü eyler o bağr-i bi-ken rı r viy n inb 
19. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiy ya ehl-i im na
Őalat-ı bi-'aded olsun kem -yerz  bihe'l-Mevl 
20. H d 'ni  luft u c dı fülk-i albi eylesün tađliŐ
Kem l'in mağv olup t fan-ı c rmi almasun aŐl 

Na't-ı Şerif [Der]-H zret-i H d' Al -Nebiyin  ve 'Aleyhi's-Őalat  ve's-Sel m

Me f  'i l n / me f  'i l n / me f  'i l n / me f  'i l n

1. Nübüvvetle Cen b-ı H d'ı Mevl  eyleyüp isr 
Buyurmuş idi avm-i ' d'e Şer'-i H lık'ı inb 
2. T vil 'l- me kuvvetl  idi ğ yetle avm-i ' d
Cib l  zre Yemen'den Ő m'a dek t tmuŐ idi s kn 

⁸⁰ Hud 11/46

3. Cemî'î put-perest idi Cenâb-ı Hüd olup irsâl
Buyurdu dîne da'vet mu'cizâtı oldu nūr-efzâ
4. Ta'annüd ile itmişlerdi āzār u eziyyetler
Niyâz ittikte Mevlâ kıldı riḥ-i şarşarı isrâ
5. Necâtı buldı mü'minler ki ol riḥ oldu rûḥ-āvar
Ta'annüd ile inkârı idenler oldılar imḥâ
6. Yedi gice sekiz gün riḥ-i şarşar ile kâfirler
Helâka irdiler i'câz-ı naḥl-ı ḥāviye-āsâ
7. Tebâh oldu bütün dâr ü diyâr u mâlı küffârîñ
Ḥazar-ı mevti ḡudüm Ḥazret-i Hüd eyledi iḥyâ
8. Berâber cümle mü'minler daḡı itmiş idi hicret
Yazıldı medfeni de ḡazar-ı mevte oldıḡı ammâ
9. Şikâtin ba'zısı da didi küffâr olıcaḡ ihlâk
Buyurdu ümmetiyle 'azm-i sūy-ı Ka'be-i 'ulyâ
10. Vefât itmekle anda medfeni rûkn ü maḡâm beyni
Sinîn-i 'ömri de yüz elli oldıḡı olur imlâ
11. Yoluñ cünbinde Bağdâd u Muşl beyninde de ḡabri
Olup itdüm ziyâret anı da târiḡ ider inbâ
12. Egerçi ismi 'Ābir idi 'İbrâñî lisânında
Sükûniyle vaḡâr için olur Hüd ile nâm-ārâ
13. Yazar mevşûḡ olan ba'zı kütüb kim Ḥazret-i Bârî
Nice yıl eyledi ḡat'-ı maḡarla 'ibreti icrâ

14. Ki ekl ü şürbden taẓyīk̄ olmuş idi kāfirler
Tevellüd bile mefkūd oldu hayret itdi istilā
15. Yine imāna gelmekde inād itmek ile artık
Hudā ol riḥ-i şarşar ile kıldı cümlesin ifnā
16. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bî-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
17. İrişdirsün Kemāl'e gonca-i amāl-i dāreyni
Nesim-i luṭf-ı Bārī gülşen-i ḳalbi idüp ihyā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i Şālih̄ 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvetle Cenāb-ı Şālih̄'i Ḥallāk-ı bî-hemtā
Buyurdu dīnine ḳavm-i Şemūd'ı da'vete isrā
2. Şemūd ḳavmi de cāy-ı ḳavm-i 'Ād üzre oturmuşdı
Ḥazerle riḥ-i şarşardan derūn-ı kūh idi sūknā
3. Perestiş eyleyüp anlar daḫı eşnāma hattā kim
Ḳalīli oldu mü'min sâ'iri ihlāk bu gūnā
4. Ki ḳavm idüp tecemmü' didi yarılısun bu taş andan
Çıqup nāḳa toğursun idelüm imānı biz ifā
5. Du'ā itdi o taş yarıldı çıkdı nāḳa içinden
Toğurdu çoğı imān itmeyüp sāḫir didi ḫāşā

6. Var idi bir kuyu cümle şuyını içdi ol nāka
Anıñ-çün yevm-i şürbi nevbet üzre itdiler hattā
7. Dimişken (Lā-temessühā bi-sūin)⁸¹ itdiler itlāf
Yine yavrısı ol senge girüp oldı hemān iḥfā
8. Yüzi kāfirleriñ üç gün birer renge olup tebdīl
Helāk olur buyurdı ol nebī Ḥaḫḫ kıldı hep icrā
9. Semādan irdi āvaz itdi küffārı hemān ihlāk
Muvahḫidler selāmet buldı ḥıfz itdi Ḥudā ḫaḫḫā
10. İdüp ümmetleriyle ‘azm-i sūy-ı Şam o peygamber
Filistin’de oḫurdı medfeni dinmekdedür añā
11. Didi ba‘zı müfessir hicret itmişdi Ḥazarmevt’e
Ḳudūmi ile iḫyā itdi hem medfundur añā
12. Dimiş ba‘zı müfessir de buyurdı Mekke’ye hicret
Defin oldı orada kıldı ‘azm-i cennet-i ‘ulyā
13. Sinin-i ‘ömrüdür elli sekiz yāḫud yüz elli
İki yüzi tecāvüz itdiği de oluyor inşā
14. Şeh-i kevneyn’e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-‘aded olsun kemā-yerzā bihe’l-Mevlā
15. Kemāl’i fi‘l-i şāliḫ ile dā‘im eyleyüp mevşūf
Muvaffaḫ ide taḫşīl-i rızāya Rabb-i bī-hemtā

⁸¹ Hud 11/64

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i İbrāhim ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Dü ‘ālem fahri şoñra efzal İbrāhim diyü imlā
İdüp ehl-i ‘ulūmuñ ekşerisi didi bu aqvā
2. Tūlū‘ı üç biñ üç yüzle yigirmi bir sene şoñra
Hubūṭ-ı Hāzret-i Ādem‘den olduḡda ḡesāb içre
3. Eb-i müşfik dimek ‘İbrānī‘de ma‘nā-yı İbrāhim
Beşinci cedd-i ‘ālīsi Cenāb-ı Hūd olur inşā
4. Dinür Bābil‘de yāḡud Urfa‘da dünyāya teşrīf
Anı zann ile çok etfāli Nemrūd eyledi imḡā
5. Tūlū‘ında қaranlık ḡarda itdi māderi maḡfūz
Ḡazāl emzirdi anda ḡayli ṭurmışdı zülāl āsā
6. Қamerle necm vü şemse Rabb didi ilzām-ı ḡaşm için
O taḡdīr ile iskāt idi ya‘nī maḡşad-ı aḡşā
7. Buyurdi (Lā-uḡibbū‘l-āfilīn)⁸² ḡaḡḡ‘ı idüp tefhim
Didi (Veccehtü vechī)⁸³ bi‘l-vücūh itti senā ḡaḡḡā
8. Қırup eşnāmı belki ekberi kırmış aña şoruñ
Buyurdi kim anıñ ile daḡı ilzām ola a‘dā
9. Aṭınca mancınıḡ (Yā nāru kūnī berden)⁸⁴ emriyle
ḡudā ḡāyet cesīm āteşleri itdi cinān āsā

⁸² Enam 6/76

⁸³ Enam 6/79

⁸⁴ Enbiyā 21/69

10. Girüp ız'āf sinek Nemrūd'uñ enfinden yidi re'sin
Tekebbür kıldı burnından caħimi eyledi me'vā
11. Ĥalīlullāh kıldı Şām u Mısr'a hicret ü teşrīf
Düşüp bir şāh-ı sū-i қаşde itdi tevbeyi ifā
12. Ki sū-i niyyete ısrār idince Sāre ĥaққında
Vücüdı kırdı tevbe idüp oldı şifā i'tā
13. Ĥalīl-i Kibriyā ĥazretlerini vaşf idüp Qur'an
'Ulüvv-i қadrini eyler nice 'unvān ile inbā
14. Buyurdı ĥulқ ü ĥilқatde baña pek beñzeri ĥalkın
Diyü Faħr-i rusül ĥazretleri de vaşfını ĥaққā
15. İderdi Ka'be-i 'ulyāyı İsmā'īl ile tanzīm
İki mısrā'-ı himmetle o beyti kıldılar inşā
16. Binā eyler iken basdığı sengi ref' idüp Yezdān
İderdi cismin iş'ād anda naқş-i pāyi nūr-efzā
17. Zuhūr-ı zemzem oldı yādigār-ı pāy-ı İsmā'īl
İder ol beyt ü āb-ı nāb қalbe nūr-ı feyz ilkā
18. Semādan kebşi gönderdi fidā'en kıldı Ĥaққ tekrīm
Hemān der-dest icrā idi ĥaққā kışşā-i rü'yā
19. Zebīhullāh 'unvānında oldı müşterek İşĥāқ
Anıñ ĥaққında eyler ba'zılar ol kışşayı imlā
20. İkisi de Ĥalīl-i Kibriyā'niñ necl-i zīşānı
Nübüvvet ile anlar da mübeccel oldığı eclā

21. Hālī-i Kibriyā hazretleriniñ 'ömri iki yüz
Civār-ı Kuds'de kabri şehīr olmağda nūr-efzā
22. Du'ā itmekle neslinden zuhūr-ı Şeh-i kevneyni
Şalavātda kendü ile āliniñ zikri olur ifā
23. Ne şeyde arzūsı kaldığı şorıldı fevtinde
Hemān ancak namāzda kaldığın itmiş idi inbā
24. Bu arzūsı dağı ol vech-ile kendü ile ālā
Şalavāt içinde zıkr olmağlığa bā'is olur inşā
25. Şeh-i kevneyne cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
26. Koyup huccāc-veş kilki Kemāl ihrām-ı kırtāşa
Nu'ūt-ı enbiyāya yüz sürer beyt-i Hudā āsā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Lūt 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalavātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvetle mübeccel Hāzret-i Lūt olarak isrā
Buyurdi şer'-i İbrāhīm'e emr-i da'veti ifā
2. Hālī Kibriyā'nıñ ümmetiniñ maḥdūmıdur yāḥūd
Birāder-zādesidür hicreti itdi ma'an icrā
3. Hudūd-ı Şām'da yāḥūd Kirmān'ın hudūdında
Olup beş belde anda kıldı dīn-i Hālīk'ı inbā

4. Livāta olmayup dünyāda ol kavm eyledi iḥdās
Anıñ da nehyi ile nuş u pendı eyledi ammā
5. Eziyyet eylediler ekşerisi itmeyüp iman
‘Azāb-ı esr idüp küffarı ihlāk eyledi Mevlā
6. Necātı buldı Lūt’uñ ehl-i beyti ile müminler
Helāke irdi küfr üzre bulındı zevcesi zīrā
7. Hemişe enbiyā ezvāc ü nesli ehl-i ‘iffetdür
Ḥilāf-ı ‘arz u nāmus hiç bir şey olamaz ammā
8. İdenler küfri ancağ kendü kendüyi ider ızrār
Cezāsı mer’e-i Lūt’uñ da icrā oldı bu gūnā
9. Ki beldeden giderken arķaya bakmamak emr oldı
Baķup ol kāfireyi itdi aḥcārıñ biri imḥā
10. İdüp es‘ād-ı Cibril ol bilādı arza attuğda
Olup yüz biñ kişi her birlerinde oldılar ifnā
11. Bulındı ba‘zısı ḥāricde ger ol memleketlerden
Helāk itdi yağup aḥcār-ı siccin cümlesin ḥaķķā
12. Ḥalil-i Kıbriyā’nıñ nezdine varup Cenāb-ı Lūt
İķāmet itdi soñra anda kıldı cennet-i mevā
13. Sinin-i ‘ömr-i ‘ālisi şemānıñ idi bi’t-taķrib
Maḥall-i kabri içün bir rivāyet görmedüm zīrā
14. Vefātında Ḥalilullāh ile ķanda bulındılar
Diyü baķdıķlarım tārīḥlerde olmuyor imlā

15. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bî-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
16. Rızāullāh ile olur dü 'ālemde Kemāl ilhāk
Kemāl eyler kemāl-i luţf-ı Hākķ'dan anı istid'ā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i İsmā'īl 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvet ile İsmā'īl'i tebcīl eyleyüp Mevlā
Buyurmuş idi dīn-i Hālīķ'ın teblīgini ĩfā
2. Hālīl-i Kıbrīyā'nın o büyük maḥdūm-ı zīşānı
Egerçi māderi Hācer dinilür cāriye ammā
3. Olup cecdi celīl-i enbiyādan Hāzret-i Şālīh
Satılup iştirā itmişdi bir şāh eyledi ihdā
4. Hālīlullāh ol ferzend-i pür-feyzi tūlū'ında
Getürdi māderiyle Meķķe'ye emr eyleyüp Mevlā
5. Zuhūr-ı zemzem oldu yādigār-ı pāy-ı İsmā'īl
Anıñla Hācer'ın cū'ı giderdi hem olup işķā
6. Yemen'den geldi Cürhüm dinilen kavm anda oturdu
Egerçi Meķķe hālī idi oldu gün-be-gün ihyā
7. Semādan ķebşi gönderdi fidā'en kıldı Hākķ tekrīm
Hemān der-dest icrā idi hākķā kışsa-i rü'yā

8. Cenāb-ı vālideyle Ka‘be-i ‘ulyāyı bi’t-tanzīm
İki mısrā‘-ı himmetle o beyti kıldılar inşā
9. Hālīl-i Kıbrīyā’ya şūret ü sīretde beñzerdi
Şabūr u mükrim idi şıdķ-ı kavlı ü va‘di de eclā
10. Mülākāte mekān ile zamānı eylese taḥşīş
Gelecek ādemi beklerdi andan kalkmayup zirā
11. Buyurur idi anıñ belki bir işi zuhūr itdi
Olur bu gūne üç günden ziyāde tırdığı inbā
12. Sinīn-i ‘ömri yüz otuz yedi yıl hem vefātından
Tulū‘-ı Faḥr-i ‘Ālem iki biñ yüz yıl olur imlā
13. Haḫīm’e defn olındı aña dinür ḫicr-i İsmā‘īl
Cenāb-ı Hācer’iñ de anda defni oluyor inşā
14. Haḫīm ü ḫicr odur kim Hażret-i ibn-i Zübeyr anıñ
Ḥadiş ile ider beyt-i Ḥudā’dan oldığın inbā
15. Şeh-i kevneyn’e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-‘aded olsun kemā-yerzā bihe’l-Mevlā
16. Kemāl’i eyleyüp hem nām-ı İsmā‘īl gibi şādık
İde ‘ind-i İlāhisinde merzī Rabb-i bī-hemtā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i İshāq ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Nübüvvet ile oldı Hāzret-i İshāq daḥı isrā
Buyurđı dīn-i Bārī’nin o da teblīgini icrā
2. Ḥalīl-i Kibriyā ḥāzretleriniñ necl-i zī-şānı
Ṭulū‘ı Sāre’ dendür kıldı ḥaccı her sene ifā
3. Müsin olmış idiler vālideyn-i ekremeyni de
(Ve beşşernāhu) üzre ṭulū‘atın Ḥaḥḥ idicek inbā
4. Müşābih olarak şüretde de sīretde de el-ḥaḥ
Gelince lihye farḳı ḳalmadıgı oluyor inşā
5. Sinīn-i ‘ömri idi yüz yigirmi irtihālinde
Defindür vālideyniyle ma‘an olmaḳda nūr-efzā
6. Şeh-i kevneyn’e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-‘aded olsun kemā-yerzā bihe’l-Mevlā
7. Hemişe enbiyānıñ ḥürmet-i ‘ulyāları için
Ḳemāl’i şād ide feyzi ile Ḥallāḳ-ı bī-hemtā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Zül-ḳarneyn ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Yazıldı böyle Zül-ḳarneyn-i meşhūr Hāzret-i Ḥaḥḳ’a
Didi ba‘zı efāzıl enbiyādan oldıgın ḥattā

2. Nebī olmaqlığında ƙanġı zātın iħtilāf olsa
Ƙıber-i evliyādan da deġil dinmez aña aşlā
3. İrişdi ġarba şemsi bir şıcaġ t̄n-ı siyāh içre
Ġurup eyler bulup ‘adl-i Ĥudā’yı eyledi ifā
4. Varınca şarġa şemsi buldı bir ƙavme tulū‘ eyler
Ƙi itmezler tesettür ƙıldı ‘adli anda da icrā
5. ‘İmāret ġāyeti maġşūddur maġribile meşriġdan
Vuşulında ġurub ile tulū‘ı ġördi ol ġünā
6. Şimāle gitti hattā münġati‘ olmışdı Tūrġistān
İki kūhuñ öñinde buldıġı ƙavm itdi istid‘ā
7. O iki t̄ġ arasında yapup bir sedd-i müstaħkem
Fesādı oldu Ye‘cūc ile Me‘cūc’uñ heman ilġa
8. Ƙıyāmetde bozılur sedd ƙıġup Ye‘cūc ile Me‘cūc
Ƙarışur ins ü cin ile ġörinür mevceler āsā
9. Refīġ ü müsteşār-ı devlet itdi Ĥazret-i Ĥızır’ı
Olurken cüst-cū āb-ı ġayāt oldu naşīb aña
10. Dinür kendüye Zül-ƙarneyn çünki şarġ ile ġarba
İdüp icrā-yı ġükmi olmuş-idi ma‘delet ārā
11. Hem ‘ömr-i aţvel ile başġa ƙarna irdiġi içün
Hem ‘ilm-i zāhir u bāţın olındıġı içün i‘tā
12. Dinür yāħūd iki ƙarna şebih şey vardı tācında
Mehīb ü saçları iki bölükde oluyor imlā

13. Dinüp İşkender-i Yunānī ol zāt-ı mu‘allāya
Olnur başka bir İřkender-i Rūmī dađı inbā
14. Velīkin yazdı Oqyānus’da ‘Āsım Efendi kim
Değildür ismi Zü’l-ķarneyn’iñ İşkender dinür ammā
15. Ki Yunānī vü Rūmī iki İřkender dađı birdür
Diyüp anıñ edille ile tafşilin ider ifā
16. Cenāb-ı İbn-i ‘Abbas’dan rivāyet eylemişdür kim
Yemen teba‘larından idi Zü’l-ķarneyn-i dād-efzā
17. Hem ismi Şa‘b bin Rāyiş idi Hımyerrī idi⁸⁵
Diyü andan rivāyetle şağıhan eylemiş inşā
18. Bu tahķiķiñ ‘aķibinde de yine İbn-i ‘Abbas’dan
Olnmuş idi İşkender kim oldığı da istikşā
19. Haķim-i Rūmī idi ‘ālemi geřt ü güzār itdi
Diyü ānıñ dağı ta‘rifini ķılmış idi icrā
20. Cenāb-ı Ka‘ab ihbārdan da istifsār olduķda
Eşah olarak itmişdi yine bu vech-ile inbā
21. ‘Aliyyü’l-Mürtezā ģazretleriniñ ķavli de böyle
Olup sā‘ir rivāyāt-ı ķaviyyeler de var aña
22. Arası biñ toķuz yüz ile tam elli sekiz yıldur
Olur İşkender’iñ andan müađđar oldığı imlā

⁸⁵ Bu mısrada vezin bozuktur.

23. Ehādīs-i şahīḥa içre vardur gördi Zü'l-karneyn
Ḥalīl-i Kıbriyā ḥazretlerini Mekke'de ḥattā
24. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
25. Kemāl'i ḥıfz ide Ye'cūc ü Me'cūc-i münāhiden
Hemişe sedd-i taqvāyı idüp kalbinde Ḥaḫḫ aqvā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i Ya'qūb 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ü's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Olur tefhīm ḥaḫḫā kışsa-i Ya'qūb bu gūnā
Nübüvvet ḥil'at-i 'ulyāsını Ḥaḫḫ eyledi iksā
2. Cihāna şulb-i pāk Ḥazret-i İşḫaḫ'dan geldi
Benī Ken'an'a meb'ūs oldı dīni eyledi inbā
3. Tulū'ı tevem olmuş ise de 'Ayš evveli toğdı
Anıñ-çün ismi Ya'qūb oldıḡı olmaḫdadur imlā
4. 'Arabca didiler ehl-i luḡat bu ism-i sāmīye
Virildi 'İşmetullāh ile 'Abdullāh ile ma'nā
5. Kerīm idi ḥalīm ü şādık ü şābir idi gāyet
Anıñ da sīret-i 'ulyası ḥaḫḫā vālidı āsā
6. Tezevvüde o vaḫtiñ şer'i üzre cem' olup uḫteyn
Dayısınıñ iki duḫterleri zevce idi añā

7. Birinden toğdı beş mağdümü ile bir kerimesi
Birinden tal'at-ı Yūsuf'la Bünyāmin olur inbā
8. Gelüp bir cāriyeden çend mađdümü dađı gūnā
Hep evlād-ı zükürü enbiyā oldu sağıh hākkā
9. Zuhūr -ı cilve-i Hākk irtikā-yı kādri mūcibdür
Anıñ-çün olmış-idi kışşa-yı Yūsuf olur inřā
10. 'Amā olmaz nebīde Hāzret-i Ya'kūb olup bākī
Beyāz-ı za'fi tutdı dīde-i řūrileri ammā
11. Başiretle řebābet ez-ser-i-nev eyledi 'avdet
řifā geldi kıřřa-yı Hāzret-i Yūsuf olup ilkā
12. Gelüp ol pīrāhen evvel Halīlullāh'a cennetden
Giyindi nār-ı Nemrūd olduđı gün gülřen-i ra'nā
13. Hāfiyyen anı bāzū-bend içinde Hāzret-i Ya'kūb
Giderken dāder anı ile kıldı Yūsuf'a ī'tā
14. Mülākat ile mesrūr oldılar Mıřr'a idüp teřrīf
Oturdı anda hayli kıldı azm-i cennet-i 'ulyā
15. Karibdür Kuds'e kabr-i vālid ü cedd-i muallāsı
Anı da Hāzret-i Yūsuf oraya eyledi isrā
16. Vuřūlinde gelüp bir na'ş-ı dīger oldu istifsār
Bilindi 'Ays imiş bir kabre defni itmiş istid'ā
17. Vaşiyyet itdiği üzre ikisi kōndı bir kabre
Yine sa'deyniñ itdi iktirāniñ Rabb-i bī-hemtā

18. Yüz elliye qarīb 'ömr-i şeref ārāları vardur
Tevārīḡ-i selefden bi'r-rivāyet oldı istikṡā
19. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
20. Kemāl-i 'ācizi ḡıfz ide Yezdān imtiḡānından
Kemāl-i rahm u luṡf u feyzi ile eylesün iḡyā

Na't-ı Şerīf [Der]-ḡazret-i Yūsuf 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Cemī'-i ḡalk içinde kıṡṡa-i Yūsuf olup inbā
Muḡaḡḡıklar bu şüretle ider tedḡḡikini icrā
2. Vuḡū'-ı cilve-i ḡaḡḡ irtikā-yı ḡadri mūcibdür
Görindi ḡulmet-i ḡamda sürür-ı āb-ı ḡayāt āsā
3. Bilā-şek 'afv olındı zelle-i iḡvān-ı Yūsuf hep
Budur ḡavl-i saḡīḡ itdi nebī mecmū'ını Mevlā
4. Olup ilkā-yı cübbüñ şabrı ile ḡubb-ı ḡaḡḡ müzdād
ḡudā ol ḡāhı cāh-ı i'tilā itmiş idi ḡaḡḡā
5. Zeliḡā kıṡṡasında (hemme) dimeḡ ḡaḡḡ-ı pākinde
Firāri ḡaşd idüp itdi dimeḡdür nefsinı ibrā
6. Degildür iḡtiyārı hem de hem ancaḡ tabi'idür
ḡavidür 'işmeti bürḡān-ı Bārī eyledi aḡvā

7. Bilā-şübhe hevāya uymadı Şiddīk-ı ‘ālī-şān
Zünüb-ı emrāzı görmez enbiyānıñ hiç biri aşlā
8. Seḥāb-ı subḥına mestūr oldu mihr-i cism-i sāmīsi
Çıkup burc-ı mekārım üzre oldu ḥalkā nūr-efzā
9. Devā oldu belā-yı kaḥṭa re‘y-i feyż arası
Söz etdi birine reşk eylese feyż-i maṭar ḥaḳḳā
10. Ḥuşūşā mu‘cizātın gördi çok adam idüp imān
Şeh-i Mısr’ıñ da imān itdigi olmaḳdadur imlā
11. Görüşdi vālideynin itdi cāy-ı eşrefe es‘ād
Buyurdu aḥvesi-çün ‘afvı vālid ile istid‘ā
12. Taḥıyyet ile ta‘zīm idi secde çün o eşnāda
Buyurdu vālideyn ü dāder anı inḥinā icrā
13. ‘İbādet için olsa kıble dimeḳ Ḥazret-i Yūsuf
Ḥaḳīkatde yine Allāh’adur ol secde de maḥzā
14. Zelīḥā oldu taṭlīḳ iḥtiyār oldu ‘amā geldi
Du‘āsıyla şebāb ‘avdet idüp oldu yine bīnā
15. Anı kendü tezevvücle şeref-yāb u be-ḳām itdi
Ḥilāfet ile soñra Mısr’a bi’z-zāt oldu luṭf ārā
16. Ki Mısr’ıñ şāhı fevt olup yirine geçdi bir kāfir
O da mürd oldu kendü mülk-i Mısr’a oldu ‘adl-efzā
17. Sinin-i ‘ömri oldu yüz yigirmi irtihāl itdi
Ḥalīfe eyledi dāderlerinden birini añā

18. Ahālī hāl-i ātīyi şorınca böyle didi kim
Devām itdükce dīn üzre Hūdā eyler sizi a'lā
19. Düşünce şoñra sū'-i fi'le teslīḥ olarak Fir'avn
İder envā'-ı zulm ile ulūhiyyet daḥı da'vā
20. arındaşım olan Lāvī'niñ evlādından ol demde
Gelüp Musā ḥalāş eyler diyü kılmış idi inbā
21. Ahālī na'ş-ı Yūsuf'la teberrük niyyetin idüp
Hacer tābūt ile Nil'iñ içine koydılar ammā
22. Kelīmullāh dört yüz yıl mü'ahḥar nezd-i Ya'küb'a
Getürdi defin itdi öyle emr itmişdi Hāḫḫ zīrā
23. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
24. Kemāl'i urtarup āh-ı hevādan sicn-i nefsinden
'Aziz-i Mışr'ı dāreyn ide Hāḫḫ feyziyle bil-ihyā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Eyyūb 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nebīdür Hāzret-i Eyyūb buldı irtikā ḥāḫḫa
Zuhūr-ı cilve'i Hāllāḫ-ı bī-çün oldı feyz-efzā
2. Olup oḫ ḥaste līkin olmadı bādī-i istikrāh
Nebīniñ ḥiç birinde olamaz müstekrehāt aşlā

3. Yıkılmağ ile mekteb on dört evlâdı fevt oldı⁸⁶
Nice emvâli varken der-‘ aqab Hakk kıldı hep imhâ
4. Begâyet sūziş üzre her birin şeytân idüp ihbâr
Yine eylerdi dâ'im şabr u şükri pîşe-i ‘ulyâ
5. Dinür bu ibtilânın bâ'is-i aqvâsı da İblîs
Dimiş idi ne'am gitse 'ibâdet eylemez evfâ
6. Görüp birkaç câhil on sekiz yıl haste oldığın
Didiler belki 'indallâh mağzûb oldu bu hâşâ
7. İştükdüde du 'â itdi didi Hakk (festecebnâ leh)⁸⁷
İdüp (ürkuż bi-riclik)⁸⁸ ile mâ'-i bāridi peydâ
8. Hemân şihhat bulup çok sîm ü zer yağdı bulutlardan
Hep evlâdı dirildi oldu bir mişli dağı i 'tâ
9. Yine kırk yıl sehvâvet ile teblig-i risâletle
Olinca sinni toksan üç buyurdu cennet-i me'vâ
10. Zamân-ı ibtilâsı on sekiz yıl oldığı ma'lûm
Anın ref'inde sinni yüz diyü olmağdadur inşâ
11. Olinmiş soñra da yüz yıl mu'ammer olduğu taħrîr
İki yüzden bile 'ömri ziyâde oluyor imlâ
12. İķâmetgâhı Havrân'da Sebîne şehri olmuşdı
Orada kabri de ol âb yanında şeref-pîrâ

⁸⁶ Bu mısradâ vezin bozuktur.

⁸⁷ Enbiyâ 21/88

⁸⁸ Sâd 38/42

13. Yazılır māderidür Hāzret-i Lūt'uñ kerimesi
Olur 'Ays bin İshāq cediti oldığı dağı inşā
14. Raḥīme zevcesidür Hāzret-i Yūsuf anıñ cediti
İderdi ḥaste iken de be-ḡāyet ḥidmetin ifā
15. Dimişdi itme ḥidmet pīr şeklinde gelüp şeytān
Anı redd itdi kıldı Hāzret-i Eyyüb'a da inbā
16. Cevābında gelürse hiç şoḥbet itme dimişdi
Melā'ik hey'etinde geldi didi yine ol gūnā
17. Tekellüm itdigi-çün oldu muḡber-i ḥātır Eyyüb
Kasem itmiş idi yüz deḡnegi urmaqlığı ammā
18. Ḥudā vahy eyleyüp yüz dāne buḡday şapını urdı
Taḥayyürde idi te'vīl kıldı Ḥālīk-ı yekṭā
19. O āb-ı kām-baḡşā şimdi iki çeşmedür anda
Gelürler ḥasteler virür şifāyı Rabb-i bī-hemtā
20. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
21. Kemāl iḡsāna muḥtac imtiḥān olmaḡdan 'ācizdür
Nebīler ḥürmeti-çün Ḥaḡḡ ide luṭfın heman icrā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Şu‘ayb ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Nübüvvetle Şu‘ayb’ı Medyen’e Hakk eyleyüp isrā
Buyurmuş idi şer‘-i Hālîk’ın teblîgini ifā
2. Bozılmış idi miqyāl ile mizān eyledi nuşhı
Kelām-ı kibriyā vaşf-ı celîlin eyliyor inbā
3. İdüp Aşhāb-ı Eyke put-perestlik hem de kat‘-ı rāh
Aña da dīni teblîg itdi pendî eyledi ammā
4. Olur mervî ki biñ yetmiş zevāt imān itmişdi
‘Azāb yaklaştı anlar gitdi küffār itdi istihzā
5. Olup küffār-ı Medyen şayha-i Cibrîl ile ihlāk
Buluğdan oldı Eyke kâfirini üzre nār ilkā
6. Yine vahy oldı mü‘minlerle itdi Medyen’e ‘avdet
Nüfüs ü rızkı tekşir itdi Mevlā eyledi ihyā
7. Mübārek çeşminiñ za‘fi egerçi oluyor mervî
‘Ama olmaz nebîdür ‘ayb u noqşān olamaz aşlā
8. Bekā’da keşret itmek ile Cibrîl itdi istizāh
O za‘fiñ kuvvete tebdîlinde kıldı istikşā
9. Didi bā’ış Bekā’ya hasret didār-ı Bārî’dür
Anıñ gayri murādı olmadığın eyledi inbā

10. Tecemmü' eyleyüp Res nām kavī üzre daḥı bir kavm
İderler idi 'ömri put-perest olmaḵ ile ifnā
11. İdince dīne da'vet itmeyüp anlar daḥı ĩmān
Diyāriyla beraber ḥasf itdi Rabb-i bī-hemtā
12. Kelīm-i Kibriyā ḥazretlerini eyledi dāmād
'Asā nezd-i celīinde idi oldu aña i'tā
13. Yedi yıla resīde olup anıñ Mısr'a teşrīfi
Buyurdi kendüsi teşrīf bezm-i cennet-i 'ulyā
14. Şufed'de ḵabr-i pür-feyzi Ḥutayn-nām ḵaryede yāḥūd
Maḵām u zemzemiñ beyninde olduğı olur imlā
15. Ḥalīl-i Kibriyā ḥazretlerine irişür cecdi
Olur Tevrāt'da Miḵāil ismi olduğı inşā
16. Dinür Medyen o şehre kim gelür Mısr'a sekiz ḵonak
Ḥalīlullāh bünyād itdigi de oluyor inbā
17. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
18. Kemāl ayrılmasun dünyāda mīzān-ı şerī'atden
Ki 'uḵbāda mevāzīni şevāb ile ola imlā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Mūsā ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Dü ‘ālem mefharından soñra Mūsā cümleden a‘lā
Diyü ehl-i ‘ulūmuñ ba‘zısı itmekdedür inbā
2. Anı zanneyleyüp eṭfāli Fir‘avn eyledi i‘dām
Büyütdi kendü yanında muḥabbet virdi Ḥaḳḳ zīrā
3. Ḥudā emriyle bir şandūka koydı māder-i pāki
Buradı Nīl’e itdi beyt-i Fir‘avn’e Ḥudā isrā
4. Cenāb-ı Āsiye kim mer‘e-i Fir‘avn idi līkin
Oluyor nesl-i pāk-i enbiyādan oldığı inşā
5. Vücūdi süst olup Fir‘avn’in ašlā olmadı vuşlat
Buyurdi Āsiye bunu oğullık eylemek aḥrā
6. Getürdi murzi‘alar hīç birinden almayup soñra
Gelüp kendüsi arza‘ eylemişdi māder-i Mūsā
7. Kelīm-i Kibriyā ḳasd itmemişdi ḳatl-i ḳıbtīyi
Murādı zarb iken Mevlā ḥayātı eyledi imḥā
8. Nebīlerden Şu‘ayb ḥāzretleriniñ oldı dāmādı
Ki gitdi Medyen’e oldı yine Mısr’a şeref-baḥşā
9. Gelürken Ṭūr’da oldı (Kelāmullāh) ile talṭīf
‘Āşā-yı saṭvet arası olurdu (Ḥayyetün tes‘ā)⁸⁹

⁸⁹ Tāhā 20/20

10. Yed-i beyzâsıdur mihr-i ziyâ-efzâya reşk-âvar
Anıñ haqqındadır (min-ğayrı sū'in âyeten ührâ)⁹⁰
11. Refîk itdi nübüvvetle idüp Hārūn'ı Haqq tebcîl
Anı (Eşrikhu fî emrî)⁹¹ ile kılmışdı istid'ā
12. O iki mu'cizeyi gördi Fir'avn itmedi imān
İdüp maḥmūl siḥre topladı sāḥirleri ammā
13. İderken siḥri anlar her ne koymışlarsa meydāna
Hemān ejder olup yutdı 'āşā-yı Hażret-i Mūsā
14. İdüp sāḥirler imān eyledi Fir'avn ısrārı
Yedi def'ada oldı başka başka mu'cizāt icrā
15. Ki tūfān u cerād u kehle hem de ḳurbağa vü ḳan
Gelüp küffārı tażyîk itdi yine olmadı aşgā
16. Cenāb-ı Āsiye ızhār-ı imān eylemek ile
Şehīde idicek Fir'avn itdi nūr-ı Haqq ihfā
17. Behište bākire gitdi dü 'ālem mefḥarı anda
Tezevvüc idecek oldığı da ḳavl-i eṣaḥ haqqā
18. Nisā'-ı 'ālemeyniñ efzali dōrt olaraq anıñ
Birisi işbu zāt oldığını eyler ḥadiş inbā
19. Ḥudā şaḳḳ itdi baḥri arz-ı yābis eyledi ka'rin
Selāmet ile geçdi cümle ḳavm-i Hażret-i Mūsā

⁹⁰ Tâhâ 20/22

⁹¹ Tâhâ 20/32

20. İdüp ta'ķīb Fir'avn ile ķavmi anda ğarķ oldu
Yine ķıldı Kelīmallāh gerçi hicreti ammā
21. Ğazā emri olunca ħavfa zāhib hep oldılar ķavmi
Ħudā tırdurdu bir ŗahrā iķinde kırķ yıl ħaķķā
22. Kelīm-i Ħaķķ yine Tūr'a ğidüp Tevrāt nüzül itdi
Orada kırķ gice tırdığını Ķur'an ider inbā
23. Dalālet virmişidi Sāmiri' icli yapup zerden
Çalışdı men'e Hārūn līķ tıpdı ba'zılar añā
24. Kelīmullāh o'icli yaķdı te'dībāt daĥı oldu
Buyurdu Sāmiri'ye (Lā misāse)⁹² ile cezā icrā
25. Ki herkes Sāmiri'yi ķoğdı ķavl-i lā misās ile
Kime tıķınsa derĥāl oldu sıtma'ileti peydā
26. Nüzül-i men ü selvā ile ķavmi eyleyüp it'ām
'Aŗā urdu ħacerden on iki'ayn eyledi icrā
27. Egerçi Ħazra teŗrīf eylemişdi ba'zı'ilm iķün
Yine ķadr-i celīlü'ŗ-ŗānı fā'ik oldığı eclā
28. İdüp maķtūlı iĥyā bir inek zebĥi ile Yezdān
Hem anıñ ŗāĥibi efķar idi oldu o da iĥyā
29. Ħudā ĥusf eyledi Ķārūn'ı kim itmiş idi baği'y
Ne rütbede ğanı'oldığı da meŗhūrdur ħaķķā

⁹² Tāhā 20/97

30. Yazılır Hâzret-i Mūsā'nıñ 'ömri yüz yigirmi yıl
Mübârek merkâdı Kuds'e qarîb ü müştehir hâlâ
31. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyâya ehl-i îmâna
Şalât-ı bî-'aded olsun kemâ-yerzâ bihe'l-Mevlâ
32. Kemâl'i Tûr-ı feyziñ eylesün nûriyle Hakk mesrûr
Hemişe şûr u şerden dûr kılsun eyleyüp i'lâ

Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Harûn 'Alâ-Nebiyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm

Me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün

1. Olındı Hâzret-i Hârûn na'tı böylece inşâ
Nübüvvetle mübeccel kıldı hakkâ Rabb-i bî-hemtâ
2. Kelîm-i Kibriyâ'dan üç sene evvel tülû' itdi
Aña Mevlâ mu'ayyen itmiş idi ayrılmadı kaç'â
3. Ma'an teblîğ-i dîn itdi o iki dâder-i zîşân
Vefâtına degin birlikde olmuşlar idi hattâ
4. Gidince Tûr'a sâ'ir mevkı'a zât-ı Kelîmullâh
Mehâmmî rü'yete tevkîl ider idi anı hakkâ
5. Hilâfete umûrı ümmetiñ evlâd-ı Hârûn'a
Ola tefvîz dimişdi rihletinde Hâzret-i Mūsâ
6. Vefât-ı Hâzret-i Hârûn andan bir sene aqdem
Tevârih yüz yigirmi iki yıl 'ömrin ider imlâ

7. O iki dāder ü evlād u mensübātı birlikde
Gezerken bi't-teşādūf gördiler bir ġarı bu ġunā
8. Ki bir tahtıñ kenārında muħarrer idi bu tahtıñ
Boyu kime muvāfıksa ġazırlanmıř dimek añā
9. Muvāfıķ olarak ġaddine rıħlet eyledi Hārūn
Bu bābda ba'zı kimse sū'-i zannı itdiler ammā
10. Hevā üzre melā'ıķ cism-i Harūn'ı o taht üzre
Götürüp kendü rıħlet eyledigin itdiler inbā
11. Cenāb-ı Cābir itdi kim rivāyet Ĥazret-i Hārūn
Medīne'de olup ġaste buyurdu cennet-i me'vā
12. Didi hem dāmen-i kūh-ı Uħud'da cāy-ı maħşūřa
Defīn olmuş ki kendüsi vaşıyyet itmiş ol ġunā
13. Ĥilāfet eyledi maħdūmı 'izār a'lem ü ezhed
Anıñ neslinden ayırdı ġüne ba'zı enbiyā ġaķķā
14. şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
řalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
15. Kemāl-i feyz u luşfiyle Kemāl'i kāmyāb idüp
Mu'ini eylesün dīn-i mübīniñ Rabb-i bī-hemtā

Na't-ı řerīf [Der]-Ĥazret-i Ĥızr 'Alā-Nebıyyinā ve 'Aleyhi's-řalātü ü's-Selām

Me fā 'ı lün / me fā 'ı lün / me fā 'ı lün / me fā 'ı lün

1. Cenāb-ı Ermiyā olmuş mülaķķab Ĥızr ile zırā
Ĥurı toprāġa oşursa yeşil otlar olur peydā

2. Eşah kavle göre Sam bin Nūh'a irişüp nesli
Hālī-i Kibriyā'dan oldı evvel vāşıl-ı dünyā
3. Rivāyet oldı çend Esmā'-i 'ulyāsı dağı līkin
Laķabla ya'ni Hızr ile teşehhür eyledi hālā
4. Didi erbāb-ı fazlıñ ekserisi anı peygamber
Hayātı da cihāndan ref'-i Kur'an'a degin aķvā
5. Nebī olmaķlıđında ķanđı zātıñ iştibāh olsa
Kibār-ı evliyādan da değil dinmez aña haķķā
6. Ferīdūn'ıñ zamānında idi Fāris mülūķinden
Emīr olmışdı Zül-ķarneyn'e böyle oluyor inşā
7. Bulup mā'-i hayātı nūş itmiş oldığı mervī
Hayātında olur ehl-i taşavvuf ittifaķ-efzā
8. Beşer gerçi muħalled olamaz āyet ile menşūş
Kimi evvel kimi soñra vefāt itmekdedür eclā
9. Hayāt üzre bulınsa Hızr olur idi nebī zā'ir
Diyü güyā hadīs oldığı olmuş ise de imlā
10. Buħārī'niñ şürūhında bu mevzū' oldıđı zāħir
Ne mümkin Şeh-i kevneyn'i ziyāret itmemek haķķā
11. Semāvāt üzre hālā Hāzret-i 'İsā vü İdrīs'i
Cihān içre dağı İlyās ü Hızr'ı kıldı Hāķķ ihyā

12. İmām-ı Şāfi'î dimiş vefāt-ı Faḥr-i 'ālemde
Daḥı Hızr eylemişdi ehl-i beyte ta'ziyet ifā
13. Enes ḥazretlerinden bu ḥadīsi Ḥazret-i Ḥāriḡ
Rivāyet eylemişdür idelüm maẓmūnını imlā
14. Qarada Hızr'ı deryāda idüp İlyās'ı Ḥaqq me'mūr
İkisin sedd-i İşkender'de her şeb cem' ider Mevlā
15. İdüp ifā-yı ḥac ü 'umre her yıl mā'-i zemzemden
İçer bir şürbe bir yıl bu ğidādur anlara zīrā
16. Dü 'ālem mefḥariniñ ḥīn-i defninde daḥı mevcūd
Diyü kılmış 'Aliyyü'l-Murtaẓā ḥazretleri inbā
17. Yazarlar Ermiyā'yı başqa Hızr'ı başqa ba'zılar
O kul üzre de itdüm başqa na't-ı Ermiyā inşā
18. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
19. Kemāl'i Hızr-ı tevfiķāta Rabb'im eylesün nā'il
Nümā-yı feyzi bulsun kalb-i hoş ki gül-sitān āsā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i Yūşā' 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvetle Cenāb-ı Yūşā' bin Nūn olup isrā
Kelīm-i Kibriyā'dan soñra itdi müstakīl ifā

2. Didiler çok müfessirler ki Yūṣā' ve'l-Yesa' birdür
Lisān-ı 'İbrî'de ismi Yesa' idi anıñ zîrā
3. Didi ba'zı müfessirler de anlar iki peygamber
Ki Hızkıl ḥazretinden ṣoñra oldu Elyesa' isrā
4. Muḳaddem Ḥazret-i Mūsā Cenāb-ı Hızr'a gitdükde
Berāber bulunan zāt oldu Yūṣā' ḥazreti inṣā
5. Ḥalīfesi on iki Ḥazret-i Mūsā'nıñ ammā kim
O mümtāz olarak itdi (Fetāhu) ile Ḥaḳḳ inbā
6. Kelīm-i Kibriyā'nıñ aṣlı da hemṣire-zādesi
Olur tilmiz-i ḥāṣ eşrefi olduğu da imlā
7. Kelīm-i Ḥaḳḳ vefāt itmişdi Tih eyyāmı bitdükde
Çıḳup kavmiyle arz-ı Şām'ın oldu fethi hep icrā
8. Eriḥā şehri feth olur iken vaḳt-i ḡurūb irdi
Du'āsıyla zevāl-i ṣemsi tevkīf eyledi Mevlā
9. Yazar ba'zı kıṣaṣ mecmū'-ı arz-ı Şām'ı feth iden
Güneş için du'ā iden de bi'z-zāt Ḥazret-i Mūsā
10. Dinilür yüz yigirmi altı sinn-i Ḥazret-i Yūṣā'
Mu'arre'de defin olmaḳlığı mervā olur ammā
11. Ḥaleb ḳurbında da sā'ir maḥalde de olup mervī
Müverriḥler olurlar medfeninde iḥtilāf-efzā
12. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bî-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā

13. Kemāl'i ide mihr-i bî-zevāl-ı nuşret-ile Hakk
Şeb-i mevt irmeden şehr-i Reşād'ı feth idüp ihyā

Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Hızkîl Alâ-Nebiyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ü's-Selâm

Me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün

1. Nübüvvetle hilâfet Hâzret-i Hızkîl'e bi'l-i'tâ
Vefât-ı Hâzret-i Yūşa'dan oldu şofra o isrâ
2. Aña 'işyân itmek ile kavmi viridi Hakk tâ'un
Nice biñ kes firâr itmişdi havf-ı mevt ile ammâ
3. Bi-hüküm-i naşş-ı (Mütü sümme ahyâhüm) olup ihlâk
Yine ihyâ buyurmuş idi Hakk mecmü'ını haqqâ
4. Ki hayli gün arası geçmiş iken Hâzret-i Hızkîl
Yine ihyâlarını eylemişdi Hakk'dan istid'â
5. Dinilür Hâzret-i Ya'küb'uñ odur teyze-zâdesi
Olur lîkin nebîre-zâdesi olmak kavî inşâ
6. Vücüd-ı pâki şehr-i Hille ile Kûfe beyninde
Defîn olduğunu da eyliyor târihler inbâ
7. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyâya ehl-i imâna
Şalât-ı bî-'aded olsun kemâ-yerzâ bihe'l-Mevlâ
8. İki 'âlemde hiç bir vech-ile Hakk itmeyüp ma'tün
Kemâl-i feyz ile itsün Kemâl-i ahkârı ihyâ

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i İlyās ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ü’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Nübüvvetle mübeccel Hāzret-i İlyās daḥı ḥaḳḳā
Dinür İlyās ü Elyāsın ikisi bir dimek añā
2. İrür üç vāşıṭayla Hāzret-i Harūn’a nesli hem
Vefāt-ı Hāzret-i Hızkıl’da kılmışdı Ḥaḳḳ isrā
3. Tapardı Ba‘lebek’de Ba‘le ya‘nī bir puta küffār
Anıñ nehyiyle kıldı dīn-i Rabb-i ‘ālemi inbā
4. Abā idüp ezā itmekle küffār içre қаht oldı
Nice nice belāya da giriftār oldılar ḥaḳḳā
5. Zārūrī idüp iman kırtılınca itdiler ric‘at
Buyurdı Hāzret-i İlyās kendin rūḥ-veş ihfā
6. Ḥalīfe kıldı ta‘yīn Elyesa‘ ḥāzretlerini kim
Refīḳ-i ḥāş vü tilmīzi idügi oluyor imlā
7. Şabāvetde dinür fevt olmuş-iken Hāzret-i Yūnus
Du‘ā itmişdi İlyās eyledi ihyā yine Mevlā
8. Beşer gerçi muḥalled olamaz āyet ile menşüş
Kimi evvel kimi şoñra vefāt itmekdedür eclā
9. Semāvāt üzre ḥālā Hāzret-i ‘İsā vü İdrīs
Cihān içre daḥı İlyas ü Hızr’ı kıldı Ḥaḳḳ ihyā

10. Enes hazretlerinden bu hadisi Hazret-i Haris Rivayet eylemişdür idelüm mazmünını imlā
11. Karada Hızr'ı deryāda idüp İlyās'ı Haqq me'mur İkinin sedd-i İşkender'de her şeb cem' ider Mevlā
12. İdüp İfā-yı hac vü 'umre her yıl mā'-i zemzemden İçer bir şürbe bir yıl bu gıdādur anlara zīrā
13. Rivāyet eyleyüp yine Enes'den Kāzī Beyzāvī İder tefsiriniñ içinde işte böylece imlā
14. Ki idüp Mefhar-ı 'ālem'le şöhet Hazret-i İlyās Buyurdu ümmet-i Şāh-ı rusül'den olmağ istid'ā
15. Ta'amı eyledi hatm-i risālet ile birlikde O tefsir-i mu'allādan olur tafşilen istinbā
16. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
17. Hudā İlyās ü Hızr'ı baħr ü yer üzre idüp terfīk Kemāl-i feyz ile kılsun Kemāl-i 'acizi ihyā

Na't-ı Şerif [Der]-Hazret-i Elyesa' 'Alā-Nebiyinā vü 'Aleyhi's-Şalātü's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvetle olındı Elyesa' hazretleri isrā Buyurdu ol daħı teblīg-i dīn-i Hālīk'ı İfā

2. Cihāna nesl-i pāk-i Hāzret-i Hārūn'dan geldi
Mükennā İbn-i Aḥṭub ile odur vālidī zīrā
3. Yazarlar ba'zılar isminde lāmı şeddelü meftūḥ
Yine yā ile sīn ḥarfīn idüp fethā ile imlā
4. Hālīfe eylemişdi zāt-ı pākin Hāzret-i İlyās
Nübüvvet ile andan şoñra isrā eyledi Mevlā
5. İki vaqt-i kaḥṭ içre du'ā itdi yağup bārān
Zemīne tozu şaçdırdı noḥūdı kıldı Hāḫḫ peydā
6. Bulındı kavmi gāh īman ü gāhī irtidād üzre
İderken bi'şetinden şoñra niçe mu'cizāt icrā
7. Nihāyet Hāzret-i Zülkif'le tefvīz-i hilāfetle
Buyurdu kendü 'azm-i gülistān-ı cennet-i 'ulyā
8. Sinīn-i 'ömri ile medfūnı ḥaḫḫında bir kavli
Taḥarri' itmiş oldıgım tevārīḥ itmiyor inşā
9. Egerçi ba'zıları Zülkifl ba'zılar dahı Hıẓr'ı
Didiler Elyesa'dur olmuyor kat'icesi imlā
10. Bu Zülkifl ile birdür başkadur Qur'an'da zıkr olan
Diyüp ba'zılar oldı Elyesa' iki dimek ammā
11. Eşahhı yazdıgımız üzre Zülkifl olarak başka
Cenāb-ı Elyesa'aña hilāfet eyledi i'tā
12. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā

13. Kemāl'in ḥāḳ-i ḳalbinde ğubar-ı ḳasveti Yezdān
Nihāl-i feyze bi't-tebdīl ḳılsun ğulistān asā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥāzret-i İřmōil 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Olur bu vech-ile na't-ı Cenāb-ı İřmōil imlā
Nebīdür emr ü nehy-i Ḥāḳḳ olurdı andan istinbā
2. Ğazā için melik naşbın taleb itmiş idi ḳavmi
Didi Ṭālūt'a mülk-i Rabb-i bī-çün eyledi i'tā
3. Melik naşb olduğına dāl olur tābūt inzālī
Diyü itmişdi iḥbār oldu nāzil ḳavmine ḥāḳḳā
4. Getürdiler melā'ik taşıyup tābūtı kim anda
Kelīmullāh ü Hārūn'dan baḳıyye var idi eşyā
5. Ğazāda Ḥāzret-i Dāvūd Cālūt'ı idüp i'dām
Ḳalīl iken zafer-yāb eyledi mü'minleri Mevlā
6. Cenāb-ı İřmōil'ın elli üç sāl olarak 'ömri
Maḥall-ı defni pinhān olduğın eyler ḳışaş inbā
7. İrişür Ḥāzret-i Hārūn'a anıñ nesl-i pāki de
Sinīn-i 'ömri kırḳ idi nübüvvet olacaḳ i'tā
8. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā

9. Kemāl'i düşmen-i nefis ü hevāya ide Hakk ğālib
Kemāl-i nuşret ü feyziyle imdādı idüp icrā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Dāvud 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Nübüvvetle hilāfet Hāzret-i Dāvud'a bi'l-i'tā
İkisini daħı birlikde haqqā eyledi ifā
2. Onuncı cedd-i 'ālī-şānı idi Hāzret-i Ya'kūb
Otuzken sinni Cālūt'ı ğazāda eyledi ifnā
3. Hālīfe itdi Hakk otuz sekiz yaşını geçdükde
Buyurdi çend yıl soñra nübüvvetle ziver i'tā
4. Maħall-i hayme-i Musā'ya yaptı Mescid-i Kuds'ı
Buyurdi soñra itmāmın Süleyman hāzreti haqqā
5. Muhiqq u mübtili temyiz iden zencir olup nāzil
Tebeyün itdi sā'ir mu'cizātı da güneş āsā
6. Hādışde a'büdiyyet oldu 'unvān-ı celilinden
Bütün 'ömrin 'ibādet ile imrār itdi bu günā
7. Ki bir gün sā'im ü bir gün olup sā'ir 'ibādetde
Oturup dā'im ehl-i faqr ile olurdu dād-efzā
8. 'İbādet ü hükümet ile nuş u emr-i beyyine
İdüp eyyām-ı taqsım eyledi aña göre icrā

9. Rızā-yı nāsi taḥḳīḳ eyledi kendin tutup maḥfi
Dinledi cümleden ezher cihet efzal ider ammā
10. Ta'ayyüşde medāri beyt-i mālden olmasa enseb
Bunı gūş eyleyince beyt-i mālden almadı ıat'ā
11. Yapup teymürdan bi'z-zāt zırhı soñra bey' idüp
Anıñla bi't-ta'ayyüş itdi ehl-i fakra da i'tā
12. Mübārek destine aldıǵı anda nerm olup teymür
Degildi nāre ḥācet nūri eyler idi mūm-āsā
13. Oıurken ḥüsn-i şavt ile Zebūr'ı tırdı bād u āb
Şifā bulur idi derḥāl yüz yıllıḳ olan marzā
14. Cibāl ü tayrı teşḥīr eylemişdi Ḥālīḳ-ı bī-çün
Ma'an tesbīḫi eylerler idi kendü ile ifā
15. Bilā-şek Ūryā keyfiyyeti kizb oldıǵı için
Degil te'vīle muḥtāc oldı böyle şıḫḫati inşā
16. Nesāyi' aırabāsı Ūryā ile bozışdılar
Aña 'aıd olmayup kendü buyurmuşdı ıabül ammā
17. Aña mev'ūd iken 'aıdı tezevvüc zelle 'add oldı
Meleḳler ıışsa-i na'ce ile itdi gelüp imā
18. Ḥudā 'afv eyledi bundan 'ibāret zellesi işte
Ḥikāyetde olamaz mā-'adāsı iftirā maḥzā
19. Nebiyullāh'dur na't-ı mu'allāsı daḫı menşüş
Dönüp emrāzi görmez enbiyānıñ ḥiç biri aşıā

20. Dinür aqvā olan kavle göre yüz yıl idi 'ömri
İder Kıuds'e defin olduğunu ehl-i kışaş inbā
21. Olurken defni kuşlar geldi halka sāye-bān oldu
Hevā germ olduğundan oldu böyle mu'cize peydā
22. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
23. Hādīd-asā Kemāl'ın kalbi kāsī ise de Yezdān
Bilā-nār-ı 'uqūbet eylesün ışlāh ile ihyā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Süleymān 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. Oluyor na't-ı Süleymān bu gūnā imlā
Ki nübüvvetle hilāfet aña oldu i'tā
2. Eyliyor vaşfını Kur'ān-ı celīlū'l-'unvān
İkisi ile ma'an itdi 'ibādet evfā
3. Mantıku't- Tayr'ı buyurmuşdı cemī'an tefhīm
Eyledi bādū-şeyātini de teşhīr Hudā
4. Rub'-ı meskūniñ olup çār ciheti hükminde
Feleğ altındaki halk olmuşıdi rām aña
5. Yine zenbīli yapup kūt-ı hālāl itmişdi
Giyinür idi 'abā oldu refīk-i fuqarā

6. İki aylık yire bir gice ile bir gündüz
Rih-i 'āşaf ile teşrif iderdi haqqā
7. Naql ider idi hemān her nireye emr itse
Cümle erkānını 'askerlerini de hattā
8. Hıdmet eylerler idi cinn ü şeyātın dağı
Bākir ırmāğını da eyledi Yezdān icrā
9. Qal'alar ile temāşīli de yaptı anlar
Hem de kazgān u saḥān tağlar ile havz-āsā
10. Şüret ol vakt ḥaram olmadığı içündür
Eylemişlerdi temāşīli o gūnā inşā
11. Hāşılı eylediler bahren ü berren hıdmet
Kaçsalar eyler idi zarb ile ḥabsi icrā
12. Nāme irsāl iderek Hüdhd ü Belkīs'a
Dür iken tahtını bir anda getürdi haqqā
13. Getüren Āşaf veyāḥūd melā'ikden idi
Kendü olduğımı da eyledi imlā fuzalā
14. Dīn ile oldu şeref-yāb bilā-şek Belkīs
Kendüye 'ağdı dağı kavlı-i eşaḥ ü aqvā
15. Emr-i inşası olup Mescid-i Quds'ün itmām
Mekke'ye 'azmi dağı oldu kavıyyen inbā
16. Ba'zılar anı vefāt eylediginden soñra
Oldı itmām diyü itdi beyān u imlā

17. Kışsa-i nemle dinür Şām tarafı şahrāda
Oldı Tā'if tarafında diyerek de inşā
18. Ol gün ordū-yı Süleymānī idi esb üzre
Nemleniñ kavli dahı bādī-i şükr-i Mevlā
19. Biñ kadar esb olarak emr-i cihāda ihzār
Anlara baqdı güneş itdi gurūbı ammā
20. Kılmamış idi ikindiye veyāhūd virdi
Mağrib olmaqsızın eylerdi be-her gün ifā
21. Yine şems itdi rücū' anı edā eyleyerek
Kıldı ol esbleri vaqf u guzāta i'tā
22. Vaqf olındığı için sākına i'nākına da
Dağlar urdı olur böyle şahihān inbā
23. Tahtınıñ başkasına geçdigi de kizb-i şariḥ
Olamaz kavli-i (Fetennā)⁹³ ya da başqa ma'nā
24. Ki anıñ böylece tefsir-i şerifi işte
İdelim bir de şahihān bu hadisi imlā
25. Ki Süleymān didi erhāme inüp şulbünden
Olacak bu gice toksān mücāhid peydā
26. Öylece hāşıl olurdı dise inşāallāh
Dimedi anıñ için itmedi Mevlā i'tā

⁹³ Tāhā 20/85

27. Bu hadīs yazılarak dindi o ŧeb bir oğlu
Oldı bī-rūh idi taht üzre burađdı Mevlā
28. Hağk-ı pākinde budur ŧive-i Rabbāniyye
Enbiyāya olamaz ğayr-ı sezā ŧey aŧlā
29. Mescid-i Kuds'i veyāhūd dīger hayrātı
Yapdurur iken idüp 'azm-i gülistān-ı beķā
30. Bilerek fevtini tırdı o bināya karŧu
Rıhletinde dağı olmağlığı içün inŧā
31. Müttekī idi 'aŧāsına vefāt itdükde
Cin dağı bilmedi eğl olmayıcağ iŧbu 'aŧā
32. Oldı itmām o binā rıhleti ma'lūm oldu
Elli üç yıl oluyor müddet-i 'ömri inbā
33. Pederi Hażret-i Dāvūd ile bir kabır içre
Yāhūd oturđıđı beyt içre defin dinür aña
34. Bahr-i Kızum'da olan bir ađa yāhūd ŧam'da
Diyerek iŧbu rivāyeti yazarlar 'ulemā
35. Fağr-i kevneyn'e nebiyyīn ile her mü'mine de
İde bī-ħad ŧalavāt ile tađiyyātı Ğudā
36. Mürdan pāy-ı cerād olduğı-veŧ dest-āviz
İŧbu nazmıyla Kemāl itdi Süleymān'ı ŧenā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Loḡmān ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Buyurdi Hāzret-i Loḡmān’a Mevlā hikmeti i‘tā
Devā-yı nuşhını Ḳur‘ān-ı ‘ālī-şān ider inbā
2. Nebī olmaḡlığında ḡanḡı zātın iḡtilāf olsa
Kiber-i evliyādan da deḡil dinmez aña aşlā
3. Birisi işte anlardan bu zāt-ı pür-şerefdür kim
İder ba‘zı efāzil enbiyādan oldıḡın inşā
4. Hılāfet olarak teklīf andan i‘tizār itdi
Ricā-yı ‘āfiyet kılmışdı virdi hikmeti Mevlā
5. Nübüvvet olmuş istimzāc yine i‘tizār itmiş
Diyü ehl-i ‘ulūmuñ ba‘zısı itmekdedür imlā
6. Kölelik zıştı-yi şüret rivāyet itdi ba‘zılar
Nebī ise bu sözler bī-esās oldıḡıdur eclā
7. Mu‘āşır Hāzret-i Dāvud ile çok enbiyā ile
Mübārek ḡabri Remle cānibinde oluyor inbā
8. Ṭaleb itdükde üstādi ḡoyunuñ atyeb-i cismin
Lisān u ḡalbini derḡāl buyurmışdı aña i‘tā
9. İdüp soñra ḡoyunuñ aḡbeş-i a‘zāsını maṭlūb
Yine ḡalb u lisānın virdiḡinde oldı istinbā

10. Didi bunlar eger atyeb olursa andan atyeb yok
H̄abīs̄ olur ise anlar olurlar ekreh-i a'zā
11. Bunuñ gibi nice nice neşāyih̄ eyleyüp irād
Tevāriḥ̄ içre anlardan birer miqdār olur inşā
12. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
13. Şifā-yı 'avn ile Rabb-i ḥakīm itsün Kemāl'i şād
Devā-yı 'afv-ı emrāz-ı zünübın eylesün imḥā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i Yūnus 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. Ḥazret-i Yūnus'a Ḥaḫḫ itdi nübüvvet i'tā
Ninova mevlididür bi'seti de oldı aña
2. Ninova'dur Muşul'uñ qarşusu anda gerçi
Dīne da'vetle buyurmuş idi sa'y-i evfā
3. Yüz yigirmi biñ ahāliden ikisi imān
Mā-'adāsı idiyorlardı 'inād ile ezā
4. Kendü gitdi didigi ebr u 'azāb itdi zuhūr
Bulmadı dergehine geldi ahālī ammā
5. Cümle teblīḡ buyurdığına imān iderek
Qalmadı ebr u 'azāb oldı oradan imḥā

6. Kendüsi gelmeyerek itdi sefīneye rekūb
Bir büyük māhīyi sedd itdi o fülke Mevlā
7. Ehl-i fülk eyledi kendülerin ‘arz ol semege
Hîç birine dağı göstermedi rağbet kaç‘ā
8. Hāzret-i Yūnus’a felek itdi o māhi kendin
Nuṭka gelmek ile de oldı tesellī baḥṣā
9. Ebḥarı ka‘rına dek gezdigi de mervīdür
Hıfz idüp rūhı gibi māhī-i pākīze edā
10. Başka ḳavle göre gezdi semegiñ ağızı açık
Re’si baḥr üzre idi pencerele fülk āsā
11. Reşk ider baḥre felek oldı o māhi māhī
Mihr-i zātından olup muḳtebes nūr u ziyā
12. Virdi hoş rāyiḥa ol ḥūta ki marzā-yı semek
Tā ḳıyāmet günine dek bulur anıñla devā
13. Çekdi dürdāne-i tesbīḥi zihī deryādan
Giçirüp silk-i ḳabūle didi Hāḳḳ (Necceynā)⁹⁴
14. Eyliyor şūret-i tesbīḥini Ḳurān beyān
İsm-i a‘zām didi ḥāḳḳında Resūl-i dü serā
15. Vāşıl-ı sāḥil olunca şecer-i yaktini
Hāḳḳ idüp ḥayme-i ḥazrā gibi ḳıldı Mevlā

⁹⁴ Enbiyâ 21/88

16. Ol şecer meyvesine raġbet-i Faħr-i kevneyn
Aña mebnî idügin itdi ħadîşî inbā
17. Oradan ‘avdet idüp kavmini kıldı şādān
Emr-i dāreynde itdiler itā‘at ħaġġā
18. Faħr-i ‘ālem buyurur böyle eħādîşinde
Baṭn-ı ħūt olmış-idi Yūnus’a mi‘rāc-ı Ĥudā
19. Zā‘ir-i kabri anıñ zā‘ir-i kabrim gibidür
Diyerek türbesi ma‘lūm dimek oldı ħālā
20. Zā‘ir-i kabrime çün didi şefā‘at vācib
Anı züvvārı daġı öylece eyler ihyā
21. Buyurur itmeye söz Yūnus’a tafzîl beyti
Didi mi‘rācda teşbîh dimekdür ‘ulemā
22. Bunı fehm it ki müsāvāt nübüvvetle ma‘an
Enbiyā birbirine oldı mufazżal ħaġġā
23. Bā-ħuşuş bizlere Mevlā didi ħayr-ı ümmet
Şübhesiz cümle nebîden de nebîmiz a‘lā
24. Medfeni Kuds’e yakın karye-i Ĥilmūl dinilür
Ninova olması ħaġġında rivāyet-i aġvā
25. Nūr nāzil oluyor çok kişi ħālā görüyor
Ĥāriķu’l-āde nice şeyler oluyor peydā
26. Rıġlet-i Ĥazret-i Mūsā’dan anıñ rıġletine
Var sekiz yüz seneden çok diyü oldı imlā

27. Neslidür Hâzret-i Hârûn veyâ Hâzret-i Hüd
Mâderi idi veyâhüd pederidür mettâ
28. Faḥr-i kevneyn'e nebiyyîn ile her mü'mine de
İde bî-ḥad şalâvat ile taḥiyyâtı Hüdâ
29. Ola maḳbûl ziyâretle deḫâlet itdüm
Mücib-i feyz-i Kemâl ide Cenâb-ı Mevlâ

Na't-ı Şerîf [Der]-Hâzret-i Şa'yâ' 'Alâ-Nebiyyinâ ve 'Aleyhi's-Şalâtü ve's-Selâm

Me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün

1. Kışaşda böyle taḥrîr oldı na't-ı Hâzret-i Şa'yâ'
Nebîdür ḳavmine teblîğ-i dîni eyledi ifâ
2. O ḳavmiñ şâhı fevt olmaḳda iken 'ömri bi't-tezyîn
Ḥaber virmişdi miḳdârın ma'mûr oldı ol gûnâ
3. Hücûm itmışdi Bâbil şâhı Sencârîb çok 'asḳerle
Taḳarrüb eyledi Ḳuds-i şerîfiñ şehrine ḫattâ
4. Ḥaber virmişdi kendü ḳavmine kim ol Nebiyyullâh
Bu şeb-i mecmû'ını ihlâk eyler Rabb-i bî-hemtâ
5. Faḳat 'ibret için şultân-ı Bâbil olmayup hâlik
Tutulur baş nefer a'yânı birlikde olup ibḳâ
6. Heman öyle helâk oldı gelüp ferdâsı gün müjde
Çıḳup şâh ile baş a'yânı ḫayâ tıtdılar ammâ

7. Hüdā'nıñ hikmetiyle ol nebīniñ kavmi içinde
Zuhūr itdi 'adāvet birbiriyle itdiler gavgā
8. Ki vaqti geldi kavmiñ şāhı rıhlet itdi 'uqbāya
Mülk bulmaq huşuşında nizā'ı itdiler peydā
9. İki kum ağaca birleşin didükde bir oldu
Nizā'ı kavminiñ içinde Mevlā itmedi imhā
10. Buyurdi vahy-i Hakk üzre egerçi nuşh gün-ā-gün
Dālālet dillerin bend itdi te'sīr itmeyüp hayfā
11. Şehīd itmeklige de kıldılar cür'et ma'āzallāh
Halel gelmez yine hiç kadr-i 'ālī-şānına haqqā
12. Zuhūr-ı şīve-i Hakk irtikā-yı kadri mūcibdür
Anıñ haqqında da oldu vuķū'ı işte bu günā
13. Olup Hādūs yāhūd Buhtunaşşar anlara teslīt
Kimi oldu esīr ü ekşerisi katl ile imhā
14. Olinmişdur rivāyet ism-i Şa'yā' çend şūretle
İderler evvelinde ba'zılar bir elfi de inşā
15. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
16. Hüdā hıfz ide qalbiñ kasvetindendür cemād ehven
Kemāl'ın 'aql u nefsi hayra olsun ittiḥād-efzā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Ermiyā ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Cenāb-ı Ermiyā’yı Hāḡḡ nübüvvetle idüp isrā
Buyurmuş idi dīn-i Hālīḡ’iñ teblīḡini īfā
2. Ta‘annüd ile īmān itmemişdi ḡavminiñ şāhı
Ezā vü ḡabse cür‘et itdi taḡlīş eyledi Mevlā
3. Muḡaddem Hāzret-i Şa‘yā’yı itmişdi şehīd ol ḡavm
İkisi-çün mücāzātı buyurdu Rabb-i bī-hemtā
4. Olup Hārdūs yāḡūd Buḡtunaşşar anlara taslīḡ
Kimi oldu esīr ü ekşerīsi ḡatl ile imḡā
5. Cenāb-ı Ermiyā’ya Ḳuds’e ‘avdet emr idüp Yezdān
Buyurmuş idi ma‘mūr olıcaḡ oldıḡını inbā
6. Hārāb gördüḡde Ḳuds’i nice ma‘mūr olıcaḡ dirḡen
İmāte itdi yüz yıl şoñra yine eyledi ihyā
7. Hūdā’niñ ḡudretinde iştibāh itmek ne mümkindür
Nice olur diyü keyfiyyetin itmişdi istinbā
8. Bunı līkin ‘Üzeyr’iñ ḡaḡḡ-ı ‘ālīsinde olmışdur
Diyü tafsīl ile eyler şīḡātīñ ekşeri imlā
9. İrişür Hāzret-i Hārūn’a nesl-i pāki anıñ da
‘Üzeyr idi dinür bir ḡavle göre Ermiyā ḡattā

10. Didiler ba'zılar da Ermiyā'yı Hızır ile birdür
Mu'āsır idi yāhūd evvel idi Hāzret-i Şa'yā
11. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bî-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
12. Nebiler hürmeti için kemāl-i feyz idüp ihsān
Kemāl'in kalbini ma'mūr itsün Rabb-i bî-hemtā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Zülkifl 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. Zıkr idüp Hāzret-i Zülkifl nebilerle Hudā
Müntehab olduğımı naşş ile itdi inbā
2. İhtilāf olsa nebî olmasa bir zātın
Evliyā içre büyük olduğu artık evlā
3. Anların işte biri zāt-ı şeref-āyātı
Enbiyādan didiler anı da ba'zı 'ulemā
4. Buldı Zülkifl ile şöhet ki kefālet itdi
Çend şüretle kefāletleri oldu inşā
5. Elyesa' hazreti kavminden idüp istifsār
Didi kim kağıñız eyler bu huşuşātı edā
6. Rüz u şeb şā'im u kār'im olarak tāt ile
Raḥm idüp mü'mine 'unf u gāzab itmez aşlā

7. Anları H azret-i Zülkifl iderek der'uhde
Cümlesin itdi h alife olup el-hak ifa
8. Yüz neb'i dağı hıfz itmiş-idi a'dadan
Bu sebep ile yine anda kefalet ecl 
9. Dinilür H azret-i Eyy b'un odur mağd mı
İsmi Beşr idi neb'i eyledi R m'a Mevl 
10. Didiler h hişimiz üzre mu'ammer olalum
İdelüm H k k'a 'ibadati bunu eyle du'a
11. Öyle olmişdi du'ası ile l kin  oğalup
Oldı meskin ile me'kelce şu'ebet peyd 
12. İstediler ki yine eski uş l 'avdet ide
H k k i'ade iderek hikmeti oldu ecl 
13. Öyle çok 'ömri rec  ile tekeffülden içun
Yazılır olduğı Zülkifl ile şohret-efz 
14. H azret-i Elyesa'in o dinür ibn-i 'amm 
Ya'ni ba'zısı rivayeti'n yazıyor bu g n 
15. Zeķeriyy  didiler ba'zıları Zülkifl'e
Ya'ni kim ikisi bir z t diyü eyler inş 
16. Ba'zısı da didi Zülkifl ile İly s birdür
Bilür ancak ki anı'n şişhatını da Mevl 
17. Zeķeriyy  ile İly s neb'idür bi-şek
Öyle bir olsa dağı şübhe olunmaz aşl 

18. Enbiyā merķad-ı ‘ālisi bilinmez kaç‘ā
Türbe-i sāmiye-i Fahr-i risālet eclā
19. Feyze nā‘il olarak niyyet ile zā‘irler
Rabb-i ‘ālem buyurur ecr u şevābı i‘tā
20. Dinilür Hāzret-i İlyās hayāt üzre muķīm
Medfen-i re‘s-i münir Zeķeriyā-yı şebhā
21. Türbe-i Hāzret-i Zülkifl’de oldum zā‘ir
Ergānī’niñ ceyili üzre oluyor inbā
22. Fahr-i kevneyn’e nebiyyin ile her mü‘mine de
İde bī-had şalavāt ile taḥiyyātı Hudā
23. Nefsine gerçi kefāletde Kemāl ‘ācizdür
İde her ḥālde işlāḥ ile Hāķķ kām-revā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i ‘Üzeyir ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. İdüp tāriḥler na‘t-ı ‘Üzeyir’i böylece imlā
İder ba‘zı efāzil enbiyādan oldığın inşā
2. Nebī olmaķlığında kaçgı zātın iḥtilāf olsa
Kibār-ı evliyādan da değil dinmez aña aşlā
3. Hāreb gördükde Kud’sü nice ma‘mūr olacak dirken
İmāte itdi yüz yıl soñra ihyā eyledi Mevlā

4. Hūdā'nıñ kudretinde iştibāh itmek ne mümkindür
Nice olur diyü keyfiyyetin itmişdi istinbā
5. Bi-emr-i Hāḡḡ nazar itdi himārına ki tağılmış
Yine toplandı cismi eyledi Mevlā hayāt i'tā
6. Rūḡūb itdi derūn-ı beldeye teṣrīf-sāz oldı
Bulup bir pīrezen kendüyi gerçi eyledi inbā
7. Didi ḡātūn 'Üzeyir oldıḡı ki iṣbāt lāzımdur
Bilür mi ki du'ā itse ḡabūl eyler idi Mevlā
8. O ḡātūnuñ gözi görmez ayaḡı tutmaz olmışdı
Hemān itdi du'āyı meṣy idüp oldı yine binā
9. İrā'e eyledi yüz on sekiz yaşında maḡdūmın
Görüṣdi iştibāhın eyledi anıñ daḡı imḡā
10. Muḡaddem Buḡtunaṣṣar cem' idüp Tevrāt'ı bi'l-iḡrāḡ
Unudıldı bulunmaz olmuş-idi nüṣhası ḡattā
11. Huṣūṣā ehl-i dīn içre fesād olmuş idi zāhir
Buraḡup Hāḡḡ'ı iderlerdi bāṡıl şeyleri icrā
12. Hūdā ref' eylemişdi müṣtehir tābūtı kim anda
Kelīmullāh ü Hārūn'dan baḡıyye var idi eṣyā
13. Ḳırā'et itdi ezberden ta'allüm itdiler ḡavmi
Hemān oḡudıḡı üzre idüp Tevrāt'ı hep inṣā
14. O tābūt itdi 'avdet buldılar içinde Tevrāt'ı
Tamāmıyle muvāfiḡ geldi taṡbīḡi olup ifā

15. Veyāhūd Hāzret-i Şa‘yā defin itmişdi bir Tevrāt
Bulındı oқudığı üzre oldı bi’t-tamām eclā
16. Anıñ-çün ba‘zısı dımiş idi haқqında İbni’İllāh
Cenāb-ı Hālıq-ı bī-çüne bu da iftirā haқqā
17. İdüp işbu hayātında da dīni elli yıl teblīğ
Buyurdı soñra ‘azm-i gülistān-ı cennet-i ‘ulyā
18. İrişür Hāzret-i Hārūn’a anıñ nesl-i pāki de
Tevārīh eyliyor қabri setir oldığını inbā
19. Şeh-i kevneyn’e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-‘aded olsun kemā-yerzā bihe’l-Mevlā
20. Kemāl’iñ itdi a‘dā-yı ma‘āsı қalbini taḥrīb
İde ma‘mūr u ābādān luḫf-ı Rabb-i bī-hemtā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Danyāl ‘Alā-Nebıyyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Nübüvvetle cenāb-ı Danyāl’a Rabb-i bī-hemtā
Buyurdı ḫikmet ü ta‘bīr ve her bir ‘ilmi de i‘tā
2. Zuhūr -ı rūhı Haқq’da ḫatḫ ile meşgul olur idi
Anı derk itmeyenler remle ḫaml itmiş idi ammā
3. Nücüm u reml ile mümkin degildür gaybı bilmeklik
Nebīdür itḫlā‘ı vaḫy ile ḫāşıl olur haқqā

4. Mecūsī Buhtunaşşar uds'ü istilāda ol zātı
Esir itmişse de hakında kıldı hürmet evfā
5. Yine ammā ki dīn-i pākine mebnī gāzab idüp
Sehāb-ı habs ile mestūr kılmış idi mihr-āsā
6. Unutdı bir 'aceb rü'yā görüp gāyet merā itdi
O hem rü'yāyı bildi hem de ta'bir eyledi eclā
7. Didigi üzre geldi 'alına ta'bir de çıdı
Zuhūr-ı Fahr-i kevneyn'i de anda eyledi inbā
8. Cenāb-ı Danyāl'a Buhtunaşşar eyleyüp ta'zīm
Yine erkānı azāb itdi līkin itmedi aşgā
9. Puta kim secde itmez ise nāra atmağı tertīb
İdüp hasedler itdi bu vesīleyle anı ilkā
10. Baardı Buhtunaşşar gördi āteş itmedi te'sīr
Çağırdı kendü emri olmadığın söyledi ammā
11. Yine rü'yā görüp unutdı anı da su'al itdi
Bilüp rü'yāyı ta'bir itdi çıdı ol daı haā
12. Ki Buhtunaşşar'ı mesh eyleyüp çok dürlü hayvāna
Helāk itdi sinekle mişl-i Nemrūd 'āıbet Mevlā
13. Yirine geçdi oğlu ibtidā hürmet idüp gerçi
Esirler koyvirildi şoñra azdı vālidı-āsā
14. Cenāb-ı Danyāl'ı diñlemez idi görışmezdi
Yazılı bir kesik el geldi yine kıldı Ha ahfā

15. Görüp ol desti kendüsi ile erkânı da qorqup
Cenâb-ı Danyâl'dan itdi haqq ma'nâsın istinbâ
16. Bunuñ ma'nâsı Mevlâ tartdı a'mâliñ hafif geldi
Saña şevket'inâyet kıldı şükri itmediñ ifâ
17. Tağılur saltanat üç güne dek ihlâk olursuñ sen
Buyurdıqda taħaffuz itdi lîkin oldu bu gūnâ
18. Ki gâyetle emîn oldığı kimse pās-bān iken
Helâk itdi urup dördinci gice bilmeyüp aña
19. Tūlū'-ı Danyal'dan Buhtunaşşar qorqarak iqdām
Kesüp çocuqları Fir'avn-āsâ eyledi imhâ
20. Buradı hıfz için bir meşelikde māder-i pāki
Virüp bir şir şiri itdi bir şir hıfzını icrâ
21. Hudâ bu vech-ile perverde itdi zāt-ı zîşânın
Nübüvvet ile her ilmi de şoñra eyledi i'tâ
22. Zamân-ı Hâzret-i Fâruq'da mağrib içre Sūs şehrin
İdince fetħ ü teşhîr eş'arı ya'nî Ebū Mūsâ
23. Kūnūz-ı pādişāhan-ı selefde bir ota görüp
Kilidiñ açdı buldı anda bir cism-i şeref-ārâ
24. Ehâlisi didiler Danyâl'ın cism-i pākidür
Ki kaħt olduqda Bābil'den olup teşrifi istid'â
25. Qadūmiyla gidüp kaħt oldu nice nice luḡ-ı Hāḡḡ
Niyāz olup ku'ūdı tırdı oldu 'āzim-i 'uqbâ

26. Egerçi bir muşibet gelse istimdād olur andan
Hemān def' iderek Mevlā selāmet eyliyor i'tā
27. 'Ömer hāzretleri emr itdi şer'-i Aḥmedī üzre
Olup ğasl ile tekfīn ü şalāt-ı na'şı da ifā
28. O şehriñ bir münāsib mevki'inde oldı defni de
Ter ü nāze tavīlū'l-kāme oldıĝı olur inbā
29. Yazılmış enbiyādan vālididür Ḥāzret-i Hızkīl
Sinīn-i 'ömr-i 'ālīsin tevārīḥ itmeyür imlā
30. Ziyāret eyledüm Mūşul'da da mervī olup ḳabri
Oluyor Mūşul feyz ü 'aṭā-yı Rabb-i bī-hemtā
31. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
32. Ḥudā hıfz iderek her ḥālde nār-ı meşā'ibden
Kemāl-i 'ācizi feyz-i celīli eylesün ihyā

Na't-ı Şerīf [Der]-Ḥāzret-i Cercīs 'Alā-Nebiyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün / me fā 'ī lün

1. Rivāyet oldı na't-ı Ḥāzret-i Cercīs bu gūnā
Nebī olmaḳlıĝında iḥtilāf olmaḳdadur inşā
2. Zamān-ı Ḥāzret-i 'İsā'dan aḳdem mı mu'ahḫar mı
Müverriḫler anı da iḥtilāf üzre ider inbā

3. Filistīn'de idi çok zāt itā'atle idüp īmān
'Adū ol cānibi ammā ki şoñra itdi istilā
4. Puta tapmak bulup Şām u muzāfātında pek kuvvet
İderdi gevher-i īmānını mü'min olan ihfā
5. Buyurdi Muşul'a hicret egerçi Hāzret-i Cercīs
Velīkin anda da gördi dālālet olarak aqvā
6. O esnāda bulunmuş idi şāh-ı put-perest anda
Put kim secde itmezse iderdi āteşe ilkā
7. Naşihat itdiği-çün çok ezālar itdi Cercīs'e
Elem çekdirmez idi Hāzret-i Hallāk-ı bī-hemtā
8. Yedi yıl ibtilāda kaldı kaç def'a şehīd oldı
Yine her def'asında Rabb-i 'ālem eyledi ihyā
9. Mu'azzeb olduğın görmek taleb itmişdi küffārīñ
Mübāreḳ rūhınıñ kabzın dahı kılmışdı istid'ā
10. Du'āsı bir de böyle oldı benden şoñra her kim ki
Kemāl-i hüzn ile yād ide ismim şād ide Mevlā
11. Yağup āteş semādan müşrikini yakdığın gördi
Şehīd itdi gelüp müşrikleriñ ba'zıları anā
12. Necātı buldılar hep himmetiyle eyleyen īmān
Hudā ebr ü selāmet ile maḥfūz eyledi ḥaḳḳā
13. Nebī olmaḳlığında ḳaḅgı zātın iştibāh olsa
Kibār-ı evliyādan da deḡil dinmez aña aşlā

14. Ziyāret eyledüm Mūşul'da mervī olarak kabri
Oluyor Mūşul feyz ü 'aṭā-yı Rabb-i bī-hemtā
15. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
16. Hemīşe her nebī vü her velīniñ hürmeti için
Kemāl-i 'ācizi dilşād kılsun Hāl-ı yeḳtā

Na't-ı Şerīf [Der]-Hāzret-i Zekeriyā 'Alā Nebiyyinā ve 'Aleyhi's-Şalātü ve's-Selām

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. Kıldı tebcīl Cenāb-ı Zekeriyā'yı Hudā
Kavmine itdi nübüvvet ile teblīg-i Hudā
2. Raḥmet-i Hāḳḳ'ı beyan eyledi Qurān-ı 'azīm
Nice bir necl-i kerīm istedigini bi'l-inbā
3. Va'd-i Hāḳḳ olmuş-iken eylediği istifhām
Kudretullāhı değil bilmediginden hāşā
4. Pīr iken mi olıcaḳ 'avdet idicek mi şebāb
Diyü der-hātır idüp kılmış-idi istikşā
5. Bir de şükrānelige āyet-i maṭlūb iderek
Hāḳḳ'a teşbīḥ ile üç gün dimedi söz aşlā

6. Pîr iken Hâzret-i Yahyâ'yı Hüdâ kıldı kerem
Müstakillen olunur na'tı anıñ da inşâ
7. İtdi isnâd Cenâb-ı Zekerıyyâ'ya Yehûd
Bî-peder 'âleme geldikde Cenâb-ı 'İsâ
8. İşbu 'azv ile şehîd itmege kalkışdılar
Bir ağaç açılarak anı çağırdı hattâ
9. Dâhil olduğda kapanmışdı dıraht ammâ kim
Bir ucu dâmeniniñ olmamış-idi ihfâ
10. Gördiler ol şeceri biçüp 'ıyâzen billâh
İtdiler anı şehîd itmege cür'et hayfâ
11. Ba'zı kavle göre Yahyâ'yı şehîd itmek için
İbtidâ anı şehîd eylediler ol günâ
12. Lîk 'akîbinde şehîd olmasıdur gayr-i şahîh
Kendüden soñra verâşet ile kılmışdı du'â
13. Bu verâşet dahı 'ilm ile nübüvvetde idi
Naşş-ı pâkiñde me'elinden olur istikşâ
14. Şîve'i Hâzret-i Hâkık kadre terakķî viriyor
Oldı hâkıkında vuku'ı dahı öyle imlâ
15. Neseb-i pâki Süleymân nebîye irişür
Altı yüz yıl kadar olmağda arası inbâ
16. Medfeni re's-i mu'allâsı dinür şehr-i Haleb
Zâ'ir oldum ide maķbûl Cenâb-ı Mevlâ

17. ‘Ömrünüñ müddeti yüz sâle qarib oldıgını
İdiyor ba‘zı tevārīḥ beyān u inşā
18. Faḥr-i kevneyn’e nebiyyīn ile her mü’mine de
İde bi-ḥad şalavāt ile taḥiyyātı Ḥudā
19. Enbiyā ḥürmetine ide Kemāl’i şādān
Dā’imā luṭfı ile Rabb-i raḥīm-i a’lā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Ḥazret-i Yahyā ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
(Fā ‘i lā tün) (fa ‘lün)

1. Oldı tebcīl nübüvvetle Cenāb-ı Yahyā
Ol daḥı kavmine eyler idi teblīḡ-i Ḥudā
2. Kavminiñ şāhına bir duḡteri men‘ eyledi kim
‘Aḡdi cā’iz olamaz şer‘-i İlāhī’de añā
3. Şāh itdirdi şehīd anı ‘ıyāzen billāh
Ḥūn-ı ‘ālīsine gelmezdi sükūnet aşlā
4. Re’s-i sāmīsi daḥı didi deḡildür cā’iz
Nezdine celb idicek şāh-ı dālālet-peymā
5. Geldi çoḡ ‘asker o kavmi o kadar kesdi kim
Oldı ol ḥūn-ı mu‘allāda sükūnet peydā
6. Buḡtunaşşar dinilür gerçi o ‘askerde re’īs
O muḡaddem idi bu başkası idi ḥaḡḡā

7. Ol zaman her şeh-i seffâki de Buhtunaşşar
Dinilürmiş tabiri itdi beyân u imlâ
8. İsmi Şâbūr idi yâhūd ki Hârdūs olarak
İşbu şâr aḥzı için geldiği olur inşâ
9. Ba'zılar da didiler Kuds'i idince maḥşūr
Kesdi fethinden ümîdi gidicekdi ammâ
10. İntikâmın alalum didiği için soñra
Der- 'aḳab ḳal'ayı hedm itdi Cenâb-ı Mevlâ
11. Şive-i Hâzret-i Hâḳḳ ḳadre teraḳḳî viriyor
Hâḳḳ-ı Yahyâ'da vuḳû'ı oluyor ol günâ
12. Sinn-i sâmisî otuz iki veyâhūd kırḳ beş
İdügin eyledi târiḥ beyân u inbâ
13. Tıfl iken lu'be çocuklar çağırup viridi cevâb
Lu'b için mi nebî ḥalk itdi Cenâb-ı Mevlâ
14. İtdi beş nuşḥı bu şüret ile teşbîḥ ü beyân
İdelüm cümlesiniñ bunda me'âlin imlâ
15. Evvelâ şırḳ aña benzer ki kişi ḳölesine
Virerek meskeni sermâyede itse i'tâ
16. Ki ticâret iderek kendü ta'ayyüş itsün
Fazla-i ribḥi faḳaṭ eyleye teslîm aña
17. Ol ḳöle fazla-i ribḥi de aña virmeyerek
Ġayrıya eylese i'tâ nice olur 'acabâ

18. Şāniyen kaᅇᅇi muᅇallī ki ᅇuᅇū‘ eylemiyor
Aña benzer ki kiᅇi ᅇāha idüp istid‘ā
19. ᅇāh aña nāzır iken ᅇālını ‘arz eylemeyüp
Baᅇsa eᅇrāfına maᅇᅇūdı olur mı aᅇᅇā
20. Şālīᅇen emr-i taᅇadduᅇ aña beñzer ki kiᅇi
Düᅇmene olsa eᅇir itse aña ᅇat‘ bahā
21. Ol ‘adüv memleketinde ᅇalıᅇup ücret ile
Ne ᅇazansa virüp evvelce bulur nefse rehā
22. Rābi‘an zıᅇr-i İläᅇi daᅇı bir ᅇıᅇn-ı ᅇaᅇin
Giremezler aña a‘dā-yı ᅇeyāᅇin aᅇlā
23. ᅇāmisen emr-i ᅇıyām oldu siper insaña
Zaᅇm-ı a‘dādan ider nefsi ᅇıyānet ᅇaᅇᅇā
24. Her nebī cümle menāᅇiden olup ‘ıᅇmetde
Eylemez müddet-i ‘ömrinde egerᅇi icrā
25. Gelmedi fikrine de ᅇāzret-i Yaᅇyā’nın ᅇıᅇ
ᅇehveti olmadıᅇın ba‘zılar itdi inᅇā
26. Re’s-i ‘ālīsi ᅇᅇir olduᅇı ᅇām iᅇre defn
Cism-i sāmisine medfen diniliyor ᅇaydā
27. Yed-i pür-luᅇı da Beyrüt’da rivāyet olnup
Zāir oldum ide maᅇbül Cenāb-ı Mevlā
28. Faᅇr-i kevneyn’e nebiyyin ile her mü’mine de
İde bī-ᅇad ᅇalavāt ile taᅇıyyātı ᅇudā

29. İde ikmāl-i Kemal ‘afv ile noqşānımı Hāḡḡ
Rīḡ-i sermāye-i dil böyle nu ‘ūt-ı ‘ulyā

Na‘t-ı Şerīf [Der]-Ḥāzret-i ‘İsā ‘Alā-Nebiyinā ve ‘Aleyhi’s-Şalātü ve’s-Selām

Me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün / me fā ‘ī lün

1. Dü ‘ālem mefḡarından soñra ‘İsā cümleden a‘lā
Diyü ehl-i ‘ulūmuñ ba‘zısı itmekdedür inbā
2. Cenāb-ı Meryem’üñdür vālidı ‘İmrān kim nesli
Süleymān nebī ḡāzretleri olmaḡdadur inşā
3. Kelīm-i Kibriyā’nıñ vālidiniñ ismi de ‘İmrān
İki ‘İmrān arası biñ sekiz yüz yıl olur imlā
4. Tūlū‘ itmişdi Meryem ḡanne’dan kim o da eşrāfdan
Togınca Mescid-i Aḡsā’ya itdi nezr içün i‘tā
5. Hemişe ‘ind-i Hāḡḡ’dan vaḡtiniñ ḡayrıdaki erzāḡ
Gelüp dil-sır iderdi ni‘met-i cennet-i bī-hemtā
6. Müfesser (Rūḡanā)⁹⁵ Cibrīl ile Ḳur‘ān-ı zī-şān’da
Gelüp nefḡ itdi ḡaml-i pāki anıñ iledür ḡaḡḡā
7. O nafḡi fevḡ-i pīrāhen veyāḡud āsitinden
Diyüp ehl-i ‘ulūm ḡamlī toḡuz māḡ eyledi inşā
8. Tūlū‘ında dirāht-ı yābisi ḡış mevsimi Yezdān
İdüp pūr-meyve-i ter menba‘-ı āb oldu nev-peydā

⁹⁵ Şuarā 26/193

9. Şafiyullāh-asā geldi (kūn)⁹⁶ emriyle bī-vālid
 Toğup (Fi'l mehd)⁹⁷ iken ben 'abdiyim Hakk'ın didi hattā
10. Otuz yaşında virildi nübüvvet rütbesi līkin
 Nebī olacağın bilmekle kıldı anı da inbā
11. Huşūşā kıldı İncil'in nüzūlin ol zamān ihbār
 Anıñ da kendüye soñra nüzūl itdigidür eclā
12. Olur mı hiç evlādı tezevvüc mi ider Hālīk
 Cemī'an cins-i vāhid olması lāzım gelür zīrā
13. Kadīm iken imārāt-ı hudūs isnād olur mı kim
 Tecezzī eylemek şehvet bulunmak olamaz hāşā
14. Yormaz nefh-i rūhi Hazret-i 'İsā için taḥşīş
 Nice āyet ile taḥrīh ider Hallāk-ı bī-hemtā
15. Cenāb-ı Ādem'e nefh eyledi bī-vālidin iken
 Beyān itdi ki herkes nefh-i rūh ile olur ihyā
16. İlāh ancak odur başka İlāh olmak değil kābil
 Ki şirketle fesādı arz u eflākın olur haḥkā
17. Şerīk-i Hakk egerçi dinse zā'iddür 'abeş olur
 O da lāzım dinürse Rabb'ımız nāķış demek hāşā
18. Hülül itmez aña bir şey o da ğayra hülül itmez
 Ulu'l-'azm enbiyānındur biri de Hazret-i 'İsā

⁹⁶ Yāsīn 36/82

⁹⁷ Āli İmrān 3/46, Meryem 19/29

19. Bi-iznillāh tayr olmuşdı nefh itdükde t̄n üzre
Olur ta‘b̄ir Rūḥullāh ‘unvān olaraq aña
20. Giderdi ekmehiyyet ebraşıyyet himmet itdükde
Du‘āsıyla olunmuş idi mevtāya ḥayāt i‘tā
21. (Ve innallāhe Rabbi)⁹⁸ didi itdi (fa‘budūh)⁹⁹ emrin
Olup (hāzā sırātun müstaḳimūn)¹⁰⁰ ile pend-ārā
22. Semādan mā‘ide indi ḥavāriyyūn idüp ḥāhiş
Buyurdi (Rabbenā enzil ‘aleynā)¹⁰¹ ile istid‘ā
23. Aña benzettirüp bir düşmenin itdirdi Ḥaḳḳ i‘dām
Vuḳū‘-ı ḳatlı şalb olmaḳsızın ref‘ eyledi Mevlā
24. Dinür ba‘zı rivāyetde ḥavāriyyūndan bir zāt
Rızāsıyla teşebbüh istedi oldu cinān i‘tā
25. Dinür yāḥūd ḥavāriyyūndan ammā kim olup ḥā‘in
Dü‘alem içre ḥāsir itdi ani Ḥālīḳ-ı yeḳtā
26. Buyurduḳda ‘urūcū sinn-i ‘ālisi otuz üçdür
Mübārekle muṭahherle Mesīḥ’a virilür ma‘nā
27. ‘Urūcından mu‘aḥḥar geldi gördi māder-i pākin
Ḥavāriyyūna da ḳıldı veşāyeti yine i‘fā
28. Dinilür Ḥazret-i Yahyā ḥayātde idi anı da
Görüp tekrār ref‘ itdi semāya Rabb-i b̄i-hemtā

⁹⁸ Âli İmran 3/51, Meryem 19/36

⁹⁹ Âli İmran 3/51, Meryem 19/36

¹⁰⁰ Âli İmran 3/51, Meryem 19/36

¹⁰¹ Mâide 5/114

29. Kıyāmetden muḳaddemce yine dünyāya bi't-teṣrīf
İder Faḫr-i enām'ın şer' - i 'ālī-şānını icrā
30. Mübeşşir olmuş-idi muḳaddem Şultān-ı kevneyn'i
Buyurmuş idi (min-ba'dismühū Aḫmed)¹⁰² diyü ḫaḫḫā
31. Rivāyet oluyor Ḳuds içre ḫabr-i Ḥazret-i Meryem
'Urūcdan altı yıl soñra buyurdu cenneti me'vā
32. Nisā'-ı 'ālemeyniñ efzali dört olarak anıñ
Birisı işbu zāt oldıgını eyler ḫadıṣ inbā
33. Dü 'ālem meḫhari ol zāt-ı 'ulyāyı da cennetde
Tezevvüc idecek oldıgı da olur eṣaḫ inşā
34. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
35. Me'āşīden Kemal'ın ḫalb-i nā-bināsı ebr-i şadr
Şifā-yı feyz ile olsun dü 'ālemde hemān ihyā

**Sūre-i Yāsīn İçre Zıkr Olunan Rūsul-i Kirām Sallallāhu 'Alā-Nebıyyinā ve 'Alā
Kāffeti'n-Nebıyyin ve 'Alā-Ālihı ve Eshābihim Ecma'ın**

Me fā 'ı lün / me fā 'ı lün / me fā 'ı lün / me fā 'ı lün

1. Ḥavāriyyūndan üç zāt-ı pāki Ḥazret-i 'İsā
Buyurdu dīni teblīgı için Anṭāḫye'ye isrā

¹⁰² Saf 61/6

2. Nübüvvet bi'l-aşālet olmamış ise de anlarda
Hudā itirdi ta' yīn hāklarında didi (erselnā)¹⁰³
3. Dinür Şādık u Şudūk ile Selūm idi esāmīsi
Veyāhūd Yūnus u Yaḥyā vü Şem'ūn oluyor inşā
4. İki ibtidā irsāl olmışdur biri şoñra
Buyurdu sūre-i Yāsīn içre Rabb-i bī-hemtā
5. Varınca ikisi buldı Ḥabīb ḥazretlerini kim
Muḳaddem idi Neccār itdi īmānı hemān īfā
6. Ḥadīşde der- 'aḳab īmān idüp hiç itmeyen küfri
Olup ta' dād birisi de bu oldığı olur inbā
7. O iki mürseli ḥabs itdi anda şāh olan ḡaddar
(Fe'azzeznā bi sālīs)¹⁰⁴ üzre Şem'ūn oldu nūr-efzā
8. Bi-iznillāh ihyā eylediler gerçi mevtāyı
'Amā ḥālinde toḡmış bir çocuğı itdiler bīnā
9. O meyyit söyledi şıdık-ı meḳālin anlarıñ yine
İdüp ḳüffār ısrār-ı ezāyı itdi bu gūnā
10. Ğalā oldu didiler söz ile itdik teşe'üm biz
Ferāḡat itmez iseñiz 'azābı eyleriz evfā
11. Cevābında buyurdılar şe'āmet sözde müşriklik
Yine ısrār ile ḳatle ḳarārı virdiler ḥattā

¹⁰³ Yāsīn 36/14, Müzzemmil 73/15

¹⁰⁴ Yāsīn 36/14

12. H̄abibd̄ür (cā'e min-aq̄şa'l- Medīne)¹⁰⁵ den murād ol dem
 Q̄arārı t̄uydı geldi nuşh idüp oldu şehīd ammā
13. Olınca q̄atli geldi müjde-i (K̄īle'dhu'il-cenne)¹⁰⁶
 Veyāh̄ūd q̄atli ideceklerken oldu cennete isrā
14. Gelüp bir şayh̄ada küffārı ihlāk eyledi Cibrīl
 İder soñrasını tārīhler bu vech-ile inbā
15. H̄abeş iqlīmine teşrīf itdi H̄azret-i Şem'ün
 H̄udā izniyle itdi şāhıñ esb-i hālīkin ihyā
16. Muvaffaq oldılar ĩmāna ol şāh ile erkānı
 H̄abeş iqlīmine neşr oldu dīn-i H̄azret-i 'Īsā
17. H̄abīb h̄azretleriniñ medfeni Anṭākye oldıgın
 Yazup tārīh o üç zātıñ dimemiş medfenin ammā
18. Olur Anṭākye'de bir türbede dördi dahı mervī
 Ziyāret eyledüm maqb̄ül ide Rabb-i bī-hemtā
19. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i ĩmāna
 Şalavat bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā
20. Kemāl'i az şevāb ile piyāde q̄oymasun Yezdān
 İde pek çok meşübāt ile esb-i q̄albini ihyā

¹⁰⁵ Yāsīn 36/20

¹⁰⁶ Yāsīn 36/26

Aşhâb-ı Kehf'in Kıssası'nın Te'âlâ Esrârahüm Ecma'in

Me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün

1. Olur Aşhâb-ı Kehf'in kıssası bu vech-ile inşâ
Şu'üd-ı Hazret-i 'İsâ'dan evvel oluyor inbâ
2. Şu'üdündan mu'ahhar oldılar bî-dâr dinür lîkin
Cemî'-i kıssa şöradur dinür bu kavlı olur aqvâ
3. Değildür kaç 'aded zât oldığı ma'lûm ammâ kim
Aşîl oldukların târihler itmekdedür imlâ
4. Cülûs-ı taht-ı şâhı itdi Daqyânûs-nâm menhûs
Putâ tapdırdı yâhûd itdi kendü teñriliğ da'vâ
5. İdüp tahvîf halkı geldi teftîş ile Tarsûs'a
Koyup Aşhâb-ı Kehf'i habse tehdîd eyledi ammâ
6. Hudâ taht-ı idüp kurbindeki kûh üzre çıkdılar
İşidüp hâli bir râ'î refâkat eyledi hattâ
7. Anîñ Kıtmîr'i de geldi koğınca kıldı Hakk intâk
Cüdâ olmam didi Hallâk'a imânın idüp inbâ
8. Gidüp bir gâra hâbe vardılar Kıtmîr dahı gârîñ
İdüp baş-ı zirâ'in itdi diğeri cānibin me'vâ
9. Tecessüs itdi Daqyânûs lîkin kıldı Hakk maħrûs
Tamâm üç yüz toquz yıl şöıra bî-dâr oldılar hakkâ

10. Ta'ām ihzar için şehre biri gitdi olup ma'lūm
O vaktiñ şāhı hürmet eyledi mü'min idi zīrā
11. Hudā zıkr eyleyüp İncil'de işbu huşūşatı
'Ulūm ehli yaqīnen bildi itdi şāha da inbā
12. Gidüp cümlesi ile şöhet itdi şāh ü erkānı
Yine müstağrak hāb eyledi Hallāk-ı bī-hemtā
13. Yazup Aşhāb-ı Kehf'ın hālını levh-i raşāş üzre
İdüp ta'līk bāb-ı gāra mescid itdiler inşā
14. Dü 'ālem mefharı gönderdi çār-yarı bād ile
Aña da itdiler taşdıki bīdār eyleyüp Mevlā
15. Kavī kavle göre Aşhāb-ı Kehf ile raqīm birdür
Raqīm dindi ki bāb-ı gāra terqīm oldı ol günā
16. Didiler ba'zılar başkaca Aşhāb-ı Rakīm vardur
Ki üç zāt idi gāra gördiler bārān olup evfā
17. Cebelden bir büyük taş geldi bāb-ı gārı sed itdi
Tevessül ile kıldı cümlesi de böyle istid'ā
18. Ki itdi her birisi işlemiş oldığı ecri yād
Rehā virdi Hudā ol sengi andan eyleyüp ilgā
19. Şeh-i kevneyn'e cümle enbiyāya ehl-i imāna
Şalāt-ı bī-'aded olsun kemā-yerzā bihe'l-Mevlā

20. Kemāl'i hāl-i bīdārī vü nevminde daḡı Yezdān
İdüp ḡıfz-ı İllāhīsinde feyziyle ide ihyā

İcmālen Aḡvāl-i Celīle-i Ḥazret-i Faḡr-i 'Ālem Şallallāhu Te'āla 'Aleyhi ve Sellem

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. Ḥaḡḡ Te'ālā dileyüp ḡalkı buyurmaḡ inşā
Nūr-ı Faḡr-i rusül'i mübde'ī kıldı ḡaḡḡā
2. Kendü nūrından o nūrı yaradup indinde
Cümle ervāḡ ile eşbāḡı buyurdı peydā
3. Şāh-ı kevneyn'e odur neş'e-i rūḡāniyye
Ḥazret-i Cābir ider öyle ḡadışi inbā
4. Ḥilḡat-i cismini de Ḥazret-i Ka'bü'l-aḡbār
Didi Tevrāt ile İncil'dedür bu gūnā
5. Ya'nī kim ḡabr-i mu'allāsı yerinden Cibril
Gelüp almış idi bir ḡabze-i türāb a'lā
6. Āb-ı tesnīm ile yoḡurdı şoḡup cennātın
Nehr ü ırmaḡlarına kıldı anı nūr-efzā
7. Arzın ile semavātı daḡı gezdirerek
Bulınan ḡalk iderler idi tavşif ü şenā
8. Ḥalk olunmamış-idi Ḥazret-i Ādem o zamān
Şoñra ḡalk oldu o nūr itdi cebīnin eclā

9. Müntakıl oldu hep ecdād-ı Şeh-i kevneyn'e
Şırasıyla pederi cebhesine virdi 'alā
10. Cebhe-i māderine geldi olunca hamli
Çünkü her ceddeseine böyle gelürdi haqqā
11. Kendü ecdādı ile māderiniñ nesli de bir
Pederi idi Medīne'de anıñ hüküm-ārā
12. Vālid-i fahr-i emāmiñ da tulu'ın bilerek
Eyledi ehl-i kitāb nice imāret inbā
13. Nesl-i pākinde yigirminci oluyor 'Adnān
Şayılır aña degin çünkü rivāyet aqvā
14. Gerçi vāşıl oluyor Hāzret-i İsmā'īl'e
Olmaz 'Adnān'dan ötesi şırasıyla inşā
15. Peder ü māder ü ecdādı ile ceddātı
Hāzret-i Ādem'e dek pāk idügidür eclā
16. Eş'arī didi ki fetretde giçenler cā'iz
Olacak luṭf u şefā'atle cināne isrā
17. İtdi tebcīl (Feterzā)¹⁰⁷ ile Şāh-ı rusül
Vālidīnine ider cenneti vācib Mevlā
18. Başka dürlü olamaz hiç rızāsı bī-şek
Diyerek yazdı Suyūṭī de be-gāyet ra'nā

¹⁰⁷ Duhā 93/5

19. Bā-ḥuşūş anlar için itdi İmām-ı a‘zam
Cennetiñ yine vücübını beyān u imlā
20. Didi Ḥallāk’ı ikisi daḥı tevḥīd itdi
Vācib olur ki ola ecr u şevābı i‘tā
21. İbtidā ki şeb-i āzīnede māh-ı recebiñ
İktirān itdi o sa‘dın şerāfet-peymā
22. Gerdek olacağı gün vālid-i Şāh-ı kevneyn
Çölde gevher taş ile buldı sevdi bī-hemtā
23. Nutfe-i Faḥr-i enām oldu aniñla ḥāşıl
Öyle bir sūd ki odur sūdda her dü serā
24. Her nebīniñ idi bevl ü fużalātı bile pāk
Cisminiñ ıssı o nuḫfede nezāfet evlā
25. O gice oldu regā‘ible be-nām u tebcīl
‘Āleme oldu o gice nice āyāt-ı Ḥudā
26. Taḥtı yıķıldı mülūkuñ kırılup eşnāmı
Kiliseler saķfı düşdi şorınca ‘uķalā
27. ‘Ulemā didi bu şeb Meḳke’de teşrīf itdi
Māderi rahmine Sulṫān-ı rusül dür āsā
28. Enbiyaniñ görünüp ba‘zısı rūḥa nice
Oldılar māder-i ‘ulyāsına tebşīr-resā
29. Ḥaḳḳ Te‘alā bereket eyledi iḥsānı hemān
Ḥalbuki Meḳke’de ol yıl var idi ḳaḥṫ u galā

30. K̄aç ocuk oğdı ise ol sene erkeğ oğdı
Vālid-i Fađr-i rusūl eyledi ‘azm-i ‘uqbā
31. Batn-ı māderde yetīm oldıđınıñ hikmetini
Böylece itdi feriştelere inbā Mevlā
32. Ki mürebbī-i hafīz ancak aña işte benim
Yā ebī dimeyerek eyleye yā Rab’la nidā
33. Müddet-i haml ü vilādetde ağırlıkla şızı
Māder-i pür-şerefe olmadı ‘arız aşlā
34. Zıkr ü tesbīhini gūş eyledi batnında iken
İtdi mīlādını tebşīr melā’ik de aña
35. Didi ta‘vīz için Hāzret-i İbn-i ‘Abbās
Böyle elfāz ile ta‘līm kılındı bu du‘ā
36. Ki melā’ik gelerek cin zararını olmamağa
Didiler māder-i ‘ulyālarına bu gūnā
37. ođıcak Fađr-i rusūl Hāzret-i Hākk’a şıđınup
Üzerine okuyup nefhini eyle ifā

Bismillāhi istevda‘tüke bi’l-vāhidi min-şerri külli hāsidi ve kā’imin ve kā’idin
‘ani’s-sebīli hāyidin ‘ale’l-fesādi hāhidin ve külli halkın fāsidi min-nāfişin ev-
‘ākidin ve külli cinnin māridin ye’ħuzü bi’l-marāşıdı fī-ṭuruķı’l-vāridi lā-
yezurrūnehü ve lā-yettāūnehü fī-yeķazatin ve lā-menāmin ve lā-ṭa’nin ve lā-
meķāmin yedu’llāhi fevķa eydīhim ve hicābullāhi dūne ‘ādīhim

38. Buyurur böyle Ebū ‘ Amr daḥı ızāḥı
İşbu hırz-ı Nebevī ḥāmili olan ibdā
39. Kānde beytütet ider ise de ḥavf eylesün
Ṭaḥsa eṭfāl bulur ‘āhāt ile cündinde rehā
40. Dindi kim māder-i Faḥr-i rusül’e rü’yāda
İsm-i necliñ idi Tevrāt’da Aḥmed ammā
41. Sen Muḥammed ḳoyasın baḡlayasın bu hırzı
Uyanup buldı anı sīme yazılmış ra’nā
42. Şeb-i işneynde yāḥūd nehārında Resül
Ṭal’atın eyledi ḡıbṭa ki envār-ı semā
43. On ikinci gün idi māh-ı rabi’ü’l-evvel
Sāl-ı şemsī ile nīsān kılandı imlā
44. Āḥirinde idi burc-ı ḥameliñ mihr-i münīr
Borc mīzānında ḳamer olmuş-idi şu’le-nümā
45. Şeref üzre idi hep encüm-i seyyāre daḥı
Ki anıñ mişli vuḳu’ bulmamış-idi aşlā
46. Ol sene Ḳa’be’yi hedme gelüp Aşḫāb-ı fīl
‘Aşf-ı meḳül gibi eyledi ol ḳavmi Ḥudā
47. Ṭogıcak secde vü engüşt şehādetlerini
Ref’ idüp böyle buyurdı işidildi ḥattā
48. Ḥaḳḳ’a kendüye şehādet kı lup itdi tesbīḥ
Ḥamd ü teḳbīr ile ümmetlerini itdi recā

49. Belde-i Sāve'de aqmaqda idi nehr-i Fırāt
Ma'bed itmişdi binā anda Yehūd u Tersā
50. Münkaṭı'ı oldu oradan o gice nehr-i Fırāt
Oldı āteş-gedede buz gibi şular peydā
51. Hıç söndürmeyerek aña tıparlardı Mecūs
Biñ sene yanmış iken ol gice oldu ıtfā
52. Yedi gün māder-i 'ulyāları ırzā'ı idüp
Şoñra da itdi Şüveybe vü Hālīme İfā
53. Altı yaşında idi māderi itdükde vefāt
Yine Hakk dürr-i yetim oldığın itdi eclā
54. Fevt-i ceddinde sekiz sinnine vāşıl idiler
Şoñra bakmaqda idi vālid-i şir Mevlā
55. On ikiye varıcaq sinni ma'ālī-şānı
Şām'a olmuş idi birlikde teveccüh-pirā
56. Yolda Teymā dinilen kıryeye kıldı teşrif
Gözedür idi Bahırā orada şubh u mesā
57. Kitāb içre oraya vaqt-i vuşūlin bilerek
Gördi geldükde şehāb olur aña zıll-efzā
58. Mu'cizātın nicesin gördi hem itdi taḥkik
Kārbān ehline didi 'alenen bu günā
59. Rüsülüñ efzalidür şāhid oluñ ümmetiyim
Şam Yaḥūdīleri de böyle bilürler ammā

60. Muhtemel keyd ü mazarratları 'avdet-i enseb
Diyerek itdi Ebū Ṭālib'e de böyle ricā
61. Bi'seti sinn-i mu'allaları kırk olduğda
Kevne geldükde daḥı zātı nebīdür zīrā
62. Alamaz oldu melā'ik haberini köhne
Ki şeyāṭine şehab recmi kılındı icrā
63. Üç sene da'vet-i dīni buyurup maḥfice
Ba'dehū cümleye kılmış idi i'lān-ı hidā
64. Ba'zılar oldu şeref-yāb-ı hidāyet līkin
Niceler eylediler küfr ü ḍalāletle ezā
65. Ṭama'a ḥaml ile teklīf iderek pek çok şey
Pādişāh itmegi de eylediler 'arz ammā
66. Cevr ü terḡībleri gördiler itmez te'sīr
Yine ısrārda kalmış idi nice ḥamkā
67. Ṭā'if'īn ṭā'ifesi da'vet için de iki māh
Ṭurdu anda yine Mekke'ye olup nūr-ārā
68. Sinn-i 'ālīleri elliye resīde olıcaḡ
Buldu imān ile cin ṭā'ifesi fevz ü hidā
69. Sinleri elli bir olduğda vuḡū'-ı mi'rāc
Bir ḡaṣīde yazılır mu'cizeler ile aña
70. Ol sene ertesi yılda nice enṣār daḥı
Gelerek bi'at ile buldu füyūzāt-ı 'alā

71. Sinn-i eşrefleri elli üç idi hicretde
Mekke'den çıktı dü-şenbihde o mihr-i a'lā
72. Şafer āhirleridür vaqt-i hurūcı andan
Yevm-i mevlidde yine oldı Medīne ihyā
73. Ya'nī on iki idi māh-ı rabī'ü'l-evvel
Yine dü-şenbih idi feyz-i kudümü zirā
74. Dīni teblīg için yazdı mülūke nāme
Ba'zısı itdi kabūl ba'zısı ısrār hattā
75. Nāmeyi çāke idüp Hüsrev-i Pervīz cür'et
Mülki çāk olmasını Şāh-ı rusül kıldı du'ā
76. Yazdı Pervīz civārda bulunan hāķimine
Kendüye Fahr-i enām'ı ide isrā hāşā
77. Andan iki kişi geldükde Şehinşāh-ı rusül
Çatl-i Pervīz'i 'aķibinde buyurdı inbā
78. Gidüp ol hāķime didükde teraķķub iderek
İtdi imān Medāyin'den irüp nāme añā
79. Nice virmişse haber öylece olmuş çatlı
Sürmeyüp şalţanat nesli de oldı ifnā
80. Nezd-i Bağdād'da olup işbu Medāyin o zaman
Anda çatl olmuş-idi kendüsi idi kistrā
81. Hābeş'e pādişāhı mü'min idi fevt olıcak
Gā'iben na'şī namāzını buyurmışdı edā

82. Şoñra gelmişdi haber ki o gün itmiş rıhlet
Na't-ı zīşānını k̄ābil mi cemī'an ihşā
83. Kām-yāb oldu ku'ūdiyle Medīne on yıl
Orada rıhlet ile cennete de virdi 'alā
84. Vaqt-i rıhletleri de yine rebi'ü'l-evvel
On ikinci günü işneyn kılını inşā
85. H̄āb-gāhı bulunan mevzi'-i pür-nūr u şeref
H̄ufr olup lahd olarak defni kılını icrā
86. Sinn-i 'ālīleri altmış üç idi kavlı-i eşaḥḥ
Gazavātı da yigirmi yedi kavlı-i aḳvā
87. Mekke fetḥinde de ba'zısına da bi't-teşrīf
Eşca'ıyyet buyurup eyledi teşvīḳ-i gazā
88. Rabbenā şalli 'alā eşrefi ḥalkın ve 'alā
Ālihī ente kemā kulte ve terzā 'annā
89. Feyz-i Sulṭān-ı risāletle virüp aḥsen-i ḥāl
İki 'ālemde Kemāl'i ide Ḥaḳḳ kām-revā

İcmālen Mu'cizāt-ı Ḥazret-i Rasūl-i 'A'zām Şallallāhu 'Aleyhi ve Sellem

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. Görülen mu'cize-i pādişāh her dü serā
Oldı mevşūk rivāyet ile böyle inbā

2. 'Ācizāne idelüm ba'zısını derc ü beyān
Çünkü mecmū'ı degil kâbil-i haşr u ihşā
3. Şeb-i mīlād ü reġā'ibde olan mu'cizeler
Bundan evvelki kaşīdede kılındı inşā
4. Haqq resūli idügin söyledi meyyit derhāl
Eyledi feyz-i du'āsı ile ihyā Mevlā
5. Bir ġanem ekli ile toydı bir ordu halkı
Yine tekmīl kılup itdi du'āsı ihyā
6. Pāy-i 'ālīleri itmez idi remle te'sīr
Sengi maḥkūk iderdi gezicek mihr-āsā
7. İşidürlerdi huzūrında kim olsa mevcūd
İtdi destinde olan e'time tesbīḥ-i Hudā
8. Nev-nihāli dikicek dest-i şeref-baḥşı ile
Der'-aḳab buldı nemā meyvesi oldı peydā
9. Hicretinde gezinürlerdi 'adüv ġār üzre
Üsti açık idi göstermedi Mevlā aşlā
10. Biri şahrāda irişdükde baṭup ḥayvānı
Tevbeyi itdi ḥalāş oldı buyurduḳda du'ā
11. Nigeh-i feyzi ile geldi şifā çok 'ilele
Da'vetiyle ḥavāriḳ olamaz hiç ihşā
12. Bir ġazāda ġalebe itmiş olan küffārı
Bir avuç ḥāk saçup bozdı hem itdi a'mā

13. Kehfiñ aşhābı da bī-dār olup itdi taşdıķ
Çār-ı yārin idicek bād ile ba‘ş ü isrā
14. Düşmeniñ gazve-i Hayber’de pişürdigi koyun
İtdi semlü idügin nuṭķ ile kendü inbā
15. Sāye-i feyzi iken ‘arşa daḡı pīrāye
Gölgesi olmaz idi nūr idi cismi maḡzā
16. Çıkup aķmışdı ġazā içre birinüñ çeşmi
Yirine geldi muḡaddem giden itdi i‘lā
17. Güneş itmişdi ġurūb itdi du‘āsıyla rücū‘
Ṭurdurup eyledi bir ġün yine te‘ḡīr-i mesā
18. Şevbine cism-i mu‘allāsına ḡonmazdı zübāb
Esnemeklik daḡı olmaz idi ‘ārız ebedā
19. Geldi ḡalk işiderek nuṭķa bahāyimle cemād
İtdi aşhāb ile ba‘zısı tekellüm ḡattā
20. Çift sürer gibi şecer emrine mebnī gelerek
Ḥaḡḡ resūli idügin ol daḡı itdi inbā
21. Ḥāşılı itdi bahāyimle cemādād daḡı
Böylece Ḥaḡḡ celīlinde şehādet i‘fā
22. Mevlidinden berü ḡādım olaraḡ ebr ü beyāz
Ḥidmetinde gezerek gölge virür idi aña
23. ġuş iderlerdi ġörürler idi müşrikler de
İçlerinden nicesi oldu şeref-yāb-ı hidā

24. Sihre maḥmūl iderek ba'zıları bi'l-ısrār
Oldılar küfr ile mevzū'-i cehennem ebedā
25. Her nebī vü rusülün eylediği mu'cizeniñ
Cümlesin eyledi hem itdi tefevvuk ḥaḳḳā
26. Her birinden görilen mu'cizeyi de el-ḥaḳ
Feyz-i nūrından anıñ eyledi Mevlā i'tā
27. Siyyemā mu'cize-i dā'imesidür Qur'an
Aḳşar-ı sūreyi tanzīrde 'āciz fuşahā
28. İns ü cinn cem' olarak birbirine olsa zuhūr
Yine tanzīr idemezler didi Rabb-i yektā
29. Gelmedi işte biñ üç yüz senedür hiç mişli
Bā-ḥuşuş 'aşr-ı sa'ādetde ne çokdur büleğā
30. Gelüp aḳtār-ı bilādıñ fuşahāsı daḥı hep
İmtihān olur idi Mekke'de her yıl icrā
31. İmtihān olur iken her biriniñ ḳavmi daḥı
Ġayretin çekmek ile ḥarb olurdı ḥattā
32. Tam bir yıl çalışup hiç bir āyet tanzīr
İtmeyüp ertesi yıl itdiler 'aczi eclā
33. Didi imāna duḥūl eylemeyenler bile hep
Bulmaduḳ mişlini çalışduḳ aña şubḥ u mesā
34. Hiç o esnāda teḥāşī daḥı itmezler idi
Mü'miniñ ḳilleti var idi çok idi a'dā

35. Muhtaşar āyetiñ içinde tebeyyün eyler
Nice hüküm-i hikem-ārā nice ra‘nā ma‘nā
36. ‘Arabī elsineniñ eşrefi olup o dağı
‘Arabī ise de i‘cāz iledür müstesnā
37. Hāl ü müstaķbel ü māzīyi de irād iderek
Ne haber virmiş ise sıhhati oldu eclā
38. Evvel ü āhir ‘ulūmı olarak hep anda
Hiç bir kavm u kitāp itmedi öyle ihşā
39. Uşanılır fuşahā sözleri tekrār olsa
Yine Kur‘ān tekerrürle virür kalbe şafā
40. Bilmeyen kimse belāğat ile ma‘nāsını da
Derk ider itse selāsetde de tedķiki edā
41. Çok kıra‘at idemez öyle selāset irās
Nazm u nesriñ oқınur ba‘zısı pek çok zirā
42. Andan ezyed oқınur vird olarak ba‘z-ı hadīs
Yine ol rütbeye varmaz o da gerçi ra‘nā
43. Müşriķiniñ gözi öñinde kamer şakķ oldu
Hāzret-i Fahr-i rusül eyleyicek istid‘ā
44. Cebeliñ üstine bir pāresi gitdi māhiñ
Yine birleşdi görüp her nazār idenler aña
45. Ba‘zısı hāric-i beldeye su‘al eylediler
Kendü gördüklerine sihr ile virüp ma‘nā

46. İtdi anlar daḥı ol vech ile taṣdıḳ ü beyān
Müşriḳīn eyledi bu mertebe teftiṣ icrā
47. Yed-i pākinden idüp āb-ı muṣaffā cereyān
Āb-dest aldı nice biñ kiṣi oldı isḳā
48. Zāhir olmuṣ idi yüz biñ kiṣi olsa anda
Yine tükenmeyerek artar o mā'-i ra'nā
49. Maḳdemi Mescid-i Aḳṣā'yı şeref-yāb itdi
Gördi āyeti de āyetle buyurdu Mevlā
50. İṣbu āyetdeki āyātı muḥaḳḳıḳler ider
Cümle mi'rāc-ı vuḳū'ātına bürhān imlā
51. Küfr olur Mescid-i Aḳṣā'ya vusūlin inkār
İṣbu āyetde şarāḥatle mübeyyen zirā
52. Var semāvāta 'urūcında ḥadīṣ-i meṣhūr
Münkerī oldı ḍalālet ile ḥızlāne sezā
53. Nice inkār iderler hükemā mi'rācı
İdiyor kendüleri böylece şemsi inṣā
54. Ki cihāndan güneş eḳberse de yüz altmış ḳat
Sürmeyüp ṣāniyede zilli olurmuş bālā
55. Hep müsāvī ider ecsām ḳabūl-i i'rāz
'Unşuriyyet ü semāda yine sür'at eclā
56. Zemheririñ küresiyle ḳüre-i nārı yazup
Felegi ḥarḳ olamaz didi egerçi hükemā

57. Güni ma‘dum iken icād iden eyler tebdīl
 Kudret-i Hālik’a hā’il bulunur mı kat‘ā
58. Şeb-i işneyn yigirmi yedisinde recebiñ
 Kıldı Hakk Mescid-i Aqsā’ya Burak’la isrā
59. Enbiyā cümlesi de eyleyerek istikbāl
 İktidā itdi melā’ikle berāberce aña
60. Besmele oldu namāz içre Resūl-i a‘zam
 Muşhaf’ın oldu saṭūrı gibi anlar haqqā
61. Per-i Cibrīl ile yāhūd Burāk ile yine
 Şahreden eyledi mi‘rāc ile teşrif-i semā
62. Sidre’ye vāşıl olup kaldı orada Cibrīl
 Gitdi Refref’le hemān yine Resūl-i dü-serā
63. İşbu Refref dinilür kendüsiniñ ‘aşkı idi
 Mütecessim olarak kıldı Hudā’ya isrā
64. Rabb-i bī-çüne varup nice karīb olduğunu
 Kāb-ı Kavseyn’iñ ider gıpta gehī (ev ednā)¹⁰⁸
65. Tayyibāt ü şalavāt ile taḥiyyātı Resūl
 Mebde’-i nuṭk iderek Hālik’ı kıldıḡda senā
66. Raḡmetullāh ü selām u berekātıyla anı
 Kıldı talṭif cevābında Cenāb-ı Mevlā

¹⁰⁸ Necm 53/9

67. Ümmetin derc-i du‘ā kıldı Ḥabīb-i Yezdān
Oldı maḳbūl Ḥudā cümle buyurdığı du‘ā
68. Ḥaḳḳı keyfiyyet ü temsīlden aḳdes gördi
Cümleye merḥameten kıldı nüzūl-i dünyā
69. Mekke‘ye Beyt-i Muḳaddes‘den iderken ric‘at
Ḳārbānını da görmişdi Ḳureyş‘iñ ḥattā
70. Ḳārbān ḥālini Beytū‘l- Ḳudūs‘i müşrikler
Şordılar cümlesiniñ eyledi taşriḥin edā
71. İşbu mi‘rāc-ı şerīf olmuş idi cismānī
Yine oldı otuz üç def‘a da anlar rü‘yā
72. Sa‘y u cidde güvenüp na‘tını ez-bāb-ı sūḥan
Āḥir-i ‘ömre degin söylese olmaz ifā
73. Zāt-ı zīşānını Ḥaḳḳ ‘ilme Medīne itdi
Ne olacaḳ dimiş ise oluyor hep ḥālā
74. Ka‘be-i dergehiniñ Tā‘if‘idür rūḥ-i Ḳuds
Rūz u şām olmuş-idi mevşil-i fermān-ı Ḥudā
75. ‘Arafāt-ı himemi melce-i mecmū‘-ı enām
Merve-i ḳalbe virür zezzem-i elṭāfi şafā
76. Kevşer-i feyz-i Ḥudā şerbet-i mīlādı olup
Ṭoldı mīnā-yı semavāt ile ‘arş-ı a‘lā
77. Ehl-i İslām bularaḳ feyzini hep oldı be-kām
Eski dār gibi ḥarāb dilleri eyler iḥyā

78. Bāğ-ı dād ile gelür ƙalbe füyüz-ı engürü
Yine gencide degül küfesi olsa da semā
79. Ger göge ger yire baƙılsa anıñ nūrından
Oldı ƙalb ü başara her biri ‘ibret-efzā
80. Mışr-ı elţāfi dü ‘ālemde muşır-ı şaƙaleyn
Mülteci-i der-i feyzi şeh ü bāy u fuƙarā
81. Rabbenā şalli ‘alā eşrefi ħalkın ve ‘alā
Ālihī ente kemā ƙulte ve terzā ‘annā
82. Bularaƙ ‘avn-i Ĥudā ile Kemāl İsmā‘il
Şādıƙıyyetle dü ‘ālemde ola kām-revā

Hilye-i Şerife-i Cenāb-ı MeĤhar-i Ƙā’ināt ‘Āleyhi Efzālū’ş-Şalāti ve’t-Taĥıyyāt

Fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lā tün / fe ‘i lün
(Fā ‘i lā tün) (fa ‘lün)

1. Besmele ĥamd-i Ĥudā’yı idüp evvel ifā
Şalavātı idelim Faĥr-i enām’a ihdā
2. Āl ü aşĥāb-ı kirāmı ĥazerātına daĥı
Öyle ihdā idelüm eyleye Mevlā isrā
3. ‘Ālemiñ mebdē’idür nūr-ı Resül-i kevneyn
Melce’i de yine ol Şāh-ı cemi ‘-i şüfe ‘ā’

Ruviye ‘an-‘Ali İbn-i Ebī Tālibin Rażıyallāhu te‘ālā ‘anhu ennehü ƙāle ƙāle
Rasūlullāhi şallallāhu ‘aleyhi ve sellem men-ra’ā ĥilyetī min-ba’dī feke-ennemā
ra’ānī ve men-ra’āhā şevƙan ileyye ĥarramallāhu ‘aleyhi’n-nāra ve ye’menü min-

fıtneti'l- kabri ve lâ-yaşşuru 'uryānen fī-yevmi'l-ḥaşri ve'l-ḳarāri ve fī-rivāyetin
'āriyen yevme'l-ḥaşri. Şadaḳa Rasūlullāhi sallallāhu 'aleyhi ve sellem

4. Hırz-i cān oldu bize işbu ḥadīş-i Nebevī
İdelüm şükḳ ile maẓmūn-ı celīlin inşā
5. Hilye-i pāki gören kendülerinden soñra
Zāt-ı zīşānını görmiş gibi olur ihyā
6. Kendüye şevḳ iderek görse olur nār ḥarām
Ḳabr u maḥşerde de rāḫatla ider kesb-i şafā
7. Didi hem Ḥazret-i Şeyḫü'l-'Ulemā Şadre'd-dīn
Hilye-i pāki yazup kim ki gehī baksa aña
8. Füc'eden vesvese-i ḫātimededen hıfz olarak
Bir belā görmeye pür olsa belādan dünyā
9. Oldıḡı ḫāneye dāḫil olamaz diyü le'īm
Faḳr u ḡam u bīm ü maraẓlar daḫı gelmez aşlā
10. Ḥac u i'tāḳ-ı şevābı ola her ān iḫsān
İtmez 'uḳbāda daḫı anı mu'azzeb Mevlā
11. Hilye-i pāki ile nazmıma fer geldi Kemāl
Şırçanıñ rīzesi ḫāverle olur şu'le-nümā
12. Didi mevşūḳ rivāyetleri çün Ḥāḳānī
Eyledüm cümlesini bunda da 'aynen imlā
13. İḫtişār üzre ma'ānīsini ĩzāḫ itdüm
'Ācizim ide ḳabūliyle Ḥudā kām-revā

Ve kad cā'eti'l-āşāru'ş-şahīhatü'l-meşhūratü'l-keşīratü bi-zālike min-hādīşi
 'Aliyyin ve Enesi'bni Mālikin ve Ebī Hüreyrete ve'l-Berā'ibni 'Āzibin ve
 'Āişete ümmi'l-mü'minīne ve'bni Ebī Cuhayfete ve Ebī Cābir'ibni Semurate ve
 ümmi Ma'bedin ve'bni 'Abbāsin ve Mu'arriz ibn-i Mu'aykıbin ve ebī't-Ṭufeyli
 ve'l-'Addā'ibni Ḥālidin ve Ḥuzeym'ibni Fātikin ve Ḥaķīm ibni Ḥızāmin ve
 ğayrihim rażıyallāhu 'anhüm min-ennehū kāne Resülüllāhi şallallāhu 'aleyhi ve
 sellem ezhera'l-levni

14. Nūr-ı ebyaz idi humretde yüzi verd-i cinān
 Pür-beşāşet idi kim bi'şeti raḫmet maḫzā

15. Dād-pirālīga dāll iki ruḫ-ı pür-şerefi
 Ḥarf-i elfe müteşābih idi enf-i zibā

Ed 'ace'l-'ayneyn

16. Gözleri esved idi aqları ğāyetle beyāz
 Vāsi' ü eḫhel idi koymasa da küḫli aña

17. Ḳuvvet-i bāşırasında bir idi dūr ü qarīb
 Yoğidi leyl ü nehārın daḫı farkı kaṭ'ā

Ve iz-iltefete iltefete ma'an

18. Re's-i zīşānı temāyül idicek bir ṭarafa
 Cismi birlikde olur idi teveccüh-pirā

19. Secde eylerdi cemādāt hemān faḫr iderek
 Anlara nūr-ı nigāhı olıcaḫ şu'le-nümā

Ebcele

20. Ḥāşılı kıldı mu'azzam anı her vech-ile Ḥaḫḫ
 Cāh u aḫlāķı 'azīm cism-i cesīm ü ra'nā

Eşkele'l-‘ayn

21. Ol siyeh dîdeleriñ aqları ħumretlicedür
Her biri āyîne-i defter-i meşrûh-ı hüdâ
22. Ya‘nî kim metnini eyler siyeh çeşmi beyân
Aqlarıñ ħumreti de şerhîni eyler inbâ

Ehdebe'l-eşfâr

23. Müjeler aţvel idi esved ü ra‘nâ ter idi
Kühlmı süre-i Necm itdi ezelden ilķâ

Eblece ezece'l-ĥavâcibi

24. Ebrûlar ince açık aţvel ü esved idiler
Feyz-i dâreyn gelür eylese luţfi ĩmâ

Aķne'l-enfi

25. Ķarşudan hey°et-i enfi idi yüksekçe gibi
Ĥüsni ĥayretde ezhâr-ı cinân-ı ‘ulyâ¹⁰⁹
26. Ĥâcibeyni ţarafı yüksek idi cüz°ice
Ĥarf-i elfûñ serinüñ zülfesi idi güyâ

Eflece

27. Şâf u seyrek idi dendân-ı şeref-efşâñı
Dâne dâne idiyorlar idi tesbîhi edâ

İzâ teķelleme ru°iye ke’nnûri yahrucu min-senâyâhu

28. Görinür nûr ĥurûc itdigi õñ dişlerden
Olıcaķ Şâh-ı rusül nuţķ ile fermân-fermâ

¹⁰⁹ Bu dizede vezin sorunludur.

İzā ifterra zāhiken ifterra ‘an mişli senā’l-berķi ev ‘an-mişli ḥabbi’l-
gamāmi

29. Ḥande itdükde o dendān ziyāsı görünür
Berķ-i nūri ṭolular dānesi āsā zībā

30. Ḳalbi re’fetle ṭolı kenz-i Ḥudā olmasa ger
Berķ-i ḳahrı ile derḥāl olur a’ dā imḥā

Ve fī şıfatin uḥrā ‘an Ebī Hüreyrete rażıyallāhu ‘anhu ve ‘an-emete izā
zahike yetele^{le}ü fi’l-cidāri

31. Gülicek lem’a-i dendāni cidāri tenvīr
İderek eyler idi āyet-i nūri imlā

32. Zāḥk-ı ‘ālīleri ancak ki tebessümle idi
İtmedi ḳahḳaha hiç eyler idi istiḥyā

Müdevverü’l-vechi

33. Verde benzerdi müdevver yüzi bu vech-ile de
Terlese rüyi olur rayḥa-i gül peydā

Ve fī ḥadīşi Ebī Hālete rażıyallāhu ‘anhu leyse bi-muṭahhamin ve lā-
mükelşemin

34. Rūy u ruḥsār-ı şerīfi ne mūlaḥḥam ne naḥīf
Buğday eklünüñ idi ebyazı ol māh-liḳā

35. Ruḥ-i ferruḥları düz idi uzunca cüz^ı
Ki esilü’l-ḥadd ile medḥin iderler fusaḥā

36. Mu’tedil la’l-i lebiyle dehen-i enveri de
Kāse-i kevşer aña ḥasret ile dīde-güşā

Ve fī hadīsi ibn-i Ebī Hālete rażıyallāhu ‘anhu yetele°le°u vechuhū
tele°lüe°l- kıameri leylete°l-bedri

37. Kıameriñ leyle-i bedr içre olan nūrı gibi
Peķ dıraḡşān idi ruḡsār-ı şerāfet-peymā

Vāsi°a°l-cebīn

38. Pür-ziyā cebhesi açık idi vūs°atli idi
Zerredür şānına nisbet ile şems-i °uzmā

Racile°ş-Şa°ri

39. Hüsniñ besmele-veş mübde°idür saçı siyāh
Ne kıvırcık ne uzun olduğı kavı-i aķvā
40. Ebr u müjgān u şevāribleri mānend-i sūtūr
Muşḡaf-ı hüsine ḡattī idi ḡatt-ı a°lā
41. Per-i Cibrīl aradı taradı şāne gibi
Zülf-i ḡürīye müreccaḡ didi bunlar ḡaķķā

Kesse°l-Liḡyeti

42. Rīşi esved ne kıvırcık ne tavīl idi kıatī
Mu°tedil her ciheti pertev-i feyz-i eclā
43. Tār-ı ebyazları peķ az u uşūli çok idi
Mū-be-mū kām-ı dü °ālem ile eyler iḡyā

Aḡsene°n-nāsi °unuķan

44. Gerdeni ebyāz ü berraķ ne kūteh ne dirāz
Aña teşbīh virür lū°lü-i yektāya ziyā

Sevāe'l-batnı ve'ş-şadri

45. Şadr u batnı düz idi vaşfı ezelde irişüp
Ser-furū eyledi ḥasretle cinānda tūbā

Vāsi' a'ş-şadri

46. Vāsi' u enver ü ebyāz idi şadri gāyet
Şadr-ı 'arşa kademı itdi mebāhāt ilkā

'Azīme'l- menkibeyni

47. Ğayra nisbetle büyük idi ser-i dūşları
Ḥāl-i zahrı olarak mühr-i nübüvvet eclā
48. Omuzında var idi müşkden a'lā mūlar
Yassı yağranlu idi Pādşeh-i her dü serā

Zahme'l- 'izāmi

49. Cüsedār idi 'izāmide ser-ā-ser a'zam
Şānını kaplayamaz 'arş u semavāt-ı 'alā

'Able'l- 'azudeyni ve'z-zirā' ayni ve'l-esāfili

50. Sāḳ u uyluḳları sā'idleri bāzūları da
Ḥuşḳ u bārīk deĝil cümlesi ṭolı aḳvā

Raḥbe'l-keffeyni ve'l-ḳademeyni

51. Keff-i ekremleri zeyl-i ḳademini daḫı hep
Vāsi' u pāk u leṭāfetde idi bī-hemtā
52. Merḥabā itdiĝi her kim ise anlarda bile
Ṭuyulurdu nice ay rāyihā gülden a'lā
53. Mişlini görmedi hiç evvel ü āḫir kimse
Ḥilḳatinde idi ol rāyihā-i nūr-efzā

54. Seyf-i zîşân-ı İlâhî idi engüştü ile
 Kıameri eyledi münşakḳ buyurınca imā

Sā'ile'l-eṭrāfi

55. Hāme-veş enmeleniñ cümlesi mevzūn u dırāz
 Bir şabî okşasa olurdu te'eddüb-baḥşā

56. Bilinüp hoş ḳoḳısından edebinden o şabî
 Okşamış dirler idi bunu Resūl-i dü serā

Envere'l-mütecerredi

57. Bedenin açsa olurdu daḫı ḥūb u enver
 Olmamışdı ten ü pehlūda daḫı mū peydā

Daḳīḳa'l-mesrubeti

58. Sīneden nāfine bir ḥat idi ince mūlar
 Sā'ir 'uzvında eṣer olmadı andan aṣlā

Mütemāsiḳe'l-bedeni

59. Teni aṣfā idi laḥmı da muṭarrā ḡāyet
 Oldı şeyḫūḫat ile tazeliḡinden zibā

60. Ne tenezzül ne zarar virdi müsün olması ḥiç
 Nev-be-nev feyz-i Hudā oldı ṭarāvet-ārā

Żarbe'l-laḥmi

61. Cism-i 'ālīleriniñ laḥmi ḥafīf ise daḫı
 Peḳ naḫīf itme ḳıyās öyle deḡildür zīrā

62. Ne naḫīf idi ne ḡāyetle mūlahḫam cesedi
 Laḥm u şaḫmı mütesāvi idi ol ḥūb-liḳā

Rab‘ate’l-ḳaddi leyse bi’ṭ-ṭavīli’l-bā‘ini ve la’l-ḳaṣīri’l-müteraddidi

63. Vasatü’l-ḳāme idi ya’nī ne aṭvel ne ḳaṣīr
Vasatıñ ḥayr idügin ḳadīde eyler ĩmā

Ve ma‘a zālike felem yekün yümāṣīhi aḥadün yünsebü ile’ṭ-ṭūli illā
ṭālehū

64. Nice aṭvel kişiler gelse berāber yürise
Görinür ḳadd-i mübārekleri andan bālā

Ve ḳāle Ebū Hüreyrete rażıyallāhu te‘ālā ‘anhu mā-erā eḥaden eṣra‘a
min-Resūlillāhi fī meṣyihī keenneme’l-arzu tuṭvā lehū

65. ‘Aṣḳ-ı Ḥaḳḳ sür‘at-i meṣī ile de yektā itdi
Şevḳ-i pos ḳademi arzı dürürdi gūyā

Ve fī şıfatin uḥrā izā-meṣā meṣā teḳallū‘an ḳeennemā yenḥaṭtu min-
sebebin

66. Şerm-i ḥaḳdan yürür iken egiliyordu öñine
Ya‘ni yüksekden iner gibi o ḳaddi ra‘nā

Ḳālet ümmü Ma‘bedin fī ba‘zı mā veṣafethü bihī ecmelü’n-nāsi min-
ba‘idin ve a‘lāhu ve aḥsenuhū min-ḳarībin

67. Ḥüsn-i ‘ālileri yektā idi dūr u nezdīk
Cümle ḥaḳ içre odur ecmel ü aḥsen ihlā

Ve ḳāle ‘Aliyyün rażıyallāhu te‘ālā ‘anhu fī āḥiri vaṣfihī lehū men-ra‘āhu
badāheten hābehū ve men ḥāleṭahū ma‘rifeten eḥabbehū

68. Şıfat-ı ḥilm ü vaḳār u şerefi eyler idi
Bi’l-bedāhe gören adamlara heybet ilḳā

69. İḥtilāṭıyla şeref-yāb olarak ‘arif olan
Ḥidmetin eyler idi şıdḳ u muḥabbetle edā

Yeḡülü nā'itühü lem-era ḡablehü ve lā-ba'dehü mişlehü
(Kezā fi'ş-şifāi'ş-şerīfi ma'a ba'zı't-taḡdīmi ve't-te'ḡir)

70. Vaşf u ta'rīf idenler o vücūduñ mişlin
Görmedüm evvel ü āḡir diyü eyler inşā
71. Her nebī vü rüsülün ḡilḡat ü ḡulḡi aḡsen
Yine ammā ki o mecmū'ına fā'ıḡ ḡaḡḡā
72. Cümle aşḡāb-ı kirāmı didiler ve'l-ḡāsıl
Şadef-i şun'-ı İläḡi'de o dürr-i yektā

Ḳāle Rasūlullāhi şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem ene eşbehü'n-nāsi bi-Ādeme
'aleyhi's-selāmu ve kāne Ebī İbrāḡimu 'aleyhi's-selāmu eşbehe'n-nāsi bi-ḡalḡan ve
ḡulḡan

73. Ceddimiz Adem'e ben cümle-i evlādından
Didi çok beñziyorum Pādşeh-i her dü serā
74. Hem didi Ḥatm-i rusül kim pederim İbrāḡim
Nāsiñ eñ beñzeridür ḡalḡ ile ḡilḡatte banā

İcmālen Aḡlāḡ-ı 'Ulyā-yı Cenāb-ı Meḡḡar-i Mevcūdāt 'Āleyhi Fazlu'ş-Şalātı ve't- Teslīmāt

Fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lā tün / fe 'i lün
(Fā 'i lā tün) (fa 'lün)

1. ḡulḡ-i aḡsende daḡı Şāḡ-ı risālet ḡaḡḡā
Cümle ḡalḡa yine fā'ıḡ bu da emr-i eclā
2. 'Ācizāne olınur ba'zısı bunda ĩrād
Ki anıñ da olamaz vaşf u şenāsi iḡşā

3. Enbiyā hilkat ü hulķı bütün ahsen ise de
Birbirinden oluyor ba'zı cihetle a'lā
4. Hāzret-i Fahr-i rusül hep o cihetlerde daħı
Her nebī vü rüsüle oldu tefevvuķ-fermā
5. Efzal-i halk olarak halkı da efzal bī-şek
Buldı zātıyla şeref cümle şıfāt-ı 'ulyā
6. Mütebessim gibi her ān güşāde-rūdur
Pür-hidāyet sühamı ķenz-i 'aṭāyā-yı Hudā
7. 'Ayb-cūluķ ile bed-gūlıģı da nehy iderek
Nā-ümid itmez idi ehl-i niyāzı ašlā
8. İstemen şey bulunur ise virürdi derhāl
Ĝayr-ı mevcudsa cevābı buyurup hüsni edā
9. Gönderelüm ele giçer ise inşā'allāh
Diyü tatyīb ile va'dine de eylerdi vefā
10. Yine bir kimseye ol vech-ile virdükde cevāb
Bulnup Hāzret-i Fārūķ dimiş bu gūnā
11. Zāt-ı zīşānıñı Hāķķ eyledi mi halka kefīl
İtmege cümlesiniñ ķasdını böyle ifā
12. Görmemiş idi revā işbu sözi Fahr-i enām
Bir şahābe bulnup didi 'aķībinde aña
13. Ey Rasül-i dü serā ṭurma 'ināyet idegör
Rabb-i 'arşıñ olamaz kenzone ĝāyet zīrā

14. Bu sözi Şāh-ı rusül itdi beşāşetle kabūl
Buyurup işte baña böyledür emr-i Mevlā
15. Fuķarā ile mesākīn ile her muhtācīn
Hācetin görmege eyler idi sa'y-ı evfā
16. Zahr-ı pākinde olan hırķayı bir A'rābī
Kōparak dūş-ı celīli zedelendi hattā
17. Baķıcaķ baña bağışla didi Allāh için
İtmeyüp hışmı tebessümle buyurdi i'tā
18. Hıttbeyi muhtaşar eylerdi şalātı tatvīl
Halkı eylerdi tevāzu'la da dā'im ihyā
19. Mütebessim ise de kaķķahayı eylemeyüp
Söylemezdi kelimātīn biri olmazsa sezā
20. Şāğ cānibden iderler idi bede' ef'āl
Meşy ü na'lini giyinmekde de böyle hattā
21. İntikām almaz idi nefs-i şeref-baħşı için
Hadd-i şer'iyi faķať dā'im iderdi icrā
22. Şiddet-i şavt ile çağırılmaz idi zuķāķda
Nūr-ı 'afv u keremi ğıbtā ki şems-i 'alā
23. Bir kişi kendüye turduķça teveccüh üzre
Rūy-ı pūr feyzini görmez idi taħvīli revā
24. Destini pūs iden kimse elin çekmeyicek
Yed-i pūr luťfını çekmez idi andan aşlā

25. Urmadı kimseye dest-i şeref-ārāsı ile
Urdu küffār u münāfıqları oldukça ğazā
26. Hıubz-ı şa‘rı daħı ekl itmedi toyıncaya dek
Hııç buyurmazlar idi raĝbet-i dār-ı dünyā
27. Çok leyālīyi ta‘ām itmeyerek bi’l-imrār
Nār daħı yanmadıĝı māh olurdu hattā
28. Rıhlet-i ‘āliyesinde daħı cümle tereke
Pek alıl idi olur faħri mülūkuñ hālā
29. Rabbenā şalli ‘alā eşrefi ħalkın ve ‘alā
Alihı̄ ente kemā ulte ve terzā ‘annā
30. Ħaseniñ aħsenidür ħulq-ı ħasen didi Rasūl
Ħa Kemāl’i de aña ide muvaffa ebedā
31. Dindi esmā vü ‘aā‘id şerħi ve na‘t-ı enbiyā
Ħamd ola lillāhi Rabbi’l-‘ālemīn el-fātiħa¹¹⁰

¹¹⁰ Bu beyit yazmada yoktur. Bu beyitte vezin sorunludur.

BÖLÜM V

SONUÇ

5.1. Sonuç

İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecîhî Paşa, XIX. asırda yaşamış, devletin çeşitli kademelerinde görev yapmış ve daha çok devlet adamı kimliğiyle tanınmış biridir. Ancak bunun yanı sıra edebiyatla da ilgilenmiş ve dînî-tasavvufî eserler vermiştir. Özellikle şiirlerinde divan edebiyatı nazım şekillerini ve türlerini kullanmış, eski edebiyat geleneğini sürdürmüştür.

Âsâr-ı Kemâl, İsmâil Sâdık Kemâl'in önce müstakil olarak yazdığı, daha sonra bir külliyat halinde matbû olarak bir araya getirdiği, dînî-tasavvufî içerikli eserlerinden oluşmaktadır. Eser oldukça hacimli olduğu için çalışmamızda, eserin sadece Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ bölümlerini inceledik. Ayrıca edebiyatımızdaki Esmâ'-i Hüsnâ, Esmâ'-i Nebî, na't ve hilye türleri ve kasîde şekli hakkında da genel bir bilgi verdik.

İsmâil Sâdık Kemâl, Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ ve Esmâ'-i Nebî'de isimlerin şerhini onların kelime manaları çerçevesinde kısa ve öz bir şekilde yapmıştır. Başka eserlerde görülen bir durumun burada olmayışı, yani isimlerin anlamlarını, gücünü, kudretini, isimlerden çıkarılabilecek başka mânâ ve dersleri vermeyişini bir eksiklik olarak kabul edebiliriz. Bazı yerlerde isimlerle ilgili çok kısa bilgiler vermesi bile bu durumu değiştirmemiştir.

Edebiyatımızda na't denilince akla Hz. Peygamber (s.a.s.)'e olan muhabbetin anlatıldığı şiirler gelir. Ancak İsmâil Sâdık Kemâl, Na't-ı Enbiyâ'da, na't başlığı altında başka peygamberler için şiirler yazmış, Peygamberimiz için farklı başlıklarda biri hilye olmak üzere dört şiir kaleme almıştır. Şiirlerinde de peygamberlerle ilgili halk içinde bilinen hikâyeleri, manzum bir şekilde anlamaktan öteye gidememiş, onlarla ilgili yeni bir şeylerden bahsetmemiştir.

Şair, incelediğimiz bu bölümdeki şiirlerinin hepsini kasîde şeklinde ve aruz ölçüsüyle yazmıştır. Arapça ve Farsçaya bu dillerde şiir yazabilecek kadar hâkim olan şairin dili ve üslûbu dönemine göre gayet açık, anlaşılır ve sadedir. Eser, dînî-tasavvufî

zellikler tařıdđı için şairin kullandđđ kelimelerle kurduğu terkipler hep bu çerçevede olmuştur.

İsmâil Sâdik Kemâl, şairlik iddiasında bulunmamış, sanat kaygısından uzak, daha çok insanları bilgilendirme amacı taşıyan şiirler yazmıştır. Beyitlerinde yer yer başka eser ve kişi adlarını adres göstermesi bu durumun bir göstergesidir.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Kenan, (ts. 5. Baskı), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- ARSLAN, Harun “Türk Edebiyatında Esmâ-yı Nebî ve Celalzâde Mustafa’nın Tercüme-i Me’âricü’n-Nübüvve’si”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, VII, s. 31.
- BAYDEMİR, Hüseyin (2009), “Özbekistan’da İskender, Zülkarneyn, Lokman Hekim ve Hatem Tay ile İlgili Halk Anlatıları”, *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, s. 4, Erzurum.
- Bağdatlı İsmâil Paşa (1951), *Hediyetü’l Ârifîn, Esmâü’l-Müellifîn ve Âsârü’l-Musannifîn*, MEB Yayınları, İstanbul.
- BOLAY, Süleyman Hayri (1988), “Adem”, *DİA*, I, 358-363, İstanbul.
- Bursalı Mehmet Tahir (1972), *Osmanlı Müellifleri*, Yay. Haz. A. Fikri Yavuz-İsmâil Özen, Meral Yayınları, İstanbul.
- ÇELEBİOĞLU, Amil (1983), *Türk Edebiyatında Manzûm Dinî Eserler*, Şükrü Elçin Armağanı, Ankara.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1984), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1993), *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul.
- İŞİL, Fatih (2015), *Edebiyatımızda Hadîs-i Şerifler ve Âsâr-ı Kemâl’deki Bin Ehâdis Şerhi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, ÇÜSBE, Adana.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal (1988), *Son Asır Türk Şairleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- İsmâil Sâdık Kemâl (1867), *Âsâr-ı Kemâl*, İstanbul.
- KÖKSAL, M. Asım (2004), *Peygamberler Tarihi I-II*, TDVY, Ankara.
- KANDEMİR, M. Yaşar (2005), “Muhammed”, *DİA*, XXX, 423-428, İstanbul.
- HARMAN, Ömer Faruk (2006), “Musa”, *DİA*, XXXI, 207-213, İstanbul.
- KUNERALP, Sinan (1999), *Son Dönem Erkan ve Ricâli (1839 – 1922) Prosopografik Rehber*, İsis Press, İstanbul.
- MENGİ, Mine (1994), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Nâil Tuman (2001), *Tuhfe-i Nâilî*, Yay. Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçıl, Bizim Büro Yayınları, Ankara.

- NİHAD, M. Çetin (1991) “Aruz”, *DİA*, III, 424-437, İstanbul.
- ÖZKAN, Mustafa (2009), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul.
- PALA, İskender (1995), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- SUBAŞI, Hüsrev (1993), “Ayaşlı Esad Muhlis, Sadullah ve Kemâl Paşaların Hattatlığı ve Sanat Değeri”, *Ayaş ve Bünyamin Ayaşî*, Kariyer Matbaacılık, Ankara.
- ŞENER, Halil İbrahim - YILDIZ, Alim (2008), *Türk İslâm Edebiyatı*, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- ŞENER, Halil İbrahim (1987), “Âsâr-ı Kemâl’de Yer Alan Manzum Esmâ’-i Hüsnâ”, *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İzmir.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- TOPALOĞLU, Bekir (1995), "Esmâ’-i Hüsnâ", *DİA*, XI, 404-418, İstanbul.
- SÜREYYA, Mehmed (1996), *Sicill-i Osmânî veya Tekire-i Meşâhir-i Osmaniye*, Yay. Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- UZUN, Mustafa (1997), “Hâkânî Mehmed Bey”, *DİA*, XV, 166-168, İstanbul.
- (1998), “Hilye”, *DİA*, XVIII, 44, İstanbul.
- (2000), “İbrahim”, *DİA*, XXI, 272-273, İstanbul.
- (2012), “Tevhîd”, *DİA*, XLI, 24-26, İstanbul.
- Tâhirü’l-Mevlevî (1973), *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- YAVUZ, Yûsuf Şevki (2007), “Nübüvvet”, *DİA*, XXXIII, 279-285, İstanbul.
- YENİTERZİ, Emine (2006), “Na’t”, *DİA*, XXXII, 435-437, İstanbul.
- (1993), *Divan Şiirinde Na’t*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- (1993), *Türk Edebiyatında Na’tlar (Antoloji)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- (2002), Türk Edebiyatında Na’tlara Dair, *Türkler*, Ankara, C. 11, s. 762-767.
- YILMAZ, Ali (2012), *Türk-İslâm Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
-(1998), “Türk Edebiyatında Esmâ’-i Hüsnâ Şerhleri ve İbn-i İsmâ-yı Saruhânî’nin Şerh-i Esmâ’-i Hüsnâ’sı”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sivas.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Yasin KARAKUŞ
Doğum Yeri ve Tarihi : Adana – 19.09.1977
Medenî Durumu : Evli
e-posta : ykarakus78@gmail.com

Eğitim Bilgileri:

Yüksek Lisans : Çukurova Üniversitesi – Adana
Türk-İslam Edebiyatı Bilim Dalı – 2015
Lisans : Çukurova Üniversitesi – Adana
Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı – 2002
Lise : Çukurova Elektrik Anadolu Meslek Lisesi – 1995
Yabancı Dil : İngilizce